821.135.1
B51

CIPESA MARTHA BIBESCU

KATIA

DEMONUL ALBASTRU

ASOCIAȚIA „PRIETENII CĂRȚII”

I.

— Mititica asta merită bice, spuse prințul Dolgoruki.

Un acces de tuse îi întrerupse amenințarea. Ah ! dacă blestemata asta de boală nu l-ar împiedica să-și pedepsească el însuși fiica !

— E mai rea decît grindina și furtuna, dacă mi-e permis să vorbesc astfel în fața Alteței Voastre... Katerina Mihailovna a intrat călare în alee, înadins... Calul are obiceiul să se tăvălească pe spate, cu picioarele în sus... ea l-a lăsat să se culce, ba mai mult, l-a și împins... trebuia s-o auziți rîzînd în hohote pe mica voastră Katia...

— Și florile ? întrebă prințul.

— Distruse, Alteță... și era atît de frumos...

„Trăiască Țarul", scris în garoafe de India pe fond de begonii... Grădinarul întrebuințase pentru a face opera aceasta, treizeci de mujici, cinci mii de buchete chiar în mijlocul peluzei, în fața peronului. Ce nenorocire !

Tremurînd de furie, intendentul castelului Tieplovka, luă martor cerul și pe stăpînul său. Era un evreu din Polonia, exaltat ca toți cei din rasa lui. Iată risipit lucrul cel mai frumos din ceea ce își imaginase pentru a ura bun sosit Țarului Alexandru al II-lea, care trebuia să se instaleze la castel în ziua următoare cu statul său major, pentru tot timpul cît durau marile manevre...

*

* *

— Mihai Mihailovici... eu sînt, Katia...

Prin ușa închisă, o voce stinsă răspunse :

— Nu intra... te opresc...

— Mișa, ascultă...
— Nu pot, am gripă...
Ea insistă :
— Știi... aș da foc castelului cînd o să sosească „tătucu“...
La altă ușă, copilul răsfățat ciocăni din nou : toc, toc...
— Maria Mihailovna, eu sînt, Katia...
— Nu intra, am gripă...
— Nu-i nimic. Vreau să am și eu...
— De ce ?
— Ca să nu-l primesc pe Țar.
Dar ușa rămase închisă cu cheia și Katia își reluă drumul spre dormitorul copiilor. Ea strigă prin gaura cheii :
— Kola, Nikita,... Alexis, ascultați... E Katia... sînteți toți bolnavi... Aveți noroc... Mama a spus că eu trebuie să recit versurile de bun sosit „tătucului“ nostru, Țarul. Dar n-o să fac nimic din toate astea, nimic... nimic... nimic... L-am dus pe Golo în alee și l-am făcut să se rostogolească în flori pentru a strica ce era scris : „Trăiască Țarul“ ! Nu se mai poate citi nimic... s-a făcut... Toate garoafele de India sînt zdrobite... Jos cu Țarul !...

* * *

— Dar, Alteță, Katia n-are decît zece ani... Nu e mult să ceri unei fetițe de vîrsta ei... să înceapă așa de tînără viața de curte ?
— Nu înțelegi nimic din toate astea, domnișoară. Eu, la zece ani, ascultam pe părinții mei, eram o supusă credincioasă a Țarului ; cunosc vechea zicală a țării dumitale : „Noblesse oblige“ ; eleva dumitale este o revoluționară. Nu respectă nimic, pe nimeni. Dacă lucrurile merg așa mai departe, mă voi vedea silită să renunț la serviciile dumitale...
— Dar, Alteță...
— Ți-am spus că e un demon Katerina, că trebuie să frîngi caracterul acestui copil ; ai pentru ea o indulgență vinovată.
Ochii domnișoarei Trépeau se umplură de lacrimi. Ea încercă să-și stăpînească emoția, dar buzele îi tremurau.
— Du-te și-ți caută eleva, fă-o să înțeleagă și să vină să-mi recite urarea în pragul camerei mele. Pe urmă am

s-o iert. Dar să nu se apropie, nu vreau să se molipsească. Gripa asta este atît de contagioasă... Chiar prințul, păzească-l Dumnezeu, n-a scăpat de ea...
Tînăra guvernantă se retrase. O dată mai mult, ea trebui să-și stăpînească revolta. O indigna această asprime a principesei, care îi amintea, în cîteva cuvinte, inferioritatea clasei din care făcea parte, situația sa nesigură, lipsa de considerație care se dă devotamentului său față de copiii Dolgorukilor și mai ales pentru Katerina. Acest mod nedelicat de a reliefa diferența de castă care desparte o principesă rusă de o biată guvernantă franțuzoaică exilată în acest castel din Volhynia, la douăsprezece ceasuri de Poltava, la douăzeci de Paris. Totul e rezumat în această singură frază : „Mă voi vedea silită să renunț la serviciile dumitale“.
Se gîndi la indiferența celor mari, care se concretiza acum în strigătul egoist al unei femei ce crede că boala molipsitoare de care suferă ea nu se prinde de o alta pe care o obligă să rămînă în picioare lîngă patul său și care îngrijește de zece zile pe ceilalți copii bolnavi. „In anima vili“ gîndi guvernanta suind scara care ducea la camera elevei sale preferate.
Nici un cuvînt de mulțumire, nici măcar un gest de simpatie față de ea, teama, sinceră sau nu, de a o vedea căzînd bolnavă, la rîndul ei. Nu, nimic decît această veșnică mustrare, decît această bănuială nedibaci ascunsă ; principesa Dolgoruki vrea să aibă drept educatoare a copiilor ei o pariziană ; dar nu are încredere în principiile revoluției pe care și le închipuie pătrunse în inima fiecărei franțuzoaice. Degeaba a dat domnișoara Trépeau stăpînilor ei toate semnele exterioare ale respectului, ea știa prea bine că prejudecățile acestor aristocrați împotriva ei răbufnesc în orice moment, la cel mai mic pretext. Cînd principesa i-a strigat :
„Eleva dumitale este o revoluționară“, guvernanta a înțeles că nu știuse, cu toate silințele ei, să cîștige încrederea femeii îngîmfate și lesne de mîniat, în casa căreia viața ei era o problemă încă de acum patru ani. Nu era numai teama mizeriei care o făcea să tremure sub amenințarea acestei concedieri, formulate acum o dată mai

mult. Tînăra guvernantă era puternic legată de Katia, cea mai mare dintre fetițele ce i-au fost încredințate, și știa că acest copil n-o iubea decît pe ea.

* * *

Katia stătea în hamacul ei cu aerul unei mici pantere în cușcă. Pîndea sosirea guvernantei : ochii ei mari, negri, străluceau de răutate ; era deplin satisfăcută de frumoasa farsă pe care i-o făcuse lui Itic, intendentul cel nesuferit. Și apoi, florile acelea erau ridicole ; el smulsese, pentru împodobirea unei zile destinate să măgulească pe Împărat, încîntătorii trandafiri de Bengal, care-i plăceau atît copilei și pe care-i văzuse acolo, în mijlocul peluzei celei mari din Tieplovka ei dragă.

Tradiția spunea că acești trandafiri ar fi fost plantați de către mătușa ei, al cărei nume îi purta Katia, prima Katerina Dolgoruki, frumoasa și nefericita logodnică a Țarului Petru al II-lea.

* * *

Cineva bătu la ușă ; domnișoara Trépeau pătrunse în camera elevei sale favorite, la ora obișnuită, după rugăciunea de seară, pentru această ultimă îmbrățișare pe care copilul revoltat, lipsit de dragostea mamei, o aștepta cu o dorință arzătoare.

Dar chipul tînăr și serios al guvernantei era plin de o tristețe neobișnuită. Ea îngenunche lîngă pătuț, lăsă să cadă bara patului — un fel de cușcă — unde copila era închisă și mîngîind cu vîrful degetelor ei ușoare pletele castanii ale fetiței, îi spuse pe un ton mustrător, dar, în același timp, plin de duioșie :

— De ce ai făcut asta, Katia ?

— Dar, „Zelle" dragă, spuse Katia, întrebuințînd porecla pe care o inventase pentru a înlocui numele prea rece de „Mademoiselle", așa cum o chema maică-sa, erau prea urîte florile acelea cafenii și galbene...

— Nu te-ai gîndit la răul pe care l-ai făcut astăzi bieților mujici care de dimineață pînă seara au asudat muncind sub arșița soarelui acesta de august, morți de sete și de căldură ? Ce o să gîndească despre tine, o fetiță care ai venit și, bătîndu-ți joc de munca lor, le-ai distrus opera, doar așa, din joacă, din ușurință ? O să-și închipuie că ești rea, tu, pe care eu te știu atît de miloasă.

Copila, al cărui chip surîzător se întunecase, cuprinse gîtul guvernantei cu brațele.

— Vai, Zelle mică, nici nu m-am gîndit la una ca asta !... Bieții oameni ! Nu m-am gîndit decît la afurisitul de Itic care e atît de rău și de urît ! Cînd sînt fără tine, nu mă gîndesc niciodată... Mi-e rușine... Mă ierți, Zelle mică și dragă ?

Ochii ei mari erau plini de lacrimi. Domnișoara Trépeau îi mîngîie mîna.

— Liniștește-te, Katia, știi bine că te iert întotdeauna, pentru că știu că nu faci nimic din răutate, chiar cînd faptele tale par astfel.

Trebuie să ceri iertare tatălui și mamei tale. Știi că sînt bolnavi amîndoi și i-ai necăjit foarte rău astăzi.

— Tatei, mai merge, dar mamei, niciodată, răspunse Katia, și ochii ei se întunecară, răzbunători.

Mama crede tot ce se spune rău despre mine. Dacă n-ai fi îngerul meu păzitor, n-aș avea pe nimeni care să mă apere și aș muri.

— Ce tot vorbești prăpăstii, Katia... Mama ta te iubește, dar nu poate fi mereu lîngă tine... pentru a te cunoaște cum te cunosc eu. Ea are mulți copii, multe griji, multe plictiseli... Este și doamnă la curte... Trebuie s-o iubești și s-o respecți, chiar dacă obligațiile sale o țin departe de tine...

— O respect, spune Katia, dar n-o iubesc... pe tine te ador.

— Ferește-te, copilul meu, să spui asemenea lucruri și, mai ales, să le gîndești... Dumnezeu ar putea să te pedepsească, luîndu-ți părinții. Eu care-ți vorbesc, la vîrsta ta, eram orfană. Nu știi ce înseamnă să n-ai mamă...

— Mi-e indiferent, din moment ce te am pe tine !

— Katia, vorbești cu păcat... și din cauza ta, din cauza purtării tale, principesa mi-a spus astă-seară că mă concediază.

— Ah, iubita mea Zelle, dacă pleci, mă omor.

— Katia ! uite unde te duce exaltarea... ce vorbești și ce faci este o nebunie... Și consecințele purtării tale cad asupra mea. Eu sînt aici pentru a te învăța să te porți pe mine mă acuză pentru faptele tale nesăbuite, și pe bună dreptate.

— Dar ce am făcut altceva decît că am distrus afurisitele acelea de garoafe de India, pentru a-mi răzbuna trandafirii mei dragi ?

— Nu. E altceva, Katia ; părinții tăi știu un lucru că nu i-ai ascultat, că ai refuzat să înveți urarea pe care trebuia s-o spui Împăratului... că ai fost obraznică, stînd în fața camerei fraților și surorilor tale, că nu vrei să primești mîine pe Împăratul Rusiei, în lipsa părinților tăi bolnavi... Sînt acuzată, și pe bună dreptate, că te-am crescut prost... Nu pot răspunde nimic... Va trebui deci să plec.

— Nu pleca.

— Atunci, explică-mi cel puțin de ce te porți astfel ca să mă pot dezvinovăți și eu, la rîndul meu.

Suspinele Katiei deveniră atît de puternice, încît domnișoarei Trépeau îi trebui un timp destul de îndelungat pentru a pricepe vorbele întrerupte pe care copila le rostea, cu o voce înecată.

— Vreau să-i răzbun pe Dolgoruki și să pedepsesc pe Romanovi, care s-au purtat odinioară atît de rău față de Katerina Dolgoruki, întîia.

— Dar cine ți-a mai spus toate astea ?

— De ce vine la Tieplovka, Țarul acesta care ne-a luat toate drepturile ?

— Ce drepturi, Katia ?

— Noi sîntem adevărații coborîtori din Ruric, marele Ruric, unificatorul Rusiei, cel care a susținut atît de mult pe sărmani și care dorea, ca și tine, libertate pentru nenorociții de mujici.

— Ce înseamnă toată povestea asta din trecut, Katia mică, cine ți-a mai băgat și asta în cap ?

— Am furat o carte din bibliotecă, asta nu ți-am spus-o... acolo am citit cum toți Dolgorukii au fost aruncați în închisoare, și fratele Katerinei decapitat din ordinul Romanovilor. Am văzut și o gravură care o arăta pe Katerina în celulă și execuția fratelui ei, precum și călăul tătar cu mustățile lui mari și cu iatagan...

— Unde ai pus cartea Katia ? E foarte urît să furi și să citești pe ascuns. De altfel, toate păcatele părinților noștri ne sînt iertate prin botez... Ești creștină, și trebuie să-i ierți pe Romanovi care sînt astăzi suveranii voștri...

Katerina răspunse :

— Nu !

— Atunci, spuse cu tristețe domnișoara Trépeau, nu-mi mai rămîne decît să plec... mama ta mă va da afară cînd va afla că nu-i respecți ordinele. Mîine vine Țarul... Tatăl tău te-a ales pentru a face în locul său, onorurile la Tieplovka... Ești fiica lui mai mare... frații tăi sînt bolnavi... Legile ospitalității sînt sfinte... și tu vrei să te împotrivești lor. Va trebui așadar să ne despărțim, mă voi reîntoarce în Franța, și totuși, Katia, nădăjduiam să fac din tine o tînără fată pe atît de înțeleaptă și grațioasă, pe cît de curajos și de cinstit copil ești azi... Dar, vai... sarcina mea va fi întreruptă mîine din vina ta... Acesta ți-e ultimul cuvînt, Katia ?... Să fie ultima seară cînd vin să te sărut în pătucul tău ?

— Nu... nu... voi face totul ca să te reții. Am să-mi calc pe inimă... Am să învăț urarea... am să fac tot ce vor vrea... am să sărut mîna Țarului... dar jură-mi că nu mă vei părăsi !

II.

Într-o după-amiază arzătoare a lui august 1857, escorta roșie a cazacilor de la Don se apropia ridicînd praful drumului spre Tieplovka și opera în fața porții, între două șiruri de mujici în genunchi, cu șepcile în mînă.

Intendentul Itic, în haine de ceremonie, alerga spre peron, strigînd cît îl ținea gura :

— Hei... lacheii, să vină lacheii... hei... toată lumea... „Tătucul“ nostru Țarul... Maiestatea Sa... Veniți cu toții... Unde e Katerina Mihailovna ?... Doamne... nimeni în afară de mine, biată creatură, pentru a primi pe Împăratul tuturor Rusiilor...

La văicărelile intendentului burtos, domnișoara Trépeau dădu buzna. Unde să fie Katerina ?

Copilul cel neastîmpărat a promis că va fi acolo, și-a dat și cuvîntul. Chiar de dimineață recitase în fața ma-

mei sale urarea, fără nici o greșeală. Să-și fi uitat promisiunea, să-și fi călcat jurămîntul ?

Domnișoarei Trépeau nu-i venea a crede.

E drept că Țarul venise cu un ceas mai devreme decît era anunțat... Katia o fi gonind prin pădure, călare pe poneiul ei.

Domnișoara Trépeau plecă s-o caute.

Porni în goană pentru a-și întîlni eleva la umbra pomilor cu foi îngălbenite, în bătrînul parc. În afară de asta, tînăra guvernantă, nesocotindu-și sfiala, nu se îngrijea de faptul că s-ar putea întîlni pe drum cu Împăratul : lăsă în grija intendentului disperat sarcina de a arăta Țarului că boala împiedica pe principele și principesa Dolgoruki să-și împlinească datoria lor de gazde și de supuși.

*

* *

Alexadnru al II-lea coborî în fața peronului din Tieplovka. Era un om de treizeci și opt de ani, înalt, zvelt și de-o frumusețe uimitoare. Aruncînd hățurile calului șefului escortei sale, urcă treptele peronului de piatră nebăgînd de seamă că era singur, decît în clipa cînd ajunse în fața ușii. Se întoarse mirat. Aghiotantul îi urma respectuos, întovărășit de Ițic, care nu mai conteanea cu plecăciunile, bîlbîindu-se de emoție.

— Nikita... unde e gazda ?... Ce s-a întîmplat ? Nu sîntem așteptați ? Și ăsta ce tot vrea ?

Aghiotantul Trubețgoi luă poziția de drepți, sunînd din pintenii de argint :

— La ordin, Maiestate. Principele Dolgoruki e, pare-se, bolnav, după cîte înțeleg din vorbăria acestui polonez. Vera Gavrilovna, soția sa, e de asemenea bolnavă în pat, are gripă... Omul acesta este însărcinat să spună Maiestății voastre că Tieplovka aparține Țarului, ca și restul Rusiei.

Alexandru aruncă în jurul său o privire distrată și nemulțumită.

Cu toată explicația primită, era surprins că se afla singur în pragul acestei case istorice, unde sosirea sa a fi trebuit să adune laolaltă cel puțin cîteva rude ale Dolgorukilor.

Își lăsă chipiul și mănușile în mîinile unui lacheu bătrîn și, fără a-l privi pe Ițic, întrebă cu voce tare :

— Unde ne sînt apartamentele ?

Ițic bîigui :

— Maiestate Imperială... îngăduiți umilului vostru sclav...

— Du-te după caraghiosul ăsta, spuse Împăratul lui Trubețgoi, și vino să-mi comunici unde voi locui.

Camera de gală din Tieplovka, nelocuită din timpul Katerinei cea Mare, care venise să petreacă aici noaptea cu favoritul ei Potemkin, își deschidea ușile cu oglinzi, în stilul celor din Versailles, deasupra marii scări de onoare.

Cazaci, cu arme strălucitoare, luară poziția „pentru onor".

Țarul trecu prin camera cea mare și se apropie de balcon, vrînd să arunce o privire în grădină. În clipa aceea, un spectacol neașteptat îi atrase atenția : o fetiță în rochie albastră, călare pe un ponei englezesc cu coama lungă, galopa spre castel, Un rîu artificial, în felul celor din parcurile englezești din secolul al XIX-lea, și prea lat pentru a fi sărit, tăia drumul tinerei călărețe.

Împăratul se întreba ce va face. Se aștepta s-o vadă întorcîndu-se din drum pentru a tăia peluza pieziș și a regăsi podul care trecea peste aleea principală. Dar, spre marea lui mirare, copila intră în apa care ajungea pînă la burta calului. Calul începu să înoate. Împăratul trecu printr-un moment de spaimă, dar poneiul tăind apa și tînăra amazoană ridicînd hățurile, izbutiră să ajungă la malul celălalt, unde se scuturară amîndoi cu veselie.

— Bravo, exclamă Împăratul, aplecat peste balcon, vino încoace, mica mea amazoană... Poneiul tău e la fel de viteaz ca și tine.

Copila ridică ochii. Ce-o fi vrînd de la ea ofițerul acesta necunoscut ?

La semnul pe care i-l făcu Alexandru al II-lea, ea răspunse agitînd cravașa deasupra capului. Dădu pinteni calului și Împăratul, care o urmărea cu ochii, intră în casă în clipa cînd o văzu dispărînd după castel.

* * *

Un zgomot infernal umplu scara cea mare. Se auze un fel de tropăit amestecat cu strigăte :

— Soldaţi ! Lăsaţi-mă să trec !... Sînt fiica prinţului Hopa, Golo ! curaj... Una... două... trei. Nu vă temeţi. Mă ascultă.

Rîsetele zgomotoase ale soldaţilor, strigătele dominate de vocea ascuţită a copilei, zgomotul copitelor unui cal care urca, poticnindu-se, treptele de piatră, făcură pe împărat să se apropie.

Se aplecă peste balustradă şi văzu acest spectacol ciudat : fetiţa cu părul despletit, cu rochia udă leoarcă, lipită pe corp, lovind cu vîrful cravaşei calul ei alb, urca într-un echilibru nestabil treptele lunecoase de piatră ale scării celei mari.

Ţarul se repezi la ea :

— Tu eşti un demon, nu o fetiţă. Te numesc şefu cavaleriei mele. Cine eşti tu ?

— Sînt Katerina Mihailovna Dolgoruki, delegată de părinţii mei să primesc pe Ţar... Dar tu, cine eşti ?

— Alexandru Nicolaievici Romanov.

* * *

— Aşteptaţi, spuse Katia, cobor...

Şi unind gestul cu vorba, sări de pe calul care tremura.

— Aveam poruncă de la tata să vă fac întîi reverenţa. Iată !

Şi, apucînd cu amîndouă mîinile fusta ei albastră udă, Katerina făcu o plecăciune pînă la pămînt.

Împăratul, înveselit, o ridică şi o mîngîie pe obraji.

— Mai trebuia să vă spun o urare în versuri, dar pentru asta îmi trebuia rochia mea cea albă... Nu mi-aţi dat timp s-o îmbrac... Ţarul n-ar trebui să sosească la noi cu un ceas mai devreme !

Alexandru al II-lea rîse cu hohote.

— Pe onoarea mea... mă primeşti făcîndu-mi mustrări, în loc să-mi ceri scuze, demon mic !...

— Ce era să fac ? răspunse Katerina. Cînd am văzut că se înalţă steagul imperial pe acoperişul castelului, i-am

scos sufletul lui Golo. L-am făcut să intre şi în apă... Sînt eu de vină dacă sosiţi prea devreme ?

Şi, ceea ce e mai grav, e că tot mie o să mi se facă observaţii, şi poate voi mai fi şi bătută !...

Sub năvala asta de cuvinte, Împăratul rîdea din ce în ce mai tare.

— Nimeni, aici, n-are voie să bată fără ordinul meu. Renunţ la urare. Dar du-te să-ţi schimbi rochia şi vino să cinezi cu mine !...

* * *

— Şi urarea ta, spuse Împăratul, sorbind din supă, ai uitat-o ?

— S-a înecat în rîu, răspunse Katia, cu gura plină, era lungă şi plicticoasă, şi o băgasem în buzunar pentru a o repeta ultima oară înaintea sosirii voastre, în faţa statuii faunului, în parc...

— Şi cum arată faunul ăsta ?

— Bătrîn, bărbos şi urît !

— Îmi faci portretul ? spuse Ţarul.

— Tot sînteţi mai bine decît el, răspunse Katerina.

— Mulţumesc, diavol mic.

Ţarul rîse atît de tare, încît paharele tremurară pe masă.

De mult cei care îl serveau nu-l mai auziseră rizînd astfel. El turnă de băut Katerinei :

— Puţină şampanie ? Azi e sărbătoare la Tieplovka. În sănătatea părinţilor tăi !

— Nu voiam să vă primesc, continuă Katerina : numai cînd mama m-a ameninţat că o dă afară pe Zelle, atunci am învăţat urarea.

— Cine e Zelle ?

— Domnişoara Trépeau.

— Şi cine e domnişoara Trépeau ?

— E guvernanta mea franţuzoaică spuse Katerina, şi o iubesc mai mult decît orice pe lume, pentru că e bună, dreaptă şi frumoasă !

— Şi de ce nu voiai să mă vezi, Katerino ? Pe mine trebuie să mă iubeşti mai mult decît orice pe lume... Eu sînt tătucul tău, Ţarul !

— E drept că nu arătați cum îmi închipuiam eu, răspunse Katerina, gînditoare.

— Și cum îți închipuiai că sînt ? Ca faunul din grădină ?

— Vă credeam rău, spuse Katerina.

— Și ce-ți dovedește că sînt bun ?

— Faptul că ați poruncit soldaților să aducă păturile de pe cai pentru a le așterne sub copitele poneiului meu, ca bietul meu Golo să coboare scara fără riscul de a cădea și de a-și juli genunchii.

— Cei ce-s buni cu animalele nu sînt întotdeauna buni și cu oamenii, răspunse Țarul. Așadar, nu-ți mai este frică de mine, Katerino ?

— Frică nu mi-a fost niciodată, spuse cu mîndrie Katerina. Dar nu vă iubeam.

— Și-acum mă iubești, Katerino ?

— ...Puteți să-mi spuneți : Katia !

III.

Institutul Smolny, întemeiat de Katerina a II-a în dorința ei de a întrece pe doamna de Maintenon, fondatoarea St. Cyrului, își oglindește în Neva clasica-i arhitectură. Toți suveranii care i-au urmat pe tronul Rusiei au arătat elevelor acestei școli, unde nu erau admise decît fete din înalta nobilime sărăcită, o solicitudine părintească. Împărați și împărătese se conformau obiceiului de a vizita clasele, de a cunoaște fiecare elevă și de a acorda celor mai bune dintre ele diferite favoruri, primindu-le, fie să ia ceaiul la masa imperială, fie să se plimbe în tovărășia Maiestăților lor.

Împăratul Alexandru al II-lea și soția sa, Maria Feodorovna, născută mare ducesă de Hessa, făcuseră chiar de la începutul domniei lor, numeroase vizite la Smolny. Dar de cînd împărăteasa se îmbolnăvise și nu mai ieșea din casă, Împăratul se ducea singur la Smolny și vizitele sale deveniseră mai rare.

A fost deci o plăcută surpriză pentru eleve cînd, în săptămîna Crăciunului din 1859, au aflat că Împăratul va veni să petreacă o după-amiază la Institutul de nobile domnișoare. Toate erau îndrăgostite de frumosul Alexandru. De altfel, fiecare dintre vizitele imperiale, coincidea cu o copioasă împărțire de bomboane și de alte dulciuri.

Anul acesta, zăpada era enormă. Din timpul lui Napoleon nu se mai pomenise o asemenea cantitate.

La vestea că Țarul va sosi cu sania la ceasurile două, micile principese Dolgoruki, Katerina și sora ei mai mică, Maria, au fost anunțate, fiecare în clasa ei, că lecția va fi amînată pe a doua zi și că trebuie să se ducă în dormitor să-și îmbrace uniforma de ceremonie pe care o poartă domnișoarele de la Smolny la marile serbări. Era o rochie albastră, foarte decoltată, cu mîneci scurte, special croită pentru ca elevele ce trebuiau pregătite pentru ceremonialul curții, să se obișnuiască cu frigul. În timpul săptămînii, șorțuri și pelerine acopereau umerii plăpînzi și înfrigurați.

Fetițele nu se speriau defel la gîndul că vor trebui să apară la ceasurile două în rochii decoltate. S-ar fi putut spune că febra care le cuprinsese la gîndul că-l vor vedea pe Împărat, ajungea pentru a le ține de cald.

Se întrebau unele pe altele :

— Elisabeta Alexandrovna... tu l-ai văzut vreodată pe Țar ?

— Nu... dar tu, Maria Mihailovna ?

— Nu, mor de bucurie, dar sora mea a cinat cu el.

— A cinat ?... Katerina Mihailovna, nu e cu putință ! Nimeni nu cinează cu Țarul, în afară de Împărăteasă și de marile ducese ! Nici chiar ambasadoarele.

— Ba da !

— Ba nu !

— Katerina Mihailovna, e adevărat că ai cinat cu Țarul ?

Katia roși pînă la rădăcina părului. Emotivitatea aceasta, care se observa pe dată prin valul purpuriu ce năpădea pielea-i transparentă, era unul din cele mai mari farmece ale sale. Fetele strigară : „Pompierii... Katia a luat foc". Furioasă că i s-a observat emoția, fetița răspunse, cu capul sus :

— Ei și ? Ce găsiți extraordinar în faptul că am cinat cu Țarul ? Mătușa mea, Katerina, a fost la un pas să devină Împărăteasa voastră !

— Împărăteasă ! Katia își închipuie că ar putea deveni împărăteasă !

21826
Централизованная библиотечная система г. Кишинева Филиал № 19 им. Н. Некрасова АБОНЕМЕНТ
BIBLIOTECA PUBLICĂ „TÂRGU-MUREȘ" CHIȘINĂU

Un vînt de răzmeriță suflă peste dormitor. Supraveghetoarea apăru :

— Despre ce e vorba ?

Deodată, fetele tăcură. Una dintre ele își căută de lucru cercetînd agrafele de la rochia alteia. Maria Mihailovna își căuta batista. Alta se înălță pe vîrfurile degetelor, pentru a ajunge la dulap, la locul unde se atîrnă crinolinele.

Supraveghetoarea aruncă o privire bănuitoare spre Katia, al cărei chip își reluase paloarea obișnuită, și care-și netezea cu dosul mîinii, frumosul ei păr castaniu.

— Katerina Mihailovna, de ce vă certați ?

— Nu ne certăm, doamnă. Sora mea a avut imprudența să spună că am cinat cu Țarul, ceea ce este adevărat, și ele au avut obrăznicia să se mire... Atunci le-am spus...

— Ești o orgolioasă, Katerina Mihailovna. Și ai face bine, pe viitor, să nu te mai lauzi...

— Dar nu mă laud defel, doamnă. Găsesc asta foarte natural !

Clopotul întrerupse controversa. Sania Împăratului intrase în curtea de la Smolny.

O goană nebună pe săli. Pe două rînduri, cele mari în spate, cele mici în față, elevele institutului întemeiat de Katerina cea Mare, înfloreau, cu chipurile lor proaspete, vasta sală de recepție.

Silueta înaltă a lui Alexandru al II-lea se oglindea pe parchetul strălucitor. Un puternic „Trăiască Țarul" făcu să tremure geamurile ferestrelor căptușite cu zăpadă.

Împăratul se înclină în fața acestei furtuni de ovații tinerești. Își începu inspecția cu un aer foarte serios.

Directoarea institutului, asemenea unui general care însoțește pe comandantul suprem pe front, îi prezentă pe rînd profesoarele ; fiecare dintre ele făcu o reverență adîncă, apoi prezentă, la rîndul ei, pe primele două fetițe din rînd. Acestea, îndoind genunchiul, prezentară pe tovarășele lor și numele ce zburau din gură în gură, brațele goale și piepturile decoltate aplecîndu-se și ridicîndu-se pe crinolinele albastre, formau un spectacol fermecător.

Doar obișnuința îl făcu pe Țar să privească cu indiferență acest spectacol .El trecea repede în revistă „trupa" aceasta grațioasă, salutînd cu mîna pe fiecare fată.

Se opri un moment, pentru a asculta raportul directoarei :

— Vera Ivanovna Lobanoff, prima la recitare, prima la purtare.

Țarul se juca pe furiș cu dragonul sabiei.

— Olga Feodorovna Orlovska, prima la istorie, a doua la purtare.

Katia era la capătul rîndului. Cu toate sforțările ei pentru a fi calmă, inima-i bătea cu putere.

O va recunoaște oare Împăratul ? De trei ani nu se mai văzuseră. Pentru Katia, parc-ar fi fost trei secole. Nu mai era o fetiță. Avea treisprezece ani și-apoi nenorocirea îmbătrînește repede. Își pierduse tatăl. Înainte de a muri, prințul Dolgoruki își ruinase familia cu speculațiile lui nebunești. Castelul din Tieplovka fusese mistuit de foc. N-a mai rămas piatră peste piatră.

Dezastrul datorat, după cîte se spunea, proastei supravegheri a lui Itic, a răpit copiilor Dolgoruki casa strămoșilor lor. Familia împrăștiată, a cunoscut toată amărăciunea mizeriei. Principesa Dolgoruki murise. Băieții în armată, fetele la Smolny, prin protecția Țarului, nu-i mai rămînea Katerinei nici o legătură cu trecutul. Iar nenorocirea cea mai mare era că domnișoara Trépeau fusese concediată.

— Nadejda Georgievna Rostovski, prima la geografie, a cincizeci și una la purtare.

— Katerina Mihailovna Dolgoruki, prima la franceză, ultima la purtare.

Chipul Împăratului se însufleți.

— Katia ? Unde e ?

Directoarea răspunse :

— A cincizeci și doua din rînd... Katerina Mihailovna, ieși din rînd !

Împăratul făcu, sprinten, cîțiva pași către ea. Își ținea chipiul în mînă.

— Tu ești, Katia ! Drace ! ce fată frumoasă... Demonul albastru de la Tieplovka a crescut... Cîți ani ai ?

— Treisprezece ani, Maiestate !

— Dar nu te-ai schimbat deloc.

— Mai sînt și acum șeful cavaleriei Voastre ?

— Sigur ! Mai mult ca oricînd !

Și cu un gest drăgăstos, Țarul îi ridică bărbia, apoi deodată, așează pe părul ei frumos, chipiul său de colonel de gardă.

Katerina luă poziția de drepți și salută milităreşte. Împăratul rîdea cu hohote.

— Azi vei fi ofițerul meu de ordonanță. Hai, înainte !

În urma Țarului, Katerina, cu mîna rezemată pe o sabie închipuită, cu chipiul imperial pus pe-o ureche, mergea în pas cadențat. Cînd Împăratul se opri, se opri și ea și luă poziție de drepți.

Un rîs nebun trecea printre rînduri. Directoarea și profesoarele nu prea știau ce atitudine să ia. Dar în fața acestei glume copilărești a Protectorului suprem al Instituției, a Autocratului tuturor Rusiilor, nu puteai decît să te pleci.

Profitînd de favoarea imperială manifestată astfel, Katia, ca să facă pe micile ei tovarășe să rîdă, se legăna cum văzuse că fac ofițerii de cavalerie ; și Țarul, care o urmărea cu coada ochiului, nu-și ascundea veselia :

— Katia... te iau la plimbare... du-te și-ți îmbracă haina !

Și întorcîndu-se către directoarea nedumerită, spuse :

— Doamnă, îmi veți da raportul scris pentru Împărăteasă, la ora ceaiului... Mă întorc la Smolny la orele patru.

* * *

De-a lungul „canalului Katerina“, sania imperială trasă în galop de cei trei cai negri Orloff, agitîndu-și clopoțeii de argint, aluneca sprintenă pe zăpada însorită. Hățurile erau întinse, mai-mai să se rupă, în mîinile vizitiului.

Escorta cazacilor de-abia o urmau. Săniile ofițerilor de poliție nu reușeau să păstreze distanțele. Dar la fluieratul gardienilor orașului, care anunțau populația că trece Împăratul, toate săniile se opreau, vizitiii săreau de pe capră cu șapca în mînă și, printre trecătorii care făceau front și se descopereau, cîțiva mujici îngenuncheau.

— Ei, Katia, troica mea merge destul de repede ?

Katerina bătea din palme :

— Mai repede !... încă și mai repede !... Aș vrea să ia vînt caii !...

Alexandru rîdea cu poftă :

— Vrea să răstoarne pe Împăratul tuturor Rusiilor !

În cursa lor nebună, trecuseră de strada Inginerilor. Treceau acum de-a lungul grădinilor Palatului Mihail.

Sunete de goarnă vibrau în atmosfera de gheață.

Katia continua să bată din palme :

— Mergem atît de repede, încît cazacii dau onorul cailor care vin în urma noastră !

Împăratul se gîndi că educația de la Smolny n-a izbutit să-i ia Katerinei spontaneitatea pe care o iubise la ea din prima zi.

Rîse și o făcu și pe ea să rîdă.

— Du-ne la Insule ! strigă el vizitiului.

Era plimbarea favorită a Petersburghezilor. Drumurile sînt în serpentină, imitînd pe cele din Bois de Boulogne.

— Ai să vezi, Katia... Orloffii mei o să ia așa de repede turnantele, încît o să răsturnăm poliția !

Din nou, Katia bătu din palme !

— Ce idee bună !... Vreau să-l văd pe burtosul acela cu picioarele în sus, spuse ea întorcîndu-se către șeful congestionat al poliției imperiale.

Sania aluneca atît de repede încît căciulița de lutru a Katiei fu luată de vînt. Ea strigă :

— Nu opriți ! Nu-mi pasă... Haidem mai departe, vă rog !

Galopul cailor zdruncina sania cu putere. Împăratul, pentru a feri pe mica sa tovarășă de un accident ce se putea ușor întîmpla, îi trecu Katiei brațul în jurul umerilor.

Din gulerul hainei sale de blană, îi făcu un adăpost.

Ce se petrecea în urma lor ? Poliția o fi găsit căciulița pierdută ? Katia nici nu se întorcea. Era încîntată de viteză și de zgomot, ametită de prezența marelui ei prieten, de care o lega parcă o stranie complicitate.

Împăratul simțea brațul tînăr al Katiei pe brațul său, strîngîndu-l cu putere.

La ieșirea din oraș, vîntul puternic venit din golful Finlandei le biciuia obrazul, împiedicîndu-i să vorbească. Mîinile Katiei se agitau în micul ei manșon. Îi stăruia în cap un singur gînd : înainte de plecare hotărîse să-și ia o amintire a acestei călătorii. Profită de poziția în care se afla, ghemuită lîngă corpul acesta de uriaș și cu o dexteritate de mică sălbatică, cu o șiretenie tăcută, scoase din manșon o foarfecă și, în timp ce Împăratul, preocupat s-o ferească de vînt, o strîngea lîngă el, îi tăie pe furiș o bucată din blană, ca trofeu al zilei.

La porunca Țarului, vizitiul se dădu jos să frece, după obiceiul cazacilor, urechile cailor. E cel mai bun mijloc pentru a-i face să se odihnească.

— Dacă am merge pînă la țărmul Golfului Finlandei ? întrebă Katerina.

— Caii sînt obosiți, Katia ; ne-ar trebui prea mult timp...

— Cu atît mai bine ! Să mergem pe jos... Paltonul meu e foarte călduros, mi-am îmbrăcat cizmele îmblănite, și-mi place mult să merg prin zăpadă.

— Nu se poate, Katia ! Sînt așteptat la Smolny, la ora ceaiului !

— Vă implor, spuse Katia, o dată cînd ieșim și noi împreună, făceți-mi pe plac.

— Dar Katia, micul meu demon, ce vor spune colegele tale de la Smolny și doamna directoare ?

— Sînteți sau nu Țarul Rusiei ? Sînteți un om liber ?

Alexandru începu să rîdă. Hotărît lucru, fetița aceasta are idei neprevăzute.

— Hai și la Golful Finlandei ! Dar ce te face să dorești atît să mergi pînă acolo ?

— Mai întîi, să fiu singură cu Maiestatea Voastră. Apoi, îmi place atît să vă ascult vorbind, iar la Smolny n-o vom auzi decît pe doamna directoare, spunînd : „Da, Maiestate. — Cum dorește Maiestatea Voastră ! — Dacă Maiestatea Voastră poruncește ! — La ordinele Maiestății Voastre !“ E prea plictisitor !

Ea imita atît de caraghios vocea directoarei, încît Împăratul rîse și mai tare.

— Bine ! ai cîștigat, spuse el. Voi trimite vorbă că ne întoarcem tocmai la ceasurile cinci.

La porunca Țarului, toți se îndreptară spre Golful Finlandei. Ofițerii de poliție îi urmăreau la oarecare distanță.

Împăratul, cu statura lui înaltă, se aplecă ușor pentru a da Katerinei brațul.

— Cum te simți la Smolny ? întrebă el. Trebuie să-ți fie tare greu, după viața ta de cal nărăvaș de la Tieplovka.

— Nu-i chiar așa de rău, răspunse Katerina. Te înțeleg. Dar nu-mi place profesoara de franceză. E o zgripțoroaică. De altfel, e o poloneză care recită versurile lui Racine cu un accent caraghios. Și apoi, cînd o aud făcînd lecția de franceză, nu mă pot opri de a o compara, și mă gîndesc întotdeauna la scumpa mea „Zelle“...

— Ce a devenit fosta ta guvernantă ?

— Draga mea domnișoară Trépeau ! suspină Katerina ; s-a dus acum la copiii consulului din Odesa. Cînd îmi scrie, plîng citind scrisorile ei.

Chipul fermecător al Katiei luă deodată o expresie de tristețe patetică.

— O iubești și-acum la fel de mult pe „Zelle“ a ta, după cum văd, spuse Alexandru.

— Eu nu iubesc pe toată lumea, spuse Katerina, dar cei pe care îi iubesc o dată, îi iubesc pentru totdeauna !...

*
* *

La Smolny, agitația era la culme printre eleve. Împăratul se plimba cu Katia de două ceasuri și jumătate. Ce noroc ! De obicei, plimbările nu țineau atît de mult și erau rezervate celor mai cuminți eleve.

Anul trecut fusese invitată Vera Gavrilovna și abia dacă plimbarea ținuse trei sferturi de ceas.

Se înopta. Se vor întoarce la lumina torțelor. Va fi un spectacol frumos. Ce cinste pentru Katia !

— Mă întreb dacă Țarul a auzit că e ultima la purtare.

— Și eu cred că nu e drept.

— Taci ! Tot ce face Tătucul nostru, Țarul, e drept.

— Eu îți spun că această Katia nu merită cinstea care i se face !... E foarte ușuratică, obraznică, nu știe nimic la geografie și la istorie și mai puțin. La matema-

tică e nulă. Nu va lua niciodată panglica albastră. Nu bună decît la franceză !...

* * *

Preocupările directoarei sînt cu totul altele. Înconjurată de profesoare și de pedagoge, în biroul ei directorial e neliniștită din cauza întîrzierii.

Poate i s-o fi întîmplat ceva Împăratului ? Un atentat nihilist e întotdeauna posibil. Exemplul Franței este atît de molipsitor. În ceea ce-l privește pe Țar, totul este de temut ; și, în primul rînd, curajul său !

— Ați văzut ce escortă mică avea ?

— Și nici un aghiotant în sanie !

— Ce imprudență !... Împăratul Alexandru I n-ar fi plecat niciodată singur în tovărășia unei fetițe !...

— Și întîrzierea aceasta ciudată... înștiințarea... un soldat care habar n-avea !... care n-a făcut altceva decît să transmită mesajul ofițerului său !...

— Ferească Dumnezeu... spuse doamna directoare fără a-și sfîrși gîndul, și-și făcu cruce.

Profesoarele și pedagogele făcură la fel.

* * *

Clopotul sună din nou. Directoarea se îndreptă grăbită spre sala de recepție, urmată de statul său major, la fel de grăbit și el.

Elevele își reluară locul pentru a-l aclama pe Țar, la întoarcerea sa. Printre rînduri, se auzeau șoapte. Îl vor revedea !

— Ce frumos e Tătucul nostru !... ce suplețe !... ce eleganță !...

— Eu găsesc că pare mai tînăr decît Țareviciul.

— E mai zvelt...

— Ochii lui sînt mai albaștri !

— I-ai văzut pintenii de argint ?

— Blana lui e de zibelină neagră...

— Ce mîini frumoase ! parc-ar fi de femeie !...

— Ai văzut ce mîndră era Katia cînd i-a pus chipiul pe cap ?

— Și eu aș fi vrut să-i port chipiul.

— E parfumat cu violete, ca Alexandru cel Mare, regele Macedoniei !

— O s-o întrebăm pe Katia !

— Du-te !

— Ași ! E destul de mîndră și așa !

— Eu cred că ar trebui să ceară scuze Verei Ivanovna, care era prima la purtare... Pe ea ar fi trebuit s-o ia Țarul !...

— Liniște, copii ! strigă doamna directoare. Se auzea escorta venind, clopoțeii cailor, comanda scurtă cu care ofițerul își oprea oamenii.

— Împăratul ! strigă doamna directoare.

Cele două șiruri de fete în crinoline albastre se aplecară asemenea unui val, în marea reverență de curte, învățată la Smolny, în timp ce ușile se deschideau larg.

Dar în locul siluetei înalte a Împăratului, apăru Katia singură, cu capul gol și cu părul ciufulit. Obrajii ei purpurii și ochii ei scînteietori îi trădau îndestul mulțumirea. În fața directoarei uluite, încremenite într-o plecăciune, Katia spuse cu voce limpede :

— Maiestatea Sa m-a autorizat să vă comunic că afacerile statului îl recheamă la curte !

* * *

În dormitorul mare și alb, lumina candelei de la icoana sfîntului Alexandru arunca pe pereți umbra jucăușă a perdelelor la adăpostul cărora visau tinerele fete din Smolny.

Pași ușori, o șoaptă :

— Al șaptelea pat pe dreapta.

Umbra directoarei încremenește în dreptul ușii. Supraveghetoarea înaintează, ținîndu-și răsuflarea. Desface perdelele de muselină : Katia doarme. Părul ei lung, împrăștiat pe perne o face să semene cu Genoveva de Brabant.

O mînă prudentă alunecă sub pernă. Degetele pipăie pînza. În somn, Katia mișcă buzele, ca și cînd ar vorbi. Mîna supraveghetoarei se oprește. Dar nu-i nimic... răsuflarea regulată a copilei o liniștește. Ea trage încet de sub pernă ceea ce o interesa. Katia doarme mai departe.

— Nu mai încape nici un fel de îndoială. Vera I
novna a spus adevărul. Katia a comis fapta aceasta c
damnabilă și de neexplicat, în ziua în care Împărat
plimbat-o cu sania. Cu o premeditare diabolică, și-a
cuns o foarfecă în manșon, la plecare, și, profit
de un moment de neatenție al Țarului, i-a tăiat o buc
de blană. Nu i-a fost însă destul nici atît. De atunci,
ascunde lucrul furat, ziua în corset și noaptea sub per
Puteam foarte bine să nu aflăm nimic, dacă Vera I
novna n-ar fi descoperit adevărul chiar a doua zi du
plimbarea Katiei cu Împăratul. Dorm alături. A văzu
pe cînd se dezbrăca : bucata de stofă cenușie i-a căzut
picioare. Mai iute decît o pisică, Vera Ivanovna a ridicat
Katia a dat un țipăt. Tot dormitorul s-a strîns în jurul
Vera Ivanovna amenința :

— Nu ți-o dau înapoi pînă ce nu-mi spui cum ai o
ținut-o... și dacă nu-mi spui, am s-o ard în sobă !...

Katerina Mihailovna a încercat să smulgă bucata
stofă din mîna Verei Ivanovna, dar toate fetele s-au
potrivit. Atunci, a mărturisit, cu condiția ca Vera să
restituie bucata de stofă, dar nu voia să-i spună decît
rei. Și Vera, foarte cuminte, a consimțit, ca să afle tot

— Eu cred că mica Dolgoruki e nebună, doamnă dire
toare. Credeți că în momentul cînd s-a dus să se în
brace pentru a pleca să se plimbe cu Împăratul, i-a ven
ideea să ia foarfeca din cutia de lucru ?

„Voia, spunea ea, să aibă o amintire din plimbar
cu Țarul".

— Este o poveste de necrezut. Dacă se află, ne com
promite instituția.

— Împăratul trebuie să-și fi dat seama la întoa
cere. Ce explicație putem să-i dăm ?

— Cel mai bun lucru ar fi s-o silim pe Katerina să-
mărturisească singură fapta-i incalificabilă. O vom si
să ceară iertare lui Dumnezeu și Împăratului ; îi vo
vorbi preotului. Va trebui să scrie o scrisoare... Voi scr
și eu una, la rîndul meu...

Directoarei Institutului Smolny îi făcea plăcere s
umilească pe mica Dolgoruki, al cărei caracter indepen
dent îi displăcea. Căuta chiar prilejul să scrie direct Îm

ratului, de la care aștepta mereu cîte o favoare pentru
sau pentru ai ei.

Purtarea Katerinei Mihailovna trebuia neapărat scu-
tă, dacă n-ar fi decît pentru prestigiul acestui institut
educație, primul în întregul imperiu.

* * *

A doua zi, Katerina apăru în fața directoarei, asistată
pedagogă. Corpul delict se afla pe biroul directorial.

— Dați-mi bucata de stofă, imploră Katerina.

Totul, în atitudinea ei, dovedea că durerea de a fi lip-
tă de talismanul ei drag luase, în sufletul fetei, locul
ricărei remușcări.

— Voi scrie Împăratului că nu vreți să mi-o dați...
a mea... Mi-ați furat-o... Cu ce drept ?

Vorbele ei, întretăiate de suspine, înfuriară la culme pe
oamna directoare.

— Te vom închide... de Crăciun nu vei primi bom-
oane... voi scrie fratelui tău... și dacă nu vei face punct
punct ce-ți voi spune, îi voi scrie *eu* Împăratului... și
vei fi dată afară. Știi că o elevă care părăsește școala de
Smolny în asemenea condiții, pierde dreptul de a mai
prezentată la curte... Vei fi rușinea familiei tale... Vei
runca o pată de neșters pe blazonul familiei Dolgoruki.

— Doamnă directoare, vă interzic să-mi vorbiți ast-
el !...

— Dolgoruki, ieși afară... strigă directoarea, scoasă
in fire, și întorcîndu-se către supraveghetoare : „La în-
hisoare ! Să i se dea numai pîine și apă !... O să mai
udă ea despre mine !"...

* * *

Scrisoarea directoarei, conținînd „corpul delict", bu-
ata de stofă, tăiată de Katerina, luă drumul Palatului.
Vizată de secretarul Împăratului, ciudata misivă fu
găsită de Țar pe biroul său, dimineața. Alexandru o par-
urse zîmbind, apoi scrise de-a curmezișul plicului :

„Doamnă directoare, poruncesc să redați Katerinei Mi-
ailovna bucata de stofă, împreună cu portretul meu... și
loresc să le păstreze pe amîndouă ca o mărturie a afec-

ţiunii părinteşti pe care o datorăm elevelor institu
noastre imperiale din Smolny".

IV.

1859. Ajunul Crăciunului. Bradul uriaş, adus în f
care an din pădurile împărăteşti din Peterhof, de că
soldaţii regimentului de gardă, a fost înălţat în sala
recepţie a Institutului Smolny. Uşile sînt ermetic închi
Totuşi, tinerele fete adulmecă în treacăt mirosul delici
al pomului cu daruri pe care nici una nu-l va putea v
dea înaintea clipei magice, cînd va răsuna imnul imp
rial rus, cu care încep, la Smolny, toate ceremoniile, c
religioase ca şi cele profane. Fierbere mare. Ca în t
anii, Moş Crăciun va aduce elevelor o cutie cu ciocola
dar al Împărătesei, purtînd pe ambalajul aurit, vultur
rusesc şi panglica galbenă şi neagră a casei imperial

În afară de acest dar oficial, copilele acestea de nob
sărăciţi nu mai primeau aproape nimic. Ici, colo, une
dintre ele, primeau cîte ceva din partea vreunei buni
sau vreunui unchi din provincie, care-şi mai aminteau
aveau pe cineva la Smolny.

În general, sărbătoarea care amintea copiilor desp
familiile lor absente, nu era lipsită de o tristeţe ascun
Adesea, jucînd în jurul pomului, în horele lor copilăreş
ochii unora dintre micile eleve din Smolny se umple
de lacrimi. Tatăl, mama, fraţii, muriseră sau nu er
acolo.

Pomul de Crăciun, mare, cu mii de lumînărele aprins
lumina de multe ori feţe tinere atinse de melancolie.

E primul Crăciun pe care micile Dolgoruki îl petr
la Smolny. Coborînd scara cea mare, Katia şi sora
Maria, în crinoline albastre, se ţin de mînă. Nu spun n
mic, dar fiecare ştie ce e în inima celeilalte.

Mihail, Nikita, Alexis, Kolia, unde sînt cu toţii acum
Şi ei, singuri, printre străini, la academia lor militară
Şi Golo, poneiul pe care Katia îl urca pe o movilă de z
padă în faţa ferestrei, ca să vadă şi el pomul de Crăciun
Amintiri vechi pentrú aceste minţi fragede, dominate d
prezenţa dragă a domnişoarei Trépeau, care le ţinea l
de mamă. Ce bine se pricepea ea să le ghicească dorin
ţele ! Cîtă osteneală îşi da ca micile ei eleve să primeasc

ocmai darul pe care-l doreau mai mult : Maria, un lea-
găn pentru păpuşă, Katia, o pătură nouă pentru Golo şi
Robinson Crusoe cu poze... Apoi venea să se aşeze pe
marginea patului lor şi să le povestească poveşti fru-
noase de Crăciun din ţara ei : Franţa.

De cînd muriseră părinţii, domnişoara Trépeau cum-
păra în fiecare an, din micile ei economii, cîte o carte pe
care o trimitea micei ei Katia : „Vîntul şi Ploaia", „Pa-
sărea Albastră"...

Anul acesta, n-a sosit nimic. Katia credea că iubita
ei Zelle o uitase şi gîndul acesta o umplea de tristeţe.

În josul scărilor, elevele s-au strîns grup, aşteptînd să
bată ceasul şapte, pentru ca uşile sălii de recepţie să se
deschidă, lăsînd să se vadă, în faţa pomului de Crăciun
luminat, pe doamna directoare cu profesoarele, pedago-
gele şi supraveghetoarele, toate în rochii de gală, de taftа
neagră cu pelerine albe.

Semnalul deschiderii porţilor este dat de orchestra
unui regiment de gardă, ascuns într-o cameră vecină.

De la primele măsuri ale imnului imperial, uşile frea-
mătă în balamale, un val de lumină trece peste tinerele
fete uimite. Se aud „ah"-uri şi „oh"-uri, pornind de pe
buzele proaspete, apoi, două cîte două, ca la plimbare,
copilele defilează, ocolind pomul şi salutînd în trecere,
printr-o scurtă reverenţă, pe doamna directoare, din mîna
căreia primesc faimoasa cutie de bomboane.

E rîndul Katiei.

Deodată se opreşte, roşind, îşi pierde cumpătul apoi,
scoţînd un strigăt de bucurie, se repezi ; în spatele chi-
pului duşmănos al doamnei directoare a zărit, printre pro-
fesoare, figura iubită a domnişoarei Trépeau, care-o pri-
veşte zîmbitoare.

— Dumneata aici, Zelle dragă ! Ce fericire ! Nu-mi
vine să cred !

Şi într-un avînt nestăpînit, lăsînd în mîinile directoa-
rei scandalizate cutia cu ciocolată a împărătesei, Katia
se aruncă în braţele bunei sale guvernante regăsite.

* * *

— Ce surpriză minunată, ce frumos Crăciun ! draga
mea Katia ! spuse institutoarea mîngîind părul Katiei

care stătea în genunchi lîngă patul ei, pe care se aș
domnișoara Trépeau.

Amîndouă părăsiseră serbarea în timp ce cîntecel
dansurile continuau încă. S-au refugiat în dormitor
ora asta, în ziua de Crăciun, era pustiu.

— Spune-mi, draga mea Zelle, cum s-a în
plat ?... E cu putință ? Am crezut că ești o vedenie...
mai astăzi, eram atît de tristă... Toți acei pe care îi
besc lipseau : Tieplovka, Golo, dumneata și „el“ !...
chiar adevărat ? „El“ te-a trimis ?

— Desigur, draga mea fetiță. Crezi tu că fără dori
expresă a Împăratului Alexandru, o biată institut
străină ca mine, fără protecția părinților tăi, fără pr
teni, fără sprijin în Rusia ar fi putut vreodată să sp
că va putea intra la Institutul Smolny ?

Cînd a sosit scrisoarea la consulul Franței din Od
cu plicul purtînd stema imperială și inscripția „Servic
Maiestății Sale“, nimeni și nici eu, nu voia să crea
Cui datoram această binefacere ? Probabil că tu, m
mea Katia, ai vorbit de mine Împăratului. Am aflat c
am venit aici, că ești sub protecția lui specială, că te-a l
la plimbare și că ți-a trimis un portret.

— Da, a fost atît de bun cu mine și eu am fost a
de rea cu el... Am să-ți povestesc eu toate astea... D
n-aș fi crezut niciodată că va fi atît de bun încît să-
facă bucuria de a te revedea, și mai ales chiar în ziua
Crăciun. Dumneata ești, scumpa mea Zelle, darul
care mi-l doream... și tocmai *el* mi l-a dat !

V.

În anul 1863, la Petersburg, carnavalul se anunța m
strălucit ca oricînd.

Împărăteasa Maria Feodorovna, soția lui Alexand
al II-lea, suferindă de mai mulți ani, se înzdrăvenise de
tul pentru a putea lua parte la primul bal al curții
toată aristocrația rusă se bucura de această aparentă
sănătoșire a suveranei, care îngăduia curții să reia ser
tradițională a serbărilor de care boala prelungită a Îm
părătesei îl lipsise multă vreme pe Împărat.

Pentru Katia, perspectiva acestor serbări însemna,
același timp, eliberarea și siguranța de a revedea pe
iarele ei prieten.

Împăratul, care se interesa de aproape de soarta or-
anilor Dolgoruki, a căror obîrșie nobilă și ale căror lip-
uri materiale îndreptățeau solicitudinea imperială, ho-
ărî ca cea mai mare dintre ele să părăsească Smolny cu
n an mai devreme decît era obiceiul. Katerina Mihai-
ovna, de-abia împlinise șaptesprezece ani, dar căsătoria
fratelui ei mai mare, Mihail, cu o tînără napolitană de
are era îndrăgostit, marchiza Luiza Volcano de Cerce-
aggiore, îi asigura un adăpost.

Se zvonise la Petersburg că Țarul înlesnise această
ăsătorie, constituind ofițerului sărac o zestre din caseta
mperială.

Căsătoria fratelui ei, dădea Katerinei ocazia să-și în-
rerupă studiile și să fie prezentată la curte.

Nu o dată, în timpul vacanțelor din vara trecută, ca-
easca Împăratului fusese văzută pe drumul către Peter-
of, oprindu-se în fața vilei simple și mici, unde locuia
înărul menaj Dolgoruki. Țarul venea, în treacăt, să
eară o ceașcă de ceai tinerei principese Mihail. Katia
juta cumnatei sale să-l primească pe augustul lor vecin
le moșie, ale cărui vizite se înmulțeau, sub un pretext
au altul.

La Petersburg, fie că se întorcea dintr-o plimbare că-
are sau de la inspecția vreunei cazărmi, Împăratul luase
obiceiul de a sosi la Bassenaya, casa locuită de Dolgoruki,
e neașteptate. Acest lucru punea poliția cartierului în
nișcare și începu să displacă tinerei soții a prințului Dol-
goruki care, străină fiind, se întreba dacă așa era obiceiul
n această Rusie autocrată, ca Țarul, considerat de popor
a un semizeu, să năvălească astfel în viața intimă a
supușilor săi.

Dar Alexandru al II-lea se arăta atît de amabil și de
simplu, tachinînd-o pe Katia, care-i răspundea la fel,
jucîndu-se cu cîinii, aducînd în dar cîteva dulciuri sau
flori, încît în timpul primelor luni ale acestei ciudate in-
timități, principesa Luiza fu departe de a bănui urmările
pe care le putea avea pentru ea vizitele neașteptate ale
Împăratului.

Mihail Dolgoruki, reținut la cazarmă de serviciul să nu venea niciodată acasă la ora ceaiului ; era ora cînd principesa Luiza și cumnata sa erau mai întotdeauna singure.

Pretextele date de Împărat la începutul acestor apariții neobișnuite, care deveneau însă din ce în ce mai dese, erau de obicei destul de plauzibile pentru ca tînăra napolitană să se lase înșelată cîtăva vreme. Ea știa bine că cei șase copii Dolgoruki datorau totul bunăvoinței imperiale, după moartea părinților lor. Faptul că Alexandru al II-lea își întinsese protecția asupra ei și asupra soțului ei, în momentul căsătoriei lor, crea serioase angajamente de recunoștință din partea principesei Luiza. Cînd împăratul sosea pe neașteptate, la orele cinci, la Bassenaya, Luiza îl primea cu mare plăcere. Alexandru al II-lea venea să se informeze despre Kola care era la academia navală, despre Nikita și Alexis care tocmai intrau în corpul de paji ; despre notele Mariei la Smolny despre sănătatea Katiei... care era înfloritoare.

Tînăra fată primea vizitele Împăratului ca și cînd ar fi fost lucrul cel mai natural din lume. Vorbea cu Țarul cu o sinceritate uimitoare, sîcîindu-l, contrazicîndu-l, certîndu-se cu el pe toate subiectele, întrebuințînd pentru el același ton de tandrețe mustrătoare cu care își alinta caii și cîinii. Nu rareori se întîmpla ca Luiza, intrînd în salon trei minute în urma Împăratului, anunțată de sunetul lui doar de tropotul cailor escortei pe caldarîm, să se afle în fața acestui spectacol neașteptat : Împăratul tuturor Rusiilor și Katia, tăvălindu-se pe covor împreună cu cățeii.

— Ce copil, Katia asta ! spunea Luiza soțului ei seara, povestindu-i scena. S-ar spune că n-are nici cea mai mică idee de respectul cuvenit unui suveran. Se poartă cu el ca și cu un camarad de vîrsta ei. Încep să cred că tocmai asta îl amuză atît pe Împărat. Cînd vine la noi, parcă uită toate grijile, toate necazurile și povara înspăimîntătoare a afacerilor de stat. Dacă i-ai fi văzut astăzi, pe el și pe Katia, fugărind pe scări cei doi cățele, nu te-ai fi putut abține să nu rîzi.

Cîtva timp prințul Mihail Dolgoruki nu-și dete seama că toată societatea din Petersburg începuse să vorbească pe socoteala soției sale și că atribuia frumoșilor ei ochi

napolitani desele vizite ale Împăratului. Nimeni de la sfîrșit nu o văzuse încă pe Katia ; de aceea imaginațiile iuvoitoare porniseră pe un drum greșit.

Înaintarea prințului Mihail la gradul de căpitan fu interpretată ca un început de favoare acordată soției sale. Insinuările răutăcioase, exagerate, deformate începură neliniștească, apoi să irite amorul propriu al tînărului soț. Aflînd că Împăratul luase iar ceaiul la soția sa, îi cu cîteva reproșuri mai vii principesei Luiza, care o învinovăți pe Katia și o chemă în fața fratelui ei.

Prințul Mihail o întrebă dacă era adevărat că petrecuse o bună parte a după-amiezii în mod nerespectuos Țarul, purtîndu-se ca o fetiță prost crescută. Îi trase atenția că nu mai era la vîrsta la care să i se permită să se tăvălească pe covor cu cîinii, că va fi prezentată Împărătesei și că se vor găsi, fără îndoială, persoane iuvoitoare, gata să comenteze lipsa ei de ținută ; că poția avea ochii peste tot la Petrograd, contele Șuvalov era un prieten al părinților lor și faptul că datora Împăratului totul, de cînd ruina se abătuse asupra familiei lor, le crea o datorie specială și precisă, aceea de a evita comentariile curții și de a nu o întrista pe Împărăsă.

Katia, în timpul acestui discurs, deschise ochii mari. ra de la sine înțeles că-l considera pe Țarul tuturor Rusilor drept un prieten apropiat de care înțelegea să disună în felul ei, în afara oricărei intervenții aduse în reațiile lor de o lume pe care n-o cunoștea și nici nu doa s-o cunoască.

Ea se revoltă mai întîi, apoi făcu pe supărata și, data următoare cînd Împăratul veni la Bassenaya, ea nu se ascunse.

Principesa Luiza povesti soțului ei vizita scurtă și nervoasă a Țarului și cele cîteva întrebări grăbite pe care le pusese cu privire la sănătatea Katiei.

Răutățile începură să circule cu atît mai multă perfidie, cu cît Luiza Dolgoruki era străină.

Lucrurile merseră atît de departe, încît tînăra femeie, foarte îndrăgostită de soțul ei și dornică de a-și păstra o bună reputație, nu-l mai primi pe Împărat, sub pretext că era suferindă.

Ea însărcină pe Katia să-i comunice Împăratului nu-l poate primi.

Principesa Luiza ar fi fost foarte uimită dacă ar fi putut vedea cît de satisfăcut era Împăratul la auzul acestei vești.

— Bine, să-și caute de sănătate! Acum să vedem dacă știi să umbli cu samovarul și dacă ești în stare să-mi torni singură ceașca de ceai, Katia! Dacă nu, îmi voi face o părere nu tocmai strălucită despre educația care ți-au dat-o doamnele de la Smolny.

Și, fără a aștepta să fie invitat, Țarul luă loc pe canapea, trăgînd pe Katerina după el.

— Ei bine, Katia, îi spuse el, am să-ți dau o mare...

— Să auzim, zise Katia.

— Am hotărît să fii prezentată la curte la primul bal al sezonului...

— Vai! spuse Katerina, ce plictiseală!... Ce să fac eu în galeria asta și ce nevoie aveți de o reverență mult? Nu e mai bine aici?

Împăratul începu să rîdă.

— Sînt în Rusia trei milioane de fete care ar vrea fie în locul tău. Prezentată la curte cu un an mai vreme! Ce onoare!

— Dar eu nu vreau să mă mărit, spuse Katia.

— Cine-ți vorbește de măritat? răspunse Țarul tunecîndu-se deodată.

— Ei! spuse Katia. Se știe ce înseamnă să fii zentată la curte. E ca și cînd duci viței la obor... să mă vindeți! Cui?

— Taci! spuse Împăratul, ești nebună! Vei fi zentată la curte pentru a putea veni la vînătoare cu pentru ca eu să te pot invita, la rîndul meu, să iei iul la Peterhof, pentru a putea în fine...

Și, fără a-și sfîrși fraza, se ridică pentru a se drepta spre fereastră.

— Dar ce s-a întîmplat? spuse Katia. Păreți ati palid. V-am supărat cu ceva?

Și, fără a aștepta răspunsul, începu să schițeze c pași de mazurcă, fredonînd:

— Iat-o pe Katia dansînd mazurka la balul cur îl va aduce acolo și pe Tagar, cîinele ei, drept cav

ıtru că Împăratul nu poate dansa cu ea... și ea nu vrea danseze decît cu el!...

— Și cine ți-a spus că nu voi dansa cu tine?

— Imposibil, răspunse Katia. Rangul vă va lega de n. Veți sta jos cînd toată lumea va sta în picioare și îl voi aduce pe Tagar, pe care, din prudență, l-am și ățat mazurka. Iată, vă puteți convinge...

Și apucîndu-și cîinele de labele din față, începu să se îrtească prin cameră ca o nebună.

— Katia, o imploră Împăratul. Mica mea Katia... fii ninte și fie-ți milă de mine.

— Milă? Milă de Maiestatea Voastră? De ce? Fai ce vreți cu o sută de milioane de ruși, așa cum fac cu Tagar. Aveți regimente, vapoare, palate... Sînteți mos, în sfîrșit destul de bine, toate femeile de la curte iubesc, toate elevele de la Smolny, de asemenea...

— Toate astea nu înseamnă nimic, spuse Împăratul, t nenorocit!...

* * *

Bijuteriile răposatei principese Vera Gavrilovna fuseră amanetate înaintea morții sale, într-o vreme cînd cerile succesiunii Dolgoruki se aflau într-o stare oape disperată.

Cînd Împăratul făcu cunoscut prințului Mihail dorința de a vedea pe principesa Luiza și pe Katia prezentate curte, în același timp, el primi din partea tînărului ıitan de gardă un răspuns destul de încurcat. Starea materială nu-i permitea încă să le prezinte la curte, condiții onorabile, pe soția și sora sa. Nu mai avea i măcar bijuteriile mamei sale. Giuvaerurile istorice familiei Dolgoruki serveau încă de amanet cămătaor care îi ruinaseră părintele. La sfîrșitul audienței, rul spusese prințului Mihail că dorea ca cele două ncipese să fie prezentate în sezonul acela la curte și secretarul său avea să dea ordinele necesare pentru doamnele Dolgoruki să apară la palat cu toată străirea cuvenită rangului lor.

Prințul Mihail n-avea altceva de făcut decît să se line, mulțumind Țarului pentru un gest în care fie- avea să vadă o nouă favoare imperială.

El presupunea că Împăratul avea în gînd vreun ritiș pentru Katia și că, după obiceiul observat mer predecesorii săi, se va îngriji să dea un cămin fetei unei case mari, amenințate de decadență.

În această speranță anunță Mihail Dolgoruki, ajunse la Bassenaya în acea seară, tinerei lui so Katiei, rezultatul audienței.

Principesa Luiza era fericită că va putea în sfîr intre în stăpînirea faimoaselor giuvaeruri de care vorbise atîta și pe care ea nu le văzuse niciodată ajunul zilei în care trebuiau să aibă loc prezentare balul la curte, secretarul Împăratului se anunț prințul Dolgoruki. El aducea un mesaj special al T lui și două pachete voluminoase, sigilate cu pecetea părătească. Unul era adresat principesei Mihail D ruki și celălalt purta inscripția următoare : „Pe Katia — Alexandru".

Împăratul trimitea soției lui Mihail Dolgoruki mantele istorice ale familiei soțului ei, pe care pu să le scoată de la amanet pe cheltuiala casetei im riale. Iar Katiei îi trimitea vestitul set de perl de peruzele, care fusese pe vremuri unul din dar de nuntă destinate de nefericitul Țar Petru al II-lea godnicei sale, Katerina Dolgoruki.

Bucuria principesei Luiza la primirea acestor b terii fu însă oarecum întunecată la gîndul că Țarul rise unei surori mai mici, acele frumoase peruzele și ele s-ar fi cuvenit să-i revină fiului mai mare, ruina nu s-ar fi abătut asupra lor.

La vederea pietrelor, Katia fu apucată de un a nebun de veselie.

— Țarul a ghicit că voi avea o rochie albastră, ea, adresîndu-se cîinelui ei. Hai, Tagar ! să dan amîndoi o mazurcă !

* * *

Măreția de necrezut a unui bal la curtea Rusiei, trecea pe aceea a tuturor celorlalte curți din Euro Ceva din pompa orientală înconjura pe suveranul cărui imperiu se întindea pînă departe în inima As pînă la granițele Indiei, ale Chinei și ale Persiei. Ga

rkiziană, îmbrăcată în purpură și ferecată în argint, rierii negri gătiți cu pene de struț, introduși de Ka- ina a II-a după cuceririle ei din Crimeea, splendoa- a uniformelor ofițerilor de gardă îmbrăcați în alb, sca lor purtînd în vîrf un vultur de aur cu aripile în- ise ; tunicile bărbaților cu decorații scînteietoare de amante, safire, smaralde ; frumusețea femeilor, ume- lor goi, trenele lor de atlas și de brocart, purtate cu ne și cu blănuri de preț, purtînd toate pe cap acel akoșnic" al cărui formă triunghiulară amintea diade- ele de nestemate ale reginelor orientale, toată această ălucire, toată această feerie culmina în fundul marii lerii a Sfîntului Gheorghe, cu tronurile celor două ființe vinizate : Țarul și Țarina.

Printre parfumuri, mătăsuri, sclipiri, flăcări a mii de mînări reflectate în oglinzi, aur, diamante, nestemate, atia nu deosebește nimic, în afară de un punct fix : păratul, care scînteiază în depărtare ca o icoană.

Katia își mușcă buzele. Ce caută ea aici, unde nu e mic mai mult decît un gît gol printre atîtea altele, o nă în mijlocul a o mie de alte trene, o biată stea rdută în Calea Laptelui ?

Fluviul amețitor al invitaților se revarsă pînă la ima treaptă a tronului. Vine rîndul ei. Va trece prin ța Maiestăților lor. Marele mareșal al curții îi va striga mele...

Curtea Rusiei... Romanovii... Katia își amintește că ise undeva pe ascuns despre Katerina Dolgoruki, ne- ricita logodnică a Țarului Petru al II-lea... Viziuni de- rtate trec prin fața ochilor ei... Drept, nedrept... Ro- anovii... Dolgorukii... Ea nu voia să primească pe Îm- rat... De ce fusese slabă ? Pe cînd era o fetiță, la Tie- ovka, era credincioasă vocii sîngelui... Uzurpatorul...

Dar îl iubește ! De ce atunci tăiase bucata de stofă n mantaua lui ? Ce este ea pentru el ? O distracție ! jucărie ! Un capriciu !

Dar ea este mai mult decît atît... Va vedea el !

Nu mai simte pentru el decît un fel de dușmănie pă- nașă. Ar avea poftă să iasă din rînd, să părăsească rtegiul și pe cumnata ei care trebuia s-o prezinte. Își luce aminte de cuvintele împăratului :

— Trei milioane de fete din Rusia te invidiază tia !...

Iar ea i-a răspuns :

— Voi dansa mazurca cu cîinele meu !...

Imnul rusesc este un imn religios...

Într-o clipă, va trebui aproape să îngenuncheze fața lui. O cuprinde un fel de nerăbdare. Își ridică ca un cal de rasă în fața unui obstacol. Va trebui treacă, să sărute mîna Împărătesei... N-a văzut-o dată.

— Katerina Mihailovna, principesă Dolgo anunță cu o voce de stentor marele mareșal al

Împăratul răspunde cu o aplecare prelungită a lui, la reverența pe care i-o face noua prezentată, chia ei de satin albastru deschis, cu o coroană de zele pe frunte... Iată-l pe demonul său albastru !...

O mînă străvezie, mai bine-zis umbra unei m se întinde. Katia ridică ochii asupra unei împă care nu mai era decît o umbră.

O clipă, Maria Feodorovna privi, cu ochii ei să se stingă, chipul tînăr, plin de strălucirea șaptesprezece ani ai Katiei. Împărăteasa știa că ac fată, ale cărei buze îi ating mîna, era soarele care răs spre a o osîndi pe ea la noaptea veșnică.

Rapoartele temutei poliții imperiale îi anunțase de un an pe cei din jurul Împărătesei. Katerina D ruki o detronase definitiv pe Țarina muribundă în i lui Alexandru al II-lea.

Katia nu știa încă nimic. Ochii Împărătesei nevinovăția pe acest chip de copil.

Și totuși, fatalitatea hotărîse deja soarta acestor ființe : Alexandru suferea... Katerina va suferi de ai colo, iar Împărăteasa Maria Feodorovna va muri din dragostei lor.

* * *

La miezul nopții, începuse balul.

Țarina se retrăsese, urmată de doamnele palatului Alexandru al II-lea, precedat de șambelani paji, își croi drum prin mulțimea invitaților. Unde Katia ? O căuta. Dar demonul albastru se ascundea.

Mii de priviri erau ațintite asupra Împăratului. Toate eile doreau să-i întîlnească privirea, să-i placă, să-i ină... Dar el trecea mai departe, urmărit de un sin- gînd.

În sfîrșit, o zărește pe Katia, pe care contele Șuva-, corpolentul șef al poliției, parcă ar vrea s-o as- ndă.

Alexandru al II-lea grăbește pasul. În seara aceasta, este de o eleganță încîntătoare.

Uniforma lui de ceremonie pune în valoare talia-i eltă și înaltă. El poartă o tunică lungă, bordată cu nă de vulpe albastră, înstelată cu plăcile de diamant decorațiilor : Sfîntul Alexandru Newski, Sfîntul An- ei, Sfînta Ana.

Un pantalon albastru deschis evidențiază linia impe- bilă a piciorului lui. Poartă cizme de piele roșie fină, o piele de mănuși.

Nicicînd nu-l văzuse Katia atît de frumos.

Ochii lui, de un albastru adînc, aveau o strălucire gnetică. Văzînd-o pe Katia, chipul i se lumină de un îs atît de dulce, încît cîștiga în tinerețe ceea ce pier- a din maiestate. Pe măsură ce se apropia de ea, părea o liniște supranaturală, un fel de singurătate pură întindea în jurul lor. Ai fi crezut că sînt izolați prin și puterea venerației, pe care persoana stăpînului o pira acestei mulțimi de curteni.

Împăratul făcu un semn. Muzica gărzii atacă primele suri de mazurcă. Imensa mulțime se dădu în lături. Îm- ratul apucă mîna stîngă a Katiei, pe care o ridică cu ație deasupra capului ; cei doi dansatori se avîntară, ivindu-se, pașii lor alunecau, pe parchetul lucios ca o lindă, în care formele lor se reflectau, după ritmul dan- lui.

— Ce frumos e Împăratul ! gîndeau femeile, cu inima rînsă.

— Ce tînără e ! își spuneau bărbații, privind chipul ra- os al Katiei.

Toate privirile urmăreau aceste două ființe purtate avîntul acestui nobil dans, în timpul căruia obrazul păratului se apleca asupra chipului micei sale favo- e, cu o expresie de adîncă tandrețe, care părea că o nțește suverană a acestei serbări de o seară.

Purtînd-o astfel, în ritmul muzicii, de-a lu
imensei săli, Alexandru, asemenea zeului dansului,
zenta lumii pe tînăra nimfă pe care o cucerise.

Doamnele curții, care tocmai o conduseseră pe Imp
teasă, stăteau la capătul sălii, formînd un grup reproba

Vorbe, pe jumătate șoptite, circulau pe sub pe
evantaielor, care se mișcau ca aripile unor păsări c
toare.

În timp ce Țarina era pe moarte, Alexandru își ale
fetița asta pentru a face să triumfe în mod scand
familia Dolgoruki!

Prin urmare, desele vizite la Bassenaya și la Pe
hof n-aveau ca scop napolitana? Ce rol a jucat prin
Mihail în afacerea asta? Și italianca? Iată moravu
napolitane!

Katia era cu totul prinsă de bucuria dansului. Ta
ei fină se legăna pe șolduri la fiecare pas al imperia
lui dansator, care se apleca asupra ei, amețit de d
goste.

Privirile lor nu puteau înșela pe nimeni. Dacă p
acum Împăratul păstrase față de Katia aparența de jo
și de glume afectuoase, dacă legăturile lor fuseseră,
partea Katiei, pline de zburdălnicia ei caracteristică,
din partea Împăratului, mărginite la o familiaritate ta
dră și aproape părintească, acum, sub strălucirile lu
nilor, în căldura acestei serbări splendide, pasiunea
răbufnise cu o violență care semăna cu înflorirea u
aloe.

Părea că această imensă mulțime asistă la prelud
unei nunți din povești.

Dușmanilor familiei Dolgoruki, și mai erau des
chiar și după ruina lor, această mazurcă le păru inte
minabilă. Curtenii bătrîni își aminteau cît de mult av
seseră de luptat, în tinerețea Împăratului, pentru
împiedica de la o aventură cu o altă principesă Dol
ruki: Alexandra Serghievna, pe care Împărăteasa o m
ritase în grabă mare cu bătrînul general Albedinski.

Nu-i nici o posibilitate de a scăpa de această rasă
sirene, care aduce nenoroc Romanovilor?

Baroana Vera Kirilovna, ultima amantă oficial
spuse contelui Șuvalov:

— Împăratul îmbătrînește... Îi trebuie acum fete ti
ere de tot. Dar face rău că și le alege din rîndurile duș
manilor săi ereditari! În toată istoria Rusiei, femeile
in neamul Dolgorukilor au fost niște vrăjitoare!

Șeful poliției șopti, sărutînd mîna frumoasei su
părate:

— Cînd Jupiter dansează cu Hebe, Junona e ge
oasă!... Mulțumiți-vă să fiți regina balului, doamnă!

Cînd ultimul acord al muzicii se stingea ca un vaĭ
șor pe un țărm de mătase și de aur, Împăratul își sa
ută dansatoarea, care îi făcu una din acele reverențe de
etiță, la care se pricepea atît de bine.

Dar în loc să se mulțumească cu atît, cum era obi
ceiul și să se îndrepte către marile ducese și către am
basadoare, care-l așteptau cu înfrigurare pentru supeu,
Alexandru al II-lea, sfidînd eticheta, îi oferi brațul
partenerei sale și o conduse către seră, unde uriașele
camelii și palmieri, luminați cu lanterne, străluceau în
fundul serei, formînd o boltă tainică de verdeață, desti
nată primelor lor mărturisiri.

Tunica de mătase albă, rochia lungă de mătase al
bastră nu dispărură decît o clipă în penumbra acestei
păduri tropicale, create de capriciul unei suverane a ză
pezilor.

Dar această clipă fu deajuns pentru ca fatalitatea
să se împlinească.

— Katia, spuse Împăratul, strîngînd-o deodată la
pieptul lui înstelat, Katia, adorata mea, mi-ești mai
scumpă decît orice pe lume... știi tu?

— Întotdeauna am știut că vei dansa mazurca cu
mine... șopti ea... pentru că te iubesc!

VI.

Curtea, saloanele, orașul, erau în fierbere. Ce va face
principesa Mihail Dolgoruki? Toate puterile mondene
ale Petersburgului se ridicau împotriva ei. Ea a favori
zat pasiunea Împăratului. Ea i-o oferise pe Katia, o co
pilă, o orfană, cumnata ei!

În fața acestui val de bîrfeli, străina se înspăimîntă.
Împăratul își făcu din nou apariția la Bassenaya, a
doua zi după bal, sub pretextul obișnuit al ceștii de ceai

cerut în treacăt, dar, spre marea lui mirare, găsi ușa L
zei Dolgoruki închisă.

— Alteța Sa este bolnavă.

El întrebă de Katia.

Ordonanța prințului, încremenită în poziție de drep
cu ochii închiși de teamă, răspunse că principesa K
terina Mihailovna ieșise cu însoțitoarea ei.

Dar cîinii sînt acolo... Deci Katerina era acasă ?
însemna purtarea celor două cumnate ?

Alexandru, cu fruntea încruntată de mînie, cob
treptele.

Se urcă în sanie și dădu ordin să fie dus la contele Ș
valov. El își anunță sosirea prefectului de poliție, îi p
runci să se urce în sanie cu el și-l duse la Palatul
Iarnă.

Nici nu intraseră bine în cabinetul Împăratului
acesta răbufni :

— Luiza Dolgoruki mi-a închis ușa în nas ! Este
insultă ale cărei motive vreau să le cunosc pînă în ce
mai mici amănunte ! Fă astfel ca să am raportul chia
în seara asta. Motivul, pretextele, cele false și cele ad
vărate, vreau să știu totul ! Pune în mișcare brigăzil
mondene !

Șuvalov își ștergea fruntea. Amenințările baroan
Vera Kirilovna au dat roade ; proaspăt sosită la Peter
burg, principesa Mihail Dolgoruki s-a speriat !...

Dar iată-l pe Țar respins, îndrăgostit ca un nebu
de fetița asta de șaptesprezece ani ! Se poartă ca un l
cean ! E cu putință ? Trebuia cu orice preț să i se scoat
Țarului din cap această nebunie de a da prea multă im
portanță Dolgorukilor. Dar, pentru moment, trebuia s
fie șiret, să asculte porunca Împăratului. Șuvalov se pre
făcea că împărtășește părerile Împăratului. Se retras
făgăduindu-i raportul chiar în seara aceea.

Dar de-abia se închise ușa apartamentelor particu
lare ale Țarului în urma prefectului de poliție, cînd u
paj al camerei ciocăni ușor în ușă.

Vocea nerăbdătoare a Țarului îi ordonă să intre.

Era un mesaj personal : o scrisoare trimisă de prin
cipesa Mihail Dolgoruki, prin care-și explica purtarea

Cu riscul de a pierde atotputernica protecție a Împă
ratului pentru nefericita familie în care intrase numai

mulțumită bunătății și mărinimiei Maiestății Sale Im-
periale, principesa Luiza implora pe Împărat să-și înce-
teze vizitele.

Cît despre ea, punea plăcerea pe care Maiestatea Sa
o încerca în tovărășia tinerei sale cumnate, pe seama
unui sentiment părintesc, de respectat la un suveran. Nu
era nici o îndoială că însăși Katia se făcuse vinovată
de imprudență, neascunzînd, ca un copil ce era, căldura
recunoștinței pentru Țar, care o copleșise cu bunătăți.
Nu era mai puțin adevărat că ceea ce se spunea la
curte, amplificat de gura lumii, crease principesei obli-
gația morală și asta numai din respect pentru Împără-
tească, să pună la adăpost onoarea cumnatei sale de acele
bîrfeli odioase.

Nu se îndoia că în bunătatea și suprema sa înțelep-
ciune, Țarul avea să-i dea dreptate. Mihail Dolgoruki,
șeful familiei, aproba purtarea soției sale în această îm-
prejurare deosebit de penibilă pentru niște supuși devo-
tați, disperați că aveau aerul de a fi nerecunoscători
față de augustul lor binefăcător.

Scrisoarea continua pe acest ton pe mai multe pa-
gini. Împăratul, în supărarea sa, o rupse, o făcu ghem,
o frămîntă în mîinile lui înfrigurate și o aruncă în foc.

— Ah ! napolitana asta ! Ar fi trebuit să mă feresc
de ea !

Puterea absolută a autocratului se oprea acolo, la
ușa acelei căsuțe din Bassenaya, închisă în fața lui, stă-
pînul netăgăduit a o sută de milioane de oameni !

* * *

Principele Mihail Dolgoruki învîrti cheia în ușa ca-
merei Katiei. O împinse ; voia să intre. Se lovi însă de
o rezistență curioasă. Katia a tras zăvorul pe dinăuntru :
prizoniera s-a închis singură !

— Katia ! strigă prințul Mihail. Nici un răspuns.

— Katia !... imploră prințul.

Nici un răspuns.

În fața acestei tăceri, începu să se teamă de orice.

— Te implor, în numele lui Dumnezeu și al Rusiei !

O voce înlăcrimată îi răspunse :

— E nedemn ce ați făcut! M-ați încuiat! Te pre
că voi sări pe fereastră, că voi fugi, dacă continuați
vă purtați așa cu mine! Luiza și cu tine ați dev
dușmanii mei!

— Katia, spuse Mihail, deschide. Te implor!

— Niciodată! Voi muri de foame și Împărăatul
afla!

— Katia! nerușinată mică! Ești nebună! Vei ad
scandalul și ruina asupra casei noastre!

— Ce rău am făcut eu? răspunse Katia. Și voi
tratați ca pe o criminală!

În fața acestei mustrări, Mihail Dolgoruki se tulbu

— Katia... mica mea Katia... hai să ne împăcăm
Contele Șuvalov a venit să te vadă, și va mai veni pe
o oră... Trebuie să-ți vorbesc!

La auzul acestei vești, Katia sări în sus. Spera
renăștea în ea. Vedea în vizita prefectului de poliție
mijloc sigur de a comunica cu Împăratul.

Ea consimți să tragă zăvorul.

— Katia, ești îngrozitoare! spuse Mihail Dolg
ruki văzînd dezordinea care domnea în camera tine
fete: un cufăr deschis, lucruri aruncate unele peste
tele, cearșafuri înnodate, care nu așteptau decît să
legate de balconul ferestrei. Planul de evadare era văd
Dar frumoșii ochi ai Katiei erau înroșiți de plîns. Fr
tele mai mare se înduioșă văzînd aceasta. Toată sup
rarea lui dispăruse. El o apucă de mîini, o luă cu
Amîndoi se așezară pe jos, cum făceau cînd erau copi
Vechile amintiri din Tieplovka îi copleșeau.

— Dar în sfîrșit, mica mea Katia, de ce ești atît
tristă? Amintește-ți de timpul cînd nici nu voiai să
vezi pe Țar, cînd îi considerai pe Romanovi drept dus
manii noștri. Astăzi cazi în extrema cealaltă! Nu ma
trăiești decît pentru a-l vedea!

— E adevărat, spuse Katia.

— Dar nu ești decît un copil! Nu cunoști lumea
Eu sînt protectorul și fratele tău mai mare, care trebui
să te apere de șiretenia lumii și de bîrfelile unei curț
în care avem mulți dușmani care ne pîndesc, tocmai din
pricina favoarei pe care ne-a arătat-o Împăratul. Luiza
și cu mine sîntem cei mai buni prieteni ai tăi. Lasă-ne
pe noi să hotărîm momentul cînd îl vei putea vedea pe
Țar, fără pericol...

— Îmi place pericolul, spuse Katia. Și nu-mi pasă
de bîrfelile curții!

— De cînd ți-a sucit capul Împăratul? De cînd a
lansat cu tine la balul curții? Te credeam mai mîn-
dră!

Katia sări în sus furioasă:

— Lasă-mă, Mișa, nu înțelegi nimic din sentimen-
tele mele! Îmi bat joc de curte! Mi-e totuna dacă e
împărat sau nu! L-aș iubi chiar dacă n-ar fi decît un
simplu mujic, ordonanța ta! un soldat! pentru că e
bun... pentru că e frumos! pentru că mă iubește! Din
ziua cînd a venit la Tieplovka, cînd aveam zece ani, am
știut că nu voi iubi pe nimeni altul decît pe el!

— Dar, Katia, ești chiar nebună! Vorbești ca un co-
pil! Știi tu ce-i dragostea?

— Cînd te gîndești la un singur om toată viața,
spuse Katia, cînd i te dai trup și suflet, bătîndu-ți joc
de lume, eu cu totul a lui, el cu totul al meu, și asta nu
privește pe nimeni!

— Dar, nenorocit copil, gîndește-te că omul acesta
este stăpînul Rusiei!

— Nu-mi pasă!

— Toți ochii sînt ațintiți asupra lui!

— Nu-mi pasă! Nu făcea rău nimănui venind aici
și nimeni nu trebuia să știe! Dar acum cînd m-ați în-
chis, vă previn că voi face ceva groaznic pentru a ajunge
pînă la el!

— Nu, Katia, nu vei face nimic din toate astea, toc-
mai fiindcă-l iubești. Ar însemna să recunoști prea puțin
bunătatea pe care a avut-o față de tine, dacă ai provoca
vreun scandal în care să fie amestecat Împăratul! Con-
tele Șuvalov îți va explica mai bine decît mine ce în-
seamnă viața unui Țar al Rusiei și cît este de imposibil
ca aceste vizite la noi să rămînă ascunse.

Și-apoi, gîndește-te la noi! Din pricina ta, soția mea
a fost bănuită de o intrigă care îi atinge cinstea! Acum,
cînd atitudinea ta la curte te-a compromis în ochii tu-
turor, bănuielile cad asupra ta, surioara mea. Cum ai
vrea tu ca un Dolgoruki să se poarte în locul meu? Pă-
rinții noștri au murit. Eu sînt protectorul tău firesc. Am
datoria să te scap, chiar împotriva ta! Reputația ta îmi
este încredințată pînă în ziua cînd vei avea un soț".

— Nu voi avea niciodată alt soț decît pe el, r
punse Katia.

— Dumnezeu să te aibă în paza Lui, Katia. Ai î
bunit, spuse prințul Mihail, făcîndu-și cruce.

Contele Șuvalov ceru să vorbească între patru o
Katerinei Dolgoruki. Șeful poliției imperiale își pregă
planurile de cîteva zile. Sosise la Dolgoruki pentru a
informa, cu ipocrizie, despre sănătatea Katiei. El p
misese prințului Mihail că va face morală suro
sale, că-i va explica răul pe care și-l face la cu
și riscul de a sfărîma cariera fratelui său. Încrezîndu-
în aceste cuvinte înțelepte, Mihail Dolgoruki anunță
sora sa că Șuvalov dorea să-i vorbească între patru oc

Dar șeful suprem al poliției își luase libertăți co
trare obligațiilor datorate stăpînului său. Împăratul îi p
runcise să aranjeze lucrurile în așa fel încît s-o poată v
dea pe Katia chiar a doua zi, într-o grădină publică, deo
rece n-o mai putea vedea în casa cumnatei ei.

Dar sub ce pretext ar fi putut Katia să iasă singură

Șuvalov avea de gînd s-o descoasă pe Katerina, să
pîndească răspunsurile, să-i studieze caracterul și s
afle, cu acest prilej, cu cine avea să aibă de-a face po
liția imperiului.

Contele n-o văzuse niciodată pe Katerina Mihailovn
înainte de balul curții, unde îi apăruse în toată strălu
cirea tinereții și eleganței sale. Acum se găsea în fa
unei fetițe, cu nasul roșu de plîns, îmbrăcată simplu
aproape sărăcăcios.

Contele Șuvalov își subestimă adversarul. „Să-l lă
săm pe Împărat în cheful lui, se gîndi el, și se va sătur
repede. Ceea ce e mai important, e să nu-l supărăm
acum, ascunzîndu-i fetișcana! În dragoste, cum a spu
La Rochefoucauld, absența este un vînt puternic, car
stinge lumînările și întețește incendiile".

Bazat pe această maximă, Șuvalov hotărî să aran
jeze în așa fel ca Împăratul s-o vadă pe Katerina a dou
zi. În privința aceasta, se înțelese numaidecît cu ea
Prințul Mihail îi lăsase singuri în salon. Șuvalov pre-
tinsese că scopul lui era s-o facă pe Katerina să înțe-
leagă că vizitele repetate ale Țarului într-un cartier atî
de greu de supravegheat ca acela unde se afla căsuța
Dolgorukilor constituiau, pentru Alexandru al II-lea pe

care-l pîndea la tot pasul bande de teroriști, o adevă-
rată primejdie.

Aceasta era tema pe care promisese că o va dezvolta.
Așa se pregătea să înceapă discuția cu tînăra fată, gata
să schimbe tonul după răspunsurile ei.

De la început, Katerina îl opri scurt.

— Dacă este primejdios pentru Țar să vină să mă
vadă aici, spuse ea, asta înseamnă că poliția voastră e
prost organizată! Nu pot crede că Împăratul, care este
cel mai bun și cel mai generos dintre oameni, poate fi
urît de cineva în toată Rusia! Greșeala este a acelora
care îl sfătuiesc rău!

Șuvalov rămase ca trăznit. O clipă, își pierdu cum-
pătul în fața acestui atac direct. Katerina continuă, în-
ciudată, ridicîndu-și capul, care părea tras spre spate de
frumosu-i păr împletit în cozi.

— Da, conte Șuvalov! Poporul rus își adoră Împă-
ratul... Și dumneata spui că nu poate veni la noi de
teamă să nu fie ucis!... De altfel, asta n-are impor-
tanță... Dacă nu poate veni aici, mă voi duce eu la dîn-
sul... dar vreau să-l revăd!...

Șuvalov se înclină, ascunzînd un zîmbet:

— Tocmai acest lucru voiam să vă propun și eu,
Katerina Mihailovna. Departe de mine intenția de a voi
să împiedic pe Țar de a vă acorda prietenia și protec-
ția sa. Să luăm loc, dacă permiteți, și să stăm de vorbă.
Văd că am de-a face cu o tînără persoană care are păre-
rile sale asupra celor mai grave probleme de stat.

Dar nimic din ceea ce vă voi spune nu trebuie să
ajungă la urechile cumnatei dumneavoastră sau ale
altei persoane care locuiește în această casă. Sîntem
complici, domnișoară?

— Depinde, răspunse Katerina, aruncîndu-i o pri-
vire piezișă.

...„Neînduplecată, contrariantă, se gîndea Șuvalov,
acum înțeleg ce-i place atît de mult Împăratului"...

— Vrei să căutăm împreună un mijloc de a-l vedea
mîine pe Țar? întrebă șeful poliției.

— Îl voi găsi singură, răspunse Katerina.

„Obraznică!", își spuse Șuvalov, dar se stăpîni.

— Și cum crezi că vei ajunge pînă la Împărat?

— Va veni el pînă la mine, răspunse Katerina.

„Demon“, reflectă Șuvalov. Chibzui o clipă, spuse :

— Aș putea să-ți fiu tată și vreau să te feresc neplăceri. Știu că-l admiri și îl iubești pe Țar, așa trebuie s-o facă toți cei cărora le-a făcut bine. Nu în asta nimic rău și vreau să te ajut, Katerina Mi lovna. Dar trebuie să mă ajuți și dumneata. Ieși v dată singură ? Vreau să spun, însoțită doar de vreo soană de serviciu ?

— Niciodată, spuse Katerina, afară doar cînd mă la dentist.

— Prea bine, spuse Șuvalov, ai grijă să te d dinții mîine !

— La ce oră? întrebă Katerina.

— La prînz, la Grădina de Vară...

— Și ce să-i spun cameristei mele, care e poate teroristă ?

— Nu te ocupa de ea, spuse Șuvalov, poliția va a grijă de ea.

— Nu cumva vreți s-o arestați ? întrebă Kateri

„Impertinentă !“, gîndi Șuvalov.

VII.

La sfîrșitul acela de martie, zăpada cădea fără cetare, ca și cînd ar fi reînceput iarna, năpraznica ia rusească, care avea să mai țină două luni, trei lu poate.

Neva era încă înghețată ; nici cea mai mică troz tură, vestitoare de dezgheț.

Într-o grădină publică, obosiți de atîta umblet p zăpada alunecoasă, o femeie tînără și un militar fă galoane și fără epoleți se așezau pe o bancă. Rarii tr cători care luau drumul acesta pustiu pentru a străba mai repede grădina, acoperită de troiene de zăpadă, n nu întorceau capul, atît de banal era spectacolul : d îndrăgostiți, ea vreo mică funcționară ce abia scăpa de la birou la ora mesei și prefera să-și întîlnească i bitul decît să mănînce ; el cu gulerul ridicat și chipi pus pe-o sprînceană, un soldat care, profitînd de un ce de permisie, își lua, cum putea, rația de sărutări.

La toate turnurile palatelor, la toate clopotnițele, suna ora prînzului, un prînz sub zăpada ce cădea din cerul alb.

La cîteva sute de pași, un observator mai atent ar fi putut vedea un om cu mustăți negre, ce se distra prostește, aruncînd boabe de porumb ciorilor. Din cînd în cînd, un altul, cu o aparență aproape tot atît de obișnuită, se apropia și-i șoptea ceva la ureche. Omul se apropia o clipă, pentru a privi spre bancă, apoi se despărțeau, unul dintre ei îndepărtîndu-se pînă spre poarta grădinii, unde așteptau două sănii de piață, celălalt dînd mai departe de mîncare păsărilor.

O oră trecu astfel, fără ca perechea de pe bancă să bage de seamă că zăpada îi prefăcuse într-o pereche de statui albe. Capul tinerei fete se sprijinea pe umărul tovarășului ei care, aplecat asupra ei cu dragoste, o înconjura cu brațele ca pentru a o apăra și pentru a o încălzi.

Cine ar fi putut recunoaște în cei doi îndrăgostiți pe frumosul împărat Alexandru, îmbrăcat într-o manta grosolană de soldat și în tînăra fată pe care o strîngea la pieptul său, pe principesa Katerina Mihailovna Dolgoruki, a căror patimă izbucnise cu cîteva săptămîni mai devreme, în ochii întregii curți !

*

* *

Contele Șuvalov, așezat la biroul său somptuos din Ministerul de Interne, fuma gînditor dintr-o lulea nemțească cu tubul de porțelan. În picioare, în poziție de drepți, șeful agenților secreți îi citea raportul său :

„Astăzi 24 martie, Maiestatea Sa Imperială s-a urcat într-o sanie de piață la intrarea grajdurilor palatului de iarnă. Împăratul avea întîlnire, ca de obicei, la prînz, în grădina publică, cu principesa Katerina Dolgoruki ; Împăratul interzisese agenților secreți să-l urmeze. Conform instrucțiunilor Excelenței Voastre, agentul nr. 18 a dat porumb ciorilor la cîteva sute de pași de banca ocupată de Maiestatea Sa și tînăra principesă.

Cu tot timpul rău și aleea retrasă pe care și-a ales-o, Maiestatea Sa era cît pe-aci să fie recunoscut. Nu mai puțin de trei civili și doi militari au trecut pe acolo,

la o distanță de cîțiva metri distanță de la care un g
își poate foarte bine atinge ținta. Nu există nici un
loc de a opri și de a percheziționa pe trecători, fă
da de bănuit.

Este a treia oară, săptămîna aceasta, de cînd Îm
ratul alege o grădină publică și ora prînzului pent
da întîlnire aceleiași persoane.

Rapoartele primite ne anunță că centrele revolu
nare poloneze și-au reluat activitatea. Idila Împără
lui cu principesa Dolgoruki este cunoscută în cerc
subversive din Varșovia, ca și de nihiliștii din Mosc
Kiev și Petersburg...".

— Dar ce este de făcut ? Îmi pierd capul, spuse
valov.

— Ar trebui să-l preveniți pe Țarevici că Excel
Voastră nu-și mai ia nici o răspundere...

* * *

— Mi-e așa frică să nu răcești, Katia !

Ea ridică din umeri :

— Nu-i nimic ! Dacă răcesc, mă îmbolnăvesc... a
mor, și va fi foarte bine !

— Răutăcioaso, mă chinuiești !

— Nu vă vreau răul, spuse Katerina... dar sînt
da sau nu, Împăratul Rusiei ? La ce servește să ai t
zeci de palate, cincizeci de castele și mai știu eu c
ferme, dacă trebuie să venim să stăm pe o bancă, în
grădină publică, cînd ninge și-mi intră zăpada pe g

— Katia, murmură Împăratul, demonul meu ! În
rul meu ! Nu știi ce vorbești ! Cum pot să te duc în ca
mea ? Ai uitat că m-ai pus să jur că nu voi face nic
dată din tine amanta mea ? După cum mi-ai jurat
dacă Domnul mă eliberează, vei deveni soția mea ?

— Nu-i vorba de asta, spuse Katerina. E vorba
mergem într-un loc unde să fie o sobă, unde să fie ca
și unde să ne putem săruta fără ca să apară țurțuri
gheață pe mustața voastră ! Și burtosul ăla, care dă
mîncare la ciori și ne supraveghează cu coada ochiului
În sfîrșit, trebuie să recunoașteți că este o situație cu
tul ridicolă pentru un autocrat, să fiți silit să mă ved
așa cum ne vedem acum !...

— Katia, dragostea mea... Copil ce ești ! nu știi ce
orbești !... Crezi tu că, singur cu tine, aș putea să mă
ăpînesc, acum cînd știu că mă iubești !...

— Dar cine-ți cere să te stăpînești ? întrebă Kate-
na.

— Taci, Katia !

— Eu te voi stăpîni ! continuă Katia. Du-mă acolo
vei vedea !...

Apropiind de el fața ei proaspătă, își lipi buzele de
e lui într-un sărut atît de lung, încît Împăratul își
ierdu capul cu totul.

— Dacă vrei, spuse el... Vino !

Se ridică, o trase după el și silind-o aproape să fugă,
îndreptă spre poarta grădinii.

* * *

Sub poarta boltită a grajdurilor, o sanie se opri. Din
a coborî Împăratul, care oferi mîna Katiei și amîndoi
ntrară în palat prin ușa ascunsă care ducea la aparta-
nentele particulare.

Prin labirintul scărilor secrete, precedați și urmați
e pajii care păzeau ușile și ale căror chipuri nemișcate
u trădau nici o mirare, ei intrară amîndoi în cabinetul
mperial.

Ce nebunie îi împingea ?

Katia părea la fel de hotărîtă, la fel de curajoasă ca
e vremea cînd își mîna calul la asaltul scărilor din Tie-
lovka.

Țarul orbit de dragoste, pierduse orice simț al pru-
enței. Trecură din cabinet în buduar, apoi în camera
mperială.

Nimeni nu va îndrăzni să pătrundă acolo, în urma
or. Cînd totul se va afla, va fi prea tîrziu.

Împăratul smulse, aproape, haina de blană care aco-
perea umerii Katerinei.

— Katia !

Ea își lăsă capul pe spate, căciulița de blană ce-i aco-
perea părul căzu pe jos.

Un aer de sfidare îi lucea în ochi.

El se opri. O clipă, o îndepărtă de el, ținînd-o la
distanța brațului său, sigur în același timp și de dra-

gostea ei și de nevinovăția ei, înțelegînd că ea nici
bănuia ceea ce se va întîmpla.

O fetiță !... Demonul lui albastru de la Tieplovki
Ea avea aceeași expresie ca atunci cînd se arunc
în apă.

Țarul șopti :

— Copila mea... draga mea... iartă-mă !

Și, căzînd în genunchi, el o cuprinse în brațe, să
tîndu-i tivul rochiei.

În momentul acela, zgomotul ușilor și uruitul surd
unui fotoliu pe roate, îl făcu să tresară. Abia avu tim
să se ridice. Cine îl trădase ?

Ușile buduarului ce dădeau în camera imperială se
vîrtiră încet în jurul axei lor, pentru a lăsa să tre
fotoliul rulant, unde ședea dreaptă, palidă, numai p
și oase, Împărăteasa pe moarte.

VIII.

Peste mica odaie de primire a Institutului Smol
se lăsase noaptea. Domnișoara Trépeau aprinse lam
Se uită la pendulă, controlă dacă ceasul ei mergea bi
apoi își scoase din geantă lucrul ei de mînă și se aș
în lumina blîndă pe care o arunca globul mat al sing
rei lămpi din cameră.

„Fetița a întîrziat", se gîndea ea. De o lună, soa
fostei sale eleve o neliniștea. Zvonurile ajunseseră pî
la ea, despre care se știa că fusese guvernanta copiil
Dolgoruki, și încă mai mult decît atît, că datora favoa
imperiale, manifestate încă de pe timpul cînd Katia e
elevă la Smolny, postul invidiat de profesoară de fra
ceză la Institutul Smolny pe care-l ocupa de atun

Invidia, intrigile nu au cruțat-o. Smolny comuni
cu lumea mare prin însăși natura sa, fiind pepinie
înaltei aristocrații.

Un mesaj de la Katerina, alarmant prin scurtim
sa, îi cerea o oră de convorbire între patru ochi. Av
nevoie de un sfat, de un ajutor prietenesc.

În ceasul de restriște, ea va veni să caute consola
alături de aceea pe care în avîntul ei copilăresc o nu
mea : „Zelle dragă" și, cîteodată, mamă !

Domnișoara Trépeau păstrase o duioasă predilecție
entru copila neînțeleasă și pătimașă la care iubise în-
otdeauna curajul și sinceritatea. Dar acestea erau cali-
ăți primejdioase pentru viața la curte, viața aceasta
gitată a capitalei Rusiei, în care o vedea prinsă înainte
le vîrstă. Domnișoara Trépeau își amintea de Katia pe
înd era doar o copilă, trăind de pe atunci în chip pri-
nejdios, gata oricînd la sacrificii, îndrăzneață pînă la
ebunie, atît în vorbă, cît și în purtarea sa. Domnișoara
Trépeau o iubise tocmai pentru aceste calități, atît de
ișor de întors împotriva ei, cum iubești o ființă de va-
oare care se expune mereu primejdiilor.

Domnișoara Trépeau intuia că fosta ei elevă tre-
uia să se afle într-o situație complicată : tonul scrisorii
i nu a lăsat nici o îndoială. Se temea de orice pentru
această copilă, și mai ales de avînturile prea generoase
le inimii ei. Educația la Smolny era prea formalistă
entru ea. Un temperament ca al ei, vijelios, sincer,
ără ocoluri ar fi fost mai fericit în Franța decît în Ru-
ia. De asta, domnișoara Trépeau a fost întotdeauna con-
vinsă. Dar cerul a vrut ca ea să se nască principesă rusă,
i ceea ce era și mai rău, în sînul unei familii orgoli-
oase și ruinate. Iat-o acum prinsă într-un fel de viață
care îi putea aduce crude nenorociri. Împăratul se in-
eresa de ea ; era destul pentru ca tot Petersburgul s o
îrfească : o cucerire de temut pentru această fată de
aptesprezece ani, care va deveni ținta unor intrigi teri-
bile în care se vor amesteca rațiuni de stat, interese și pa-
siuni care formează rețeaua încurcată în care se zbătea
atotputernicia imperială.

* * *

— Am întîrziat, Zelle dragă, te-am făcut să aștepți !...

Și cu o mișcare grațioasă, Katia se aruncă de gîtul
ostei sale guvernante.

— Mica mea Katia... Dragul meu copil !... Ce bucu-
oasă sînt că te văd... Dar ce palidă ești... Ai să-mi spui
eva grav ?... Șezi aici.

— Foarte grav... E vorba de viața mea...

— Nu mai spune !... făcu domnișoara Trépeau, gîind frumosul păr castaniu al Katiei, ca și cum mîngîiat un cal de rasă. Chiar viața ?... Și tocmai âsta, cea mai prețioasă pentru vechea prietenă care crescut ! Haide... Spune-mi tot ce ai pe suflet !

— De aceea am venit... Nu-ți voi ascunde nimic besc pe Țar și el mă iubește !

Katia spuse aceasta ca o sfidare ; dar nici un nu se mișcase pe chipul senin al domnișoarei Tré Ea mîngîie mai departe părul Katiei, ca și cum aflat lucrul cel mai natural din lume.

— Ei bine ! mica mea Katia ! dar ăsta e un ment frumos să iubești pe acela care ți-a făcut atîta ție și familiei tale ! Pe acela de care te leagă toate gațiile recunoștinței ! Și apoi, nu trebuie să-l iubeș el, suveranul tău ?

— Dar nu-i vorba de asta Zelle dragă, spuse terina. Înțelege-mă bine, ne iubim așa cum nu este mis să iubești !

— Ce vrei să spui, Katia ? Cine ți-a mai băg prostiile astea în cap ? E nevoie de o permisiune iubești ?

— Dar el este Împăratul ! Și e însurat !

— Nu cred, spuse domnișoara Trépeau, fără pierde surîsul ei calm, că mica mea copilă va face dată ceva rău. Iubești pe Împărat și te iubește... fo bun prilej pentru amîndoi ca să vă înălțați sufleter

— Ah ! spuse Katia, îmi redai cinstea... O cred pierdută...

Domnișoara Trépeau o apucă încetișor pe Katia bărbie :

— Lasă-mă să privesc pînă în fundul ochilor ca odinioară !... Ce vrei să spui ?

— Ei bine ! Iată, vei afla tot.

Și Katia-i povesti vizitele Împăratului la Pe hof și la Bassenaya, vizite din ce în ce mai dese, la ceaiului ; scena pe care i-o făcuse fratele ei, Mihail, p tru că se tăvălise pe jos cu cîinii și... cu Împăratul, b la curte, bijuteriile albastre scoase de Țar de la amar mazurca pe care au dansat-o împreună în fața într curți, triumful, urmat a doua zi de o scenă cu cumn ei ; cum a fost încuiată în cameră, cum Împăratul

ost primit la Bassenaya ; vizita lui Șuvalov, minciuna u ședințele la dentist, complicitatea cu camerista, întîl- irile din grădinile publice, așteptările lungi pe bancă, ărutarea pe care i-o dăduse ea întîi. Katia nu se cruța. e acuza cu un fel de bucurie sălbatică.

Domnișoara Trépeau asculta nemișcată, senină, con- nuînd să-i mîngîie părul.

— Și apoi, Katia ?

— Apoi, i-am spus să mă ia la el, și l-am sărutat tîta pînă ce a consimțit. Am plecat. Am intrat în palat rintr-o ușă secretă. Alergam de parcă ne urmărea dia- olul. Am ajuns pînă în camera imperială. Și aici, Zelle ragă, e îngrozitor...

Ochii domnișoarei Trépeau se întunecară și surîsul se șterse de pe buze.

Katia urmă :

— Atunci Împăratul a îngenuncheat în fața mea și... șa s-a deschis...

Un suspin de ușurare ridică pieptul domnișoarei Tré- eau.

— Era Împărăteasa, zise Katia, palidă ca o moartă, idicată în fotoliul ei pe roate. Am crezut că mor de ru- ine și de durere, cînd am văzut-o ridicînd spre Împărat mîinile ei rugătoare. A spus doar : „Sașa !“ Împăratul -a îndreptat spre ea, și eu am căzut în genunchi, ce- îndu-i iertare. Ea mi-a spus, cu o voce blîndă :

— Trebuie să vorbesc cu Împăratul...

Am izbucnit în plîns și am plecat, fără a mai în- răzni s-o privesc... Totul e din vina mea, înțelegi ? Eu -am spus că nu mai vreau să ne întîlnim în grădini pu- blice ! Mai întîi pentru că nu era bine deloc și mi-era rig, și apoi contele Șuvalov mi-a spus că tot plimbîn- du-ne astfel, cu toate că Împăratul era în uniformă de simplu soldat, risca să fie recunoscut ; că s-ar putea să ie un atentat, de care eu aș fi vinovată. De asta am vrut să mă ducă la Palat ; el nu voia... eu am insistat... și -am silit să spună „da“, prin sărutarea mea...

— De cît timp s-au petrecut toate astea ? întrebă omnișoara Trépeau.

— De trei zile, răspunse Katerina.

— Și de atunci, ce hotărîre ai luat ?

— Nici una... Au luat-o alții în locul meu! Fra
meu și cumnata mea îmi cer să plec. Mișa vrea să de
sioneze din armată. Dacă mă încăpățînez să rămîn,
demisiona și vom fi din nou cu toții în mizerie. Împă
teasa l-a însărcinat pe contele Șuvalov să-mi găsească
soț... dar eu nu vreau... Trebuie să plec mîine în Ger
nia, cu Luiza.

— Și Împăratul? întrebă încet domnișoara Trépe

Katerina ridică, mîndră, capul...

— El? Mă iubește! Ți-am spus că mă iubește! M
scris, după scena aceea! Am scrisoarea la mine!

Și cu degetul își atinse pieptul în dreptul inimii.

— Viața mea nu mai e posibilă. Trebuie să disp
căci niciodată nu voi renunța la el; și știu că el nu
renunța niciodată la mine! Mi-a scris-o; mi-a spus
„Nu sînt liber, dar dacă voi fi, Katia, îți jur în fața
Dumnezeu că vei fi soția mea"... Iată-ne pe amîn
niște criminali...

— Katia, ce vrei să spui?

— Desigur, spuse Katia. Nu-i o crimă să dore
moartea acestei Împărătese atît de bune și atît de ne
ricite, care nu mi-a făcut niciodată nici un rău? Și
o doresc, Zelle dragă, o doresc, dar știi, teribil!...

Katia își ascunse fața pe umărul domnișoarei Tr
peau și începu să plîngă cu hohote.

— Calmează-te, Katia, spuse buna guvernantă... D
rerea ta n-are alt motiv decît imaginația ta fără fr
fetița mea. Pocăiește-te, roagă-te lui Dumnezeu să
ierte pentru gîndul acesta rău... Și cînd vei fi urît de
tul, în inima ta, pe această Katia imaginară, vinovată
un gînd atît de crud, vei fi mîntuită: adevărata Kat
va apărea din nou, fetița mea generoasă, cinstită și ca
merită atîta dragoste. Supune-te mai întîi dorinței cel
care vor să pleci. Este un lucru greu, pe care-l vei s
porta cu curaj, deoarece nu-ți este impus de alții, ci
tine însăși, drept pedapsă pentru purtarea ta impr
dentă. Și apoi, poți iubi pe Împărat mai departe, din
sufletul.

Katia, într-un gest spontan, sărută mîinile domniș
rei Trépeau.

— Zelle dragă! Ce bună ești... Numai tu mă p
înțelege pe lumea asta. Dacă voi continua să-l iube
cu permisiunea dumitale, sînt mîntuită!

Ceea ce-mi cer toți e mai rău decît moartea: să nu
mă mai gîndesc la Țar, să mă mărit! Nu-i cu putință!

— Dimpotrivă, gîndește-te la el, spuse domnișoara
Trépeau, nimeni mai mult ca dînsul nu are nevoie să
ne rugăm pentru el, nimeni nu trebuie să fie mai iubit
și mai în gîndurile noastre, decît el!

Pentru că te iubește, pentru că Dumnezeu a înga-
duit acestui sentiment să pătrundă în inimile voastre,
depinde de tine să realizezi, în locul unui lucru josnic
și nepermis, un sentiment atît de nobil și de înalt încît
cu timpul să ajungă să fie respectat de toți! Îți amin-
tești de dragostea regelui nostru Ludovic al XIII-lea
pentru domnișoara de Hautfort și de binele pe care acest
sentiment i l-a făcut? Ea a intrat la Carmelite, de unde
n-a încetat niciodată să-l sfătuiască și să-l încurajeze pe
rege!

Eu nu-ți cer ție atît de mult. Tu trebuie să rămîi
în viața aceasta, tu care ești atît de vie! Dar pentru că
ești curajoasă, vei putea, primind această despărțire pe
care împrejurările o fac de neînlăturat, să creezi în ju-
rul tău mai mult decît o poartă de mînăstire, o barieră
pe care mîndria ta (și chiar dragostea pe care o simțiți
unul pentru celălalt) o va face de netrecut. La adă-
postul acestei protecții, vei putea să-l influențezi și mai
departe pe Țar, pe care-l vei pierde însă în cazul cînd
va înceta de a te respecta. Repetă-ți că îi vei putea fi
utilă prin perseverență în dragostea ce-i porți, în toate
clipele vieții tale.

Dezinteresarea ta va fi pentru el mărturia sincerи-
tății sfaturilor pe care i le vei putea da într-o zi.

Va găsi lîngă tine, ca și Ludovic al XIII-lea alături
de domnișoara de Hautfort, liniștea sufletească de care
duce atîta lipsă în mijlocul furtunilor vieții politice.

Ți-ai iubit întotdeauna patria, i-ai deplîns nenoro-
cirile, ai dorit progresul poporului rus! Katia, ce pri-
lej minunat ți se oferă să servești, în același timp, țara
străbunilor tăi și pe omul pe care-l iubești! Ești tînără,
judecata ți se va dezvolta în vederea acestui mare scop
pentru care Providența te-a ales.

Ce-ai spune, Katia, dacă prin tine, poporul rus ar
găsi într-o bună zi, în persoana Împăratului Alexandru

al II-lea, pe marele său reformator, călăuza lui pe dr
mul mîntuirii ?

— A ! Zelle dragă, spuse Katerina, ești înger
meu păzitor... Știam că, venind să te văd, îmi vei vor
în graiul sufletului meu. Îți datorez totul... și mai al
speranța de a putea continua să-l iubesc !

IX.

Sosirea la Wiesbaden a principeselor Dolgoruk
Luiza și Katerina, nu l-a interesat în mod special p
hotelierul de la „Calul Bălan", hanul la care au tra
Echipajul lor era modest : cîteva cufere, cîteva rochi
o singură cameristă, o suită mică. Tînăra doamnă era fru
moasă și fata era drăguță. Nu cunoșteau prea mult
lume ; ieșeau rar, făceau puține vizite. Nu frecventa
cazinoul. Trăiau destul de retrase pînă în ziua în ca
consulul rus, o personalitate la Wiesbaden, năvăli în bi
roul hotelierului, cerînd, cu o insistență cu totul neobiș
nuită la el, să fie primit de cea mai tînără dintre prin
cipese. Era însoțit de un cazac, care ducea un pachet vo
luminos, sigilat cu stema Rusiei.

Katerina era în excursie în ziua aceea.

Consulul așteptă un ceas pînă la întoarcerea doam
nelor. Această răbdare i se păru ciudată hotelierului, c
și prezența cazacului îmbrăcat în roșu, cu pieptul în
cins cu cartușiera de argint, care stătea în picioare î
holul hotelului, ținînd cu sfințenie enormul său pache

Cu toate stăruințele portarului, cazacul refuză să
pună pe un scaun, tot timpul cît ținu așteptarea.

În momentul cînd birjarul, care o conducea la hotel pe
principesa Dolgoruki și pe cumnata ei, fu zărit, consulu
catadicsi să întrebe pe hotelier.

— Care dintre cele două doamne este principesa Ka
terina ?

— Cea mai tînără, care e în stînga, i se răspunse

— Ah ! zise el, dar de aici s-ar spune că e o co
pilă !...

— Nu-i chiar atît de copilă, domnule consul, răspunse
hotelierul. Călărește ca un husar din gardă. Am văzut-o
sărind obstacole, de mi se speriau pensionarii. Mica prin
cipesă rusă este un adevărat demon.

În timp ce spunea aceste cuvinte, neamțul prudent, pîndea cu neliniște efectul cuvintelor sale asupra interlocutorului său.

Dar consulul nu mai asculta. Se repezise înaintea celor două femei care coborau din trăsură. Le sărută mîna, se întrecu în plecăciuni și-i oferi brațul celei mai tinere.

Hotelierul nu mai știa ce să creadă.

* * *

— Doamna principesă îmi va permite să rămîn cîteva clipe singur cu Alteța Sa principesa Katerina ?

— Cred că aș putea asculta și eu ce aveți de spus cumnatei mele, răspunse, nerăbdătoare, principesa Luiza.

— Vă rog să mă iertați, doamnă... e ordinul Împăratului... nu sînt decît un biet funcționar.

— Cum doriți, domnule ! Cumnata mea va avea grijă să mă informeze !

Spunînd aceste cuvinte, întovărășite de o privire dojenitoare aruncată Katiei, Luiza părăsi camera și se duse de îndată să-i scrie soțului.

* * *

Scrisoarea principesei Luiza către soțul ei :

Dragul meu Mișa,

Nici n-au trecut încă opt zile de cînd ne-am instalat la Wiesbaden și iată-l pe consulul Rusiei cerînd s-o vadă pe Katia între patru ochi. I-a adus o scrisoare din partea Împăratului și niște dulciuri. Îți poți închipui ce impresie a produs găliganul acela îmbrăcat în roșu din holul modestului hotel în care locuim !

Aerul misterios al consulului, care aici este o personalitate, atenția lui exagerată față de Katia au atras asupra noastră privirile tuturor vilegiaturiștilor. Katia, de cînd a primit scrisoarea, e mai zăpăcită decît oricînd.

Am o propunere. Ce-ar fi să ne refugiem la Neapole, la familia mea, unde vei veni să ne întîlnești îndată ce vei putea obține un concediu.

În Germania sîntem prea aproape de Rusia! cu atît mai stingherită, cu cît sînt aici și princip Hessa, rude ale Împărătesei, care ar putea s-o în meze.

Cînd m-am dus să pun scrisoarea la cutie, un al lea curier sosea și, cu toată împotrivirea mea, Katia punde la aceste scrisori, al căror conținut nu-l cun Nu știu nici ce scrie ea. În curînd vom deveni de mină... Nu știu cum să mă mai port...

* * *

Scrisoarea principesei Katerina Dolgoruki, adres Împăratului :

Adoratul meu,

Mă tem că Luiza se gîndește să ne despartă încă m mult decît sîntem acum. I se pare că Germania este pr aproape de Rusia, că nu sînt chiar așa de nenorocit deoarece-mi scrii și-ți pot răspunde. Mă amenință mă va lua la Neapole. Nu poți cumva să mi-o trim pe domnișoara Trépeau? E singura ființă care mă înț lege, singura care nu vrea să mă despartă de tine.

Promite-mi că vei face tot posibilul ca să fiu d nou alături de tine, în clipa cînd oamenii aceia răi m vor fi uitat... Eu nu te uit nici zi, nici noapte. Mă ro pentru tine seara cînd mă culc, dimineața cînd mă sc pentru tine și pentru scumpa mea Rusie. Aș vrea mu curînd să plec în Siberia decît la Neapole. Acolo, ce puțin, ți-aș vedea portretul și aș auzi limba rusă.

Cel puțin dacă aș putea crede că, despărțindu-mă d tine, ți-am dezarmat dușmanii! Ideea că cineva ar pu tea atenta la viața ta mă înnebunește.

Cînd mă voi reîntoarce în Rusia, trebuie să mă las să mă duc la revoluționarii care te amenință. Le vo vorbi... Voi ști să-i conving și-i voi converti. Vor afla că ești de drept și că tu singur poți salva Rusia. Dacă există ruși care gîndesc altfel, e numai fiindcă nu te cunosc. Aș vrea ca toți să te cunoască, așa cum te cu nosc eu pe tine, care ești cel mai bun dintre oameni. Orice

s-ar întîmpla, nu înceta de a-mi scrie. Dacă n-aș primi scrisorile tale, cred că în scurtă vreme aș muri.

A ta — KATIA

* * *

O altă scrisoare a principesei Luiza Dolgoruki către soțul ei :

Neapole, aprilie 1867,

Dragul meu Mișa,

Îmi pare rău că-ți pricinuiesc atîta neliniște, dar cui să mă destăinuiesc, dacă nu ție?

Speram mult de pe urma călătoriei la Neapole, pentru a o distra pe Katia și a o aduce pe drumul cel bun. Credeam, ca și tine, că vizita în Italia, frumusețea naturii ce ne înconjoară, în plină izbucnire a primăverii, o vor impresiona pe Katia. Am făcut totul ca s-o distrez. A fost prezentată la curtea din Neapole, invitată la mai multe baluri la rudele noastre, la prietenii noștri și chiar la ambasadorul Angliei. A făcut senzație; au răsfățat-o, au copleșit-o cu amabilități; cîțiva s-au îndrăgostit de ea. Ți-aș da numele lor, dacă aș crede că au vreo șansă pe lîngă Katia. Ea însă a primit declarațiile lor cu voie bună, dar fără a le da cea mai mică importanță. De asemenea, contam pe plimbările călare, însoțită de cei mai plăcuți tineri din oraș, pe plimbările noastre de seară, pentru a-i schimba gîndurile. Din nenorocire, speranțele mele s-au spulberat prin sosirea ambasadorului Rusiei, care i-a adus Katerinei o nouă scrisoare din partea Țarului, cutii cu icre negre, dulciuri, bomboane și mai știu eu ce... Căci nu-mi arată totul și nu-mi spune nimic despre scrisorile pe care le primește. Sînt disperată, cînd îmi dau seama că această călătorie, care ne-a costat în toate privințele și mai ales prin această despărțire de care sufăr, este complet inutilă, datorită insistențelor Împăratului, aducîndu-i mereu aminte acestui copil nenorocit de persoana lui. Bucuria ei, aerul ei triumfător la primirea acestor scrisori, m-au întristat. Ce ne facem

cu ea? Cum s-o scăpăm de această obsesie? Nu o
am dorit să las totul baltă aici și să vin la tine.

Scrie-mi și dă-mi un sfat. Domnul să ne ocrotească.

Te sărut din toată inima.

A ta — LUIZA

* * *

Scrisoare adresată de prințul Mihail Dolgoruki
ției sale.

Petersburg, mai 1867.

Scumpa mea Luiza,

A doua zi după ce am primit scrisoarea ta din Ne
pole, scrisoare care m-a consternat, am primit viz
domnișoarei Trépeau. După o discuție cu ea, căreia
se pare că sărmana noastră soră i s-a destăinuit, am aju
la concluzia că nu-ți voi mai cere s-o păzești mult
vreme pe Katia și te voi ruga, la primirea acestei scr
sori, să te pregătești să pleci la Paris, unde domnișoar
Trépeau va pleca și ea. Pretextul acestei plecări e sim
plu. Vei spune Katiei că vrei să vizitezi Expoziția Uni
versală. Veți pleca la Paris, la adresa pe care ți-o da
eu: un hotel discret în rue Basse-du-Rempart.

Domnișoara Trépeau va avea instrucțiunile mele în
sensul unei cereri în căsătorie pe care o va primi Ka
tia din partea tînărului conte Strogoffski, actualul atașa
la ambasada Rusiei pe lîngă Napoleon al III-lea. Te ro
să păstrezi cel mai mare secret asupra acestui proiect
de căsătorie. Contesa Vera Kirilovna mi-a spus toate
acestea, acum cîteva zile. Găsesc ideea foarte bună, crez
că e aprobată de Împărăteasă și în cazul cînd căsătoria
va putea avea loc în timpul ședерii voastre la Paris, voi
veni și eu acolo; colonelul meu îmi va da concedi
Acest Strogoffski e foarte bogat, mama lui nu e de neam,
e fiica unui mare negustor de blănuri din Moscova, dar
se spune că bunica are sînge kirkizian în vine, deși se
trage din vechea dinastie Mingreli. E un bărbat frumos;
are douăzeci și opt de ani. Din partea tatălui, Strogoffski
poate foarte bine fi primit în familia noastră...

X.

La 1 iunie 1867, Împăratul tuturor Rusiilor, primind în sfîrșit invitația lui Napoleon al III-lea și a Împărătesei Eugenia, sosi la Paris pentru a vizita Expoziția, spre marea spaimă a tuturor cancelariilor și a tuturor polițiilor din Europa. Palatul Élysée îi fu pus la dispoziție.

La 2 iunie, Împăratul se duse la curse, unde fu aclamat de populația pariziană. În aceeași seară, lua masa la Tuileries. Împărăteasa Eugenia și toată curtea erau îngrijorate de Alexandru al II-lea. Nimeni nu și-l închipuise nici atît de frumos, nici atît de tînăr, nici atît de spiritual. Femeile îl compătimeau de a fi legat de o împărătească bolnavă. Fiecare căuta să-i placă, să ghicească pe cine va alege. Curtea de la Tuileries era renumită pentru frumusețile cu care-i plăcea împărătesei Eugenia să se înconjoare, prea mîndră de profilul ei pur și de umerii ei vestiți, pentru a se teme de rivalitatea vreunei femei frumoase. Marchiza de Galliffet, contesa de Pourtalès, ducesa de Montebello, principesa de Bauffremont, contesa de Montgomery, doamna Carette formau curtea ei și, credea Împărăteasa, podoaba ei.

A doua zi, 3 iunie, nici un program oficial. Un singur cuvînt era scris pe calendarul lui Alexandru, la Paris: „Repaus". Dar prefectul de poliție al Parisului aduse la cunoștința lui Napoleon al III-lea că Împăratul a făcut o lungă plimbare în pădurea de la Saint-Germain, însoțit numai de un aghiotant.

La Crucea Sainte-Hilaire, Țarul s-a întîlnit cu alți doi călăreți care-l așteptau. Erau ruși: contele Strogoffski de la Ambasada Rusiei și o amazoană îmbrăcată în albastru, tînăra principesă Dolgoruki. Ordine severe fuseseră date pentru paza aleilor pe care trecea grupul celor patru, care se despărțiră în curînd. Împăratul plecă în galop, spre Marly, împreună cu principesa, iar contele Strogoffski și aghiotantul descălecară și rămaseră la pîndă pînă la înapoierea suveranului.

* * *

Caii mergeau la pas. Împăratul își trecu brațul pe umerii Katiei. Fata ridică spre el o privire fericită

— Katia, spuse el, mica mea Katia ! Înțelegi dacă am venit aici am făcut-o numai pentru tine, cu primejdiile care mă înconjoară ? Împărăteasa, marii Șuvalov, curtea, cancelarul meu erau împotriva călătorii la Paris. Au făcut-o pe regina Victoria scrie, prevenindu-mă că voi fi asasinat, dacă voi Franța ! Acum ești mulțumită, demonul meu alb lată-mă.

— Dar, dacă e așa cum spui, întoarce-te imedi Rusia, și ia-mă și pe mine, răspunse Katerina. Voi travestită și voi trăi mulțumită oriunde, într-o sardă, în coliba unui pădurar din Peterhof... Tot ce voi, voi face... deoarece acum, după despărțirea noa și după scrisorile primite, sînt convinsă că mă iub

— Nu, Katia, voi ști să aștept... nu o colibă, mansardă, ci viața mea întreagă ți-o voi da-o ! Ți-o De îndată ce voi fi liber...

Katia îl întrerupse cu violență.

— Liber ! Nu vreau să aștept să fii liber ! Să gîndesc la moartea alteia, asta mă îngrozește !... Nu pasă ce va spune lumea. Dacă vrei, ești liber să iei cu tine și acum ! Voi pierde, ce ? Reputația ? Ce interesează, deoarece i-am spus Luizei și lui Mișa orice s-ar întîmpla, un mă voi mărita niciodată.

— Le-ai spus tu asta ? Ești un înger.

— I-am lăsat să creadă, bineînțeles, că voi face excepție pentru Strogoffski, cînd mi-am dat seama era sub ordinele tale și că a jucat această comedie pen ca Luiza să mă ia la Paris. Bietul băiat ! Sper cel pu că îi vei da marele cordon al Sfintei Ana ?

— Katia, de ce îmi ceri favoruri pentru Strogoffsk Nu cumva îți place ?

— Bineînțeles că-mi place. Adio. Mă duc să-l tîlnesc.

Și dînd pinteni calului, se smulse din brațele Împă tului, înainte ca acesta să aibă timp s-o oprească. durea de la Saint-Germain văzu trecînd un mare lăreț nebun urmărind o mică amazoană.

Dar Împăratul, dînd pinteni calului, o ajunse înain de răscrucea Sainte-Hilaire. Apucă hățurile calului

arei ; abia mai răsuflau amîndoi. Plasa care ținea strîns părul Katiei se desprinsese în timpul goanei ; buclele îi ădeau în valuri strălucitoare pe umeri. Împăratul îi uprinse părul în palme și-l sărută cu patimă.

— Ești prizoniera mea, Katia. Ai să dai socoteală pen- ru purtarea ta ! E adevărat că-l preferi pe Strogoffski ? ă chinuiești ! Sînt gelos !

Ea îl privi cu ochii ei căprui, duioși și șăgalnici :

— Dar ce ți-am spus ? Că-mi place ? E adevărat, de- arece datorită lui sînt aici unde ești și tu ! Trăiască trogoffski !

Și ea își agită cravașa, rîzînd. Împăratul rîse și el.

— Katia, mă sperii ! Nu te juca astfel cu sentimen- ele mele. Gîndește-te la deznădejdea sufletului meu ! e știam eu de tine pe timpul cînd eram despărțiți ? rezi că mi-era plăcut să aflu prin ambasadorul meu la leapole că suceai capul tuturor bărbaților din oraș, în mp ce eu mă chinuiam în capitala mea ? Jură-mi, Ka- a, că nu vei fi niciodată decît a mea !

— Jur, pe pădurile acestea mari, pe păsările care ă aud și pe capul calului meu preferat, spuse Katia, ă-ți aparțin de pe acum și că nu depinde decît de tine ă mă iei, oriunde vei merge ! Lasă-mă să mă travestesc băiat, anunță la curtea Rusiei că Kola Dolgoruki a st numit pentru anul 1868 pajul camerei imperiale. u-ți poți închipui cum semănăm ! În același timp, Kola, eghizat în fată, va pleca împreună cu Luiza și va con- nua să facă să moară de dragoste, la poalele Vezuviu- ii, toți seniorii napolitani !

— Katia ! suspină Alexandru. Rîzi, ești veselă, ești ebună ! Ești frumoasă ca primăvara, dar trebuie să te ărăsesc pentru că e ora la care trebuie să mă reîntorc acel trist Élysée unde nu te pot lua cu mine. Dar vei eni la balul Operei. Vei veni la revista de la Long- hamp... Strogoffski are ordinele mele... Promite-mi că ei purta buchetul pe care ți-l voi trimite, că-mi vei ce semn, cu mîna asta mică pe care o sărut acum și care mă rog lui Dumnezeu să-mi ajute să pun într-o inelul nostru de căsătorie.

* * *

Împăratul francezilor, împărăteasa Eugenia, regele regina Prusiei erau alături de împăratul Alexandru avanscena imperială, împodobită cu violete și trandafi

În loja ambasadorului Rusiei, luaseră loc principe Mihail Dolgoruki și tînăra ei cumnată, însoțite de c tele Strogoffski. Pe fotoliul de catifea roșie destinat terinei, Luiza observă un frumos buchet de iasomie de trandafiri, legat cu o panglică în culorile imperi

Katerina îl luă, îl mirosi roșindu-se. Ochii ei străl ceau. Dar, în loc să mulțumească însoțitorului ei, s marea nemulțumire a cumnatei ei, ea respiră florile salută în direcția lojei imperiale.

Împăratul își duse binoclul la ochi ; se ridică și înclină. Din toate lojele, privirile se întoarseră către K terina care, cu un gest grațios, își duse buchetul la bu

Dar imnul rusesc răsună și întreaga sală se ridică picioare. Pînă la sfîrșitul spectacolului, în fiecare antra se putea vedea binoclul împăratului îndreptat spre năra fată, al cărui nume deveni cunoscut numaidecît.

— O rusoaică...

— Principesa Dolgoruki...

— Măritată ?...

— Nu... O păzește cumnata ei...

— Metresa lui ?...

— Te cred !...

* * *

A doua zi, 5 iunie, opoziția se agita. Cînd Împărat Alexandru vizită Sainte-Chapelle împreună cu Na poleon al III-lea, el fu primit cu fluierături. Un o scund, în togă, se desprinse din grupul avocaților ca așteptau cortegiul pe treptele Palatului ; era Charle Floquet. Se îndreaptă spre împăratul Alexandru, ridic pumnul și strigă :

— Trăiască Polonia, domnule !

Ambasadorul Rusiei interveni, indignat. Napoleon al III-lea începu să fie îngrijorat pentru a doua zi. S temea de noi manifestații ostile. Emisarii alergau la pre fectura de poliție. Rușii, indignați, făceau presiuni asupra împăratului pentru ca să părăsească Parisul cît mai re

pede cu putință. Alexandru respinse cu dispreț ideea acestei fugi.

* * *

În ziua următoare, 6 iunie, avu loc marea paradă militară de la Longchamp. Împăratul ceru două locuri în tribuna imperială pentru două rusoaice distinse, în trecere prin Paris, principesele Luiza și Katerina Dolgoruki. Dar locurile rămaseră goale...

* * *

În rue Basse-du-Rempart, o scenă izbucnise între cele două cumnate. Luiza înțelesese în sfîrșit că Împăratul și Katia îi păcăliseră pe ea și pe soțul ei, că Strogoffski e complicele lor... Luiza îi făcu Katiei reproșuri violente și cînd contele veni să le ia la Longchamp, ea îl dădu afară.

Luiza amenință că va pleca la Neapole și că o va lua și pe Katerina. Discuția durase două ceasuri. Katerina îi ținu piept. Se simțea în stare să lupte cu lumea întreagă, după convorbirea avută cu Alexandru, la Saint-Germain. Va aștepta doi ani, zece ani, dacă va fi nevoie. Va pleca să trăiască cu el, dacă i-o va cere. Nimic n-o va putea opri. Iubea și era iubită. Luiza o blestema și o implora, în același timp. Apoi o lăsă singură cu gîndurile ei ; se duse să se pregătească de plecare. Luă o birjă și se duse la poștă. Dorea să -l anunțe, înainte de toate, pe Mișa.

Katerina, rămasă singură, caută un mijloc de a-l preveni pe Împărat.

* * *

Strigăte pe stradă... oameni care alergau, strigîndu-se unul pe altul ; se vindea o ediție specială...

Un vînzător de ziare trecea strigînd : „Atentatul contra Împăratului Rusiei... cumpărați „Presa“... drama de la Longchamp !“.

Katerina deveni deodată palidă. Se rezemă de perete ca să nu cadă.

O trăsură se opri tocmai acum în fața hotelului ; un străin în ținută de gală sări din trăsură. Trecătorii se apropiară.

Cineva strigă : „Un ofițer rus !“.

„Dumnezeule ! gîndi Katerina, Împăratul e a moarte și trimite să mă cheme...“.

Ofițerul urcă treptele, cîte patru deodată, spre modestul apartament de la etajul al treilea. Ciocăni la ușa salonului.

Katia se ridică, cu mîinile la tîmple, cu ochii rătăciți... Înainte ca ea să fi avut timp să strige : „Intră !“ ușa se deschise cu violență.

Ofițerul se opri în prag.

— Alexandru ! strigă Katia. Ea se repezi spre el și îi căzu în brațe.

Țarul o sprijini, strîngînd-o în brațe.

— Am venit să-ți spun că Domnul m-a scăpat !

Katia nu mai avu puterea să răspundă. Ea murmură doar : „Tu ești... Tu ești...“.

Ea se clătină. Alexandru o luă în brațe, ridicînd-o ca pe un copil și o duse în camera ei. O întinse pe pat.

Îi spuse dorința lui de a o poseda în sfîrșit. Scăpase de la moarte ca prin minune. Înfruntase moartea pentru ea. Dumnezeu însuși a binecuvîntat unirea lor... cine știe dacă asasinii îl vor lăsa să trăiască pînă mîine ?

— Katerina... mă iubești ? vrei să fii a mea ?

Culorile îi reveniră încet-încet în obraji. Țarul o privea pierdut, cu o privire care îi căuta pînă în fundul sufletului.

— Vrei, Katia ?

Katerina răspunse cu o voce de extaz :

— Da... dragostea mea... sînt mai mult a ta decît a mea !...

* * *

Împărăteasa Eugenia ceru să fie condusă în grabă la Élysée. Acest atentat o indignase, o tulburase, dărîmîndu-i cele mai scumpe speranțe.

Alianța rusă era compromisă... și pericolul creștea. Guvernul lui Napoleon al III-lea era amenințat de republicani de la izbucnirea nenorocitului război mexican.

Împărăteasa luă asupra ei sarcina de a cere Împăratului scuze în numele Franței, al cărei guvern a fost prea slab pentru a împiedica să fie călcate legile ospitalității : ieri, cînd Charles Floquet îl apostrofase cu atîta obrăznicie pe Țar, azi cînd un asasin polonez, încurajat chiar de această apostrofă, avusese îndrăzneala să atenteze la zilele suveranului.

Împărăteasa urcă repede scările Élyseului, căutînd cuvintele ce avea să le spună pentru a potoli dorul de răzbunare al prietenului de ieri, al dușmanului, probabil, de mîine.

Un aghiotant se repezi să-i iasă în întîmpinare :

— Maiestatea Sa Împăratul Alexandru nu este la palat.

Împărăteasa întrebă :

— Țarul e la Ambasada Rusiei ?

Ea dorea să fie condusă acolo.

Dar aghiotantul îi spuse că vine de la ambasadă și că Maiestatea Sa nu era acolo.

— Dar unde poate să fie ? exclamă Împărăteasa, în culmea îngrijorării. Condu-mă, domnule, pînă la salonul Murat, îl voi aștepta acolo.

O oră mai tîrziu, cînd principesa Mihail Dolgoruki se întoarse în strada Basse-du-Rempart, ea găsi un echipaj care staționa în fața casei ; o mulțime de oameni era strînsă în fața hotelului.

Katerina apăru, cu capul sus, cu ochii scînteietori, la braț cu Împăratul.

Amîndoi trecură strada pentru a se sui în caleașca purtînd stema Rusiei. Ei o salutară pe principesa Luiza, care nu mai știa ce să creadă ; în momentul cînd se urca în trăsură, Katerina, întorcînd capul, spuse doar aceste cuvinte :

— Adio, Luiza, plec ; îți voi scrie diseară ce am hotărît.

Și înainte ca principesa Luiza să-și fi revenit din uimire, tînăra ei cumnată dispăru împreună cu Alexandru al II-lea.

* * *

Katerina, cu vocea ei limpede, dădu valetului adresa :

— Rue Saint-James, aproape de Folie-Saint-James, la Neuilly.

Acolo, într-o modestă casă din împrejurimile Parisului, se retrăsese domnișoara Trépeau.

* * *

În timp ce Împărăteasa Eugenia asculta bătînd tos ceasurile Elyseului și se întreba cu teamă dacă Împă ratul nu se afla în momentul acela la regele Prusie unde perfecta o alianță împotriva Franței, Țarul tutur Rusiilor, cu brațul petrecut după talia femeii iubite, s îndrepta spre Neuilly.

În întunericul trăsurii, vorbele pătimașe alternau c tăceri lungi, în care buzele lor continuau în sărutări și jurăminte, pe care cuvintele nu le pot exprima.

În seara aceleiași zile, în care era cît pe-aci să fi despărțiți pentru totdeauna, moartea întrezărită doar, î unise pe veci.

Katerina era mîndră și Împăratul era umil, atît de puternic era la el sentimentul de recunoștință față de această tînără ființă, care îi oferise fără șovăială dovada supremă a dragostei, dovadă pe care nici o femeie n-o poate da de două ori în viață.

Trăsura Ambasadei Rusiei trecea pe la bariera Étoile și o lua de-a lungul căii „Grande-Armée". Drumul se isprăvea, vai ! prea repede. Trebuiau să se despartă.

— Atunci, juri că vii să mă întîlnești la Élysée mîine seară, cînd voi trimite trăsura să te ia ?

— De ce-mi cereți să jur pentru ceva care-mi face plăcere ?

— Vreți ?... Îmi spui „vreți", răutăcioaso ?

Katia rîse :

— Maiestatea Ta e prea bună... voi profita de permisiune...

— Katia, dragostea mea, logodnica mea pe toată viața... sînt al tău, ești a mea... Binecuvîntez pînă și pe asasinul, care, punîndu-mi viața în primejdie, te-a îndemnat la dovada asta de dragoste, pe care n-o vei regreta-o niciodată !

* * *

La Élysée, Împărăteasa Eugenia primi vestea că regele Prusiei vrea să-l vadă pe Alexandru al II-lea. Pentru a nu mărturisi că împăratul Rusiei nu este de găsit,

s-a răspuns trimisului regelui Wilhelm că Țarul are o convorbire cu Împărăteasa francezilor.

La Tuileries, Napoleon al III-lea simțea crescîndu-i neliniștea.

Să fie o incartadă a autocratului ? Pregătește vreun afront Franței ? O plecare clandestină ?

Prefectul poliției era pe urmele fugarului. În timp ce trăsura Ambasadei Rusiei se oprea în rue Saint-James, în fața unei case modeste, agenții secreți descoperiseră deja că prima vizită a Țarului, după atentat, a fost la doamnele Dolgoruki, în hotelul pe care-l locuiau, în rue Basse-du-Rempart.

Urmărirea continua, dar trăsura în care se găsea împăratul cu Katia avea un ceas distanță față de urmăritori.

Cînd perechea puse piciorul pe pămînt, strada era pustie.

Împăratul împinse poarta grădinii și lăsă pe Katerina să treacă înaintea lui. Sub o boltă de flori de lămîiță, ca se opri, își ridică năsucul și mirosi parfumul care-i amintea de Tieplovka.

— În Rusia, spuse ea, florile acestea nu înfloresc înainte de august. Erau înflorite cînd ai venit pentru prima oară la noi, îți amintești ?

— Și vor fi din nou înflorite cînd te voi duce din nou în draga ta Tieplovka, spuse Alexandru, la anul... O voi cumpăra pentru tine ; și ca o dovadă a promisiunii mele, iată un gaj !

Și împăratul, întinzînd mîna spre ramurile parfumate, rupse una și o oferi Katerinei.

— Deoarece-ți plac florile acestea, spuse el, îți voi face într-o bună zi din ele buchetul de mireasă, Katia !

Întunericul îi ocrotea. Era o noapte neagră pe drumul care ducea la vila unde locuia domnișoara Trépeau.

O clipă, rămaseră astfel înlănțuiți ; apoi Katerina se desprinse, își prinse în piept ramura oferită de Împărat și, luîndu-i mîna, îl trase după ea. O sonerie sună cîtva timp fără răspuns. În sfîrșit, de după ușa cu geamuri, o perdea se ridică ; se vedea umbra domnișoarei Trépeau.

Katia îi făcea semne :

— Eu sînt, Zelle dragă, deschide repede !

Mîinile domnișoarei Trépeau tremurau de emoție. Cine să fie cu Katia ? Nu e fratele ei ; ofițerul acesta e mai înalt decît el. Deschise ușa. Ridicînd spre musafiri neașteptați o lumînare, domnișoara Trépeau scoase un țipăt :

— Împăratul aici ? Mica mea Katia, ce s-a întîmplat ?

Înainte ca ea să fi avut timp să-și revină din emoție, fosta ei elevă i se aruncă de gît.

— Zelle dragă, vei afla totul ! Dar, deocamdată, pregătește-mi o cameră. Vin să stau la tine !

— La mine ? Tu ? Mica mea copilă, în bordeiul ăsta, e imposibil !

— Vă rog, de dragul ei, domnișoară, dați-i un adăpost, fiți ca o mamă pentru ea, spuse Alexandru. V-o încredințez, pînă la noi ordine, pe aceea care este pentru mine cea mai scumpă comoară din lume.

Și, salutînd pe domnișoara Trépeau care, uluită, de-abia găsi puterea să mai facă Țarului marea reverență de la Smolny, Alexandru se întoarse spre Katia, puse un genunchi în pămînt, îi sărută mîna, primi de la ea un sărut pe frunte și dispăru, lăsîndu-le pe cele două femei să se destăinuiască.

Trăsura ambasadei, care staționa în fața grădinii, se depărta în mersul cadențat al celor doi cai pur-sînge și încet-încet, echipajul se pierdu în noapte, ducînd cu el pe Împăratul tuturor Rusiilor, cu secretul și fericirea lui, care se numeau : Katia.

* * *

— ...Cumnată-mea bănuia ceva cînd l-a văzut pe Alexandru la Operă urmărindu-mă mereu cu binoclul. A înțeles că fusese păcălită... că proiectul de căsătorie cu Andrei Strogoffski era doar o comedie inventată pentru a putea veni la Paris, cînd va fi și Împăratul... E foarte șireată, Luiza. A înțeles totul dintr-o privire... A refuzat deci să meargă la revistă, unde trebuia să-l întîlnesc pe Țar... mi-a făcut o scenă îngrozitoare, i-a scris lui Mișa...

Totul mergea cum nu se putea mai rău. Ne certasem. Ea voia să plece a doua zi la Neapole și să mă ia cu sila ! Știi că nu sînt majoră... Mișa îmi este deci, tutore... Eram disperată. Nu știam ce să fac : voiam să mă arunc pe fereastră.., cînd deodată, cineva pe stradă a strigat : „Un atentat împotriva Țarului Rusiei !“. Era să mor pe loc. Inima nu-mi mai bătea. Nu mai vedeam nimic. Era ca o văgăună mare, neagră. În clipa aceea însă, minunea s-a întîmplat : ușa s-a deschis mare și el a intrat în cameră. Parcă-l vedeam pe Dumnezeu. Apoi, nu mai știu ce s-a întîmplat... Eram nebună !... Cred că m-am aruncat de gîtul lui ! El m-a dus în camera alăturată și ne-am încuiat acolo pentru a putea fi singuri cu dragostea noastră : Alexandru trăia și era în brațele mele.

Gîndește-te, scăpase de la moarte și a avut un singur gînd :... să vină să-mi spună că scăpase. Atunci l-am îmbrățișat cu atîta putere, cu atîta recunoștință față de Dumnezeu, față de el, care întrecea tot ce-mi închipuisem în visele mele cele mai nebunești... Nu mai eram pe pămînt, eram pe altă lume, plutind deasupra mea însămi.

Domnișoara Trépeau asculta. Surprizei și neliniștei îi urma în sufletul ei un sentiment în care mila se îmbina cu teama.

Ce-o să mai afle din gura Katerinei ?

— Îți voi spune totul... de astăzi sînt amanta lui ! Ai în fața dumitale o fată care și-a pierdut cinstea. Mai poți să mă ierți ?

Ochii domnișoarei Trépeau se umplură de lacrimi.

— Katia, micuța mea Katia, copil nenorocit, ai făcut tu asta ?

— Da, răspunse Katerina, și te rog să mă înțelegi. Ce puteam face altceva pentru a-i dovedi că și eu sînt curajoasă, capabilă să mă sacrific pentru el, el care în fiecare zi riscă să cadă victima asasinilor care îl urmăresc ? Și gîndul că ar fi putut să moară astăzi, înainte ca eu să fi consimțit să-i dau această fericire care nu depindea decît de mine, m-ar fi făcut să-mi fie rușine și să am remușcări. Să-mi fi propus să aștept și eu tot aș fi refuzat. Ce să aștept ? Moartea Împărătesei ? E un calcul odios pe care-l disprețuiesc. Fratele meu, cumnata mea, toată fa-

milia mă vor considera de aici înainte o ființă abominabilă, rușinea Dolgorukilor ! Cu atît mai rău pentru ei ! În ochii mei, eu am făcut singurul lucru pe care puteam și aveam datoria să-l fac : să salvez fericirea aceluia pe care Dumnezeu l-a avut în paza Lui și care mă iubește ! Acum sînt pe drumuri, fără alți prieteni decît pe el și pe dumneata. Nu mai puteam rămîne sub același acoperămînt cu Luiza. I-am spus-o Împăratului și i-am cerut să mă aducă pînă aici ; sub protecția voastră voi trăi de aici încolo. Nu vrei să mă primești ?

— Copila mea, spuse domnișoara Trépeau, poți oare crede că primind o spovedanie atît de completă și de sinceră, aș putea refuza să-ți dau adăpost ? Mai ales cînd îmi dau seama la ce primejdii noi vă împinge dragostea Împăratului și a ta ! M-am rugat pentru tine, Katia, din prima zi cînd ai venit să mă cauți la Smolny. Mi-a fost frică, am tremurat pentru tine. Îți doream altă soartă. Dar Dumnezeu nu mi-a auzit ruga : iată-te pradă celei **mai teribile aventuri, ridicînd** împotriva ta religia, moarala, familia, neamul tău întreg... toată Rusia. Nu mai ai mamă și Împăratul mi te-a încredințat mie. Spune-mi ce pot face pentru tine și voi face, fără a înceta vreodată de a mă ruga pentru sufletul tău curajos care-mi este atît de scump, Katia ! Nu pot decît să condamn purtarea Țarului ; ți-a fost ca un părinte, trebuia să te respecte, fie chiar contra voinței tale. Dar acum, cînd nenorocirea s-a întîmplat, știu că vei răscumpăra prin noblețea purtării tale tot ceea ce dușmanii tăi cei mai înverșunați ți-ar putea reproșa.

Katerina izbucni în lacrimi. Atunci domnișoara Trépeau, uitîndu-și rolul de profesoară, o luă în brațe pe aceea care nu mai era Katia cea triumfătoare de altădată, ci o mică fată disperată, căutînd căminul și ocrotirea ce-i lipseau.

Ce se va întîmpla cu ea de aici înainte ? Domnișoara Trépeau o vedea plîngînd și-și pierdu curajul. Toată puterea argumentelor sale cădeau în fața deznădejdei acestui copil.

Înțelegea pe ce drum tragic a apucat-o Katerina ; nu mai avea decît un singur gînd : să ajute copila pe care o crescuse, pe această fată pe care trebuia s-o apere în

fiece clipă a vieții sale împotriva unui destin care părea că va fi unul dintre cele mai primejdioase ale istoriei.

O va adăposti în casa ei, pentru că-i trebuia mai întîi un adăpost. Modesta căsuță din Neuilly va adăposti in noaptea aceasta pe urmașa Dolgorukilor, femeia căreia Împăratul i-a jurat credință, aceea care va fi poate într-o zi, dacă vrea soarta, Împărăteasa Rusiei...

Pînă atunci, însă, nu este decît o fetiță de nouăsprezece ani, care plînge, tremurînd de emoție, pe umărul fostei sale guvernante.

— Haide, liniștește-te, fetița mea... fii cuminte, Katia, după ce ai fost atît de nebună și de imprudentă. Dumnezeu nu cere niciodată moartea păcătosului : el te va ierta dacă vei fi bună și sinceră, așa cum ai fost tu întotdeauna. Deocamdată, trebuie să dormi. Trebuie să te odihnești.

Domnișoara Trépeau o conduse în camera ei. Katerina vedea aplecîndu-se peste ea chipul atît de blînd al guvernantei, ca odinioară, în zilele fără griji de la Tieplovka.

Frumoșii ochi încercănați ai Katiei se închideau de somn. Emoțiilor teribile de peste zi, le urmă îndată somnul miraculos al tinereții.

La Élysée, Împăratul Alexandru o conduse pe Împărăteasa Eugenia pînă coborî scara cea mare.

O mai asigură o dată că nu învinovățește cu nimic guvernul lui Napoleon al III-lea, că nu-și va scurta șederea la Paris și știa că, dacă legile ospitalității au fost încălcate, greșeala nu este a Împăratului francezilor, care are tot interesul să mențină ordinea monarhică în Europa.

Împărăteasa se întreba ce trebuia să creadă din asigurările acestui slav subtil, în fața căruia întreaga-i mîndrie spaniolă nu servea la nimic. N-a putut să-i ascundă panica în care se afla. Se întreba dacă Împăratul e sincer. Ar fi vrut să pătrundă secretul acestei lungi absențe.

Suna orele zece în momentul cînd Împăratul își lua rămas bun de la ea. Împărătesei i se păru că Țarul e tare grăbit să se despartă de ea. Alexandru se scuză, salută, urcă scările în grabă, ca un om fericit că a scăpat de o convorbire apăsătoare.

Promise că va mai rămîne în Franța, cum era prevăzut, încă patru zile, dar se scuză că nu va lua parte

la serbările de seară. Era tot ce putuse obține de la ea Împărăteasa.

— E destul de mult, se gîndi ea.

Singur, în cabinetul lui din Élysée, Alexandru al II-lea, scria în grabă :

„Katia, mult iubita mea, îți trimit pe servitorul meu Serghie, un om de încredere, cu această scrisoare, prima pe care ți-o scriu de cînd viața a devenit pentru mine ceea ce ai făcut tu din ea, în nemărginita-ți bunătate, prin darul minunat al sufletului și trupului tău...

Îți mulțumesc în genunchi, după cum mulțumesc lui Dumnezeu și Sfintei Fecioare că mi-au păzit viața astăzi, pentru a mă bucura de o fericire atît de nouă și de nesperată.

Serghie e la dispoziția ta pentru tot ce-i vei porunci. Se va duce să-ți aducă rochiile, îți va aduce toți banii de care ai nevoie. Vreau să nu ai nici o grijă, nici o teamă de viitor, vreau să dormi în seara asta în liniștea și în bucuria marii iubiri pe care mi-ai dat-o. Te rog să-mi dai o întîlnire pentru mîine. Serghie are ordinele mele. Trăsura mea va veni să te ia la ora pe care ți-o va indica el și vei intra la Élysée ca la tine acasă, fără ca cineva să te tulbure. Apoi, cînd voi avea fericirea de a te ține în brațele mele, vom face planuri pentru viitorul nostru. Mă vei întovărăși în Rusia. În patru zile, părăsim Franța.

Pe mîine, Katia, iubirea mea, viața mea. Dumnezeu să te păzească și să te ocrotească, așa cum te binecuvîntez eu.

ALEXANDRU“

XI.

La 7 iunie 1867, orele 10 seara, un agent al Siguranței, ascuns după un ulm bătrîn de pe bulevardul Gabriel, văzu un echipaj cu stema Rusiei oprindu-se în fața porții cele mici, pe jumătate ascunse sub iederă, care dădea în grădina Élyseului.

O femeie tînără coborî sprintenă din trăsură, întovărășită de un bărbat care se aplecă respectuos în fața ei. În aceeași clipă, poarta grădinii se deschise și statura

înaltă a unui bărbat îmbrăcat într-o haină lungă se desprinse pentru un moment din întuneric.

Vizitatoarea, și ea ascunsă sub faldurile unei pelerine albe de dantelă, se pierdu în umbră la brațul cavalerului, în timp ce în fața porții închise bărbatul venit cu trăsura stătea de pază.

— Cît de lungă mi s-a părut ziua fără tine, Katia, spuse Alexandru, și, lăsînd să-i cadă haina cea lungă, îngenunche în fața aceleia pe care o aștepta.

Boschetele parfumate ale grădinii, florile de lămîiță, trandafirii și iasomia de iunie, noaptea complice, toate ofereau amanților o sărbătoare la Élysée, cu care se îmbătau.

Printre copacii și tufișurile înmiresmate, adia un vînt călduț, care înfiora frunzele proaspete ale verii ce începea și se juca în buclele lungi ale Katerinei, ce atingeau faldurile crinolinei ei de mătase albastră.

Lumini îndepărtate, fugare, aminteau, la capătul grădinilor, de Palatul care veghea, plin de spioni, pîndind mișcările stăpînului. Dar Împăratul își luase toate precauțiile ; avea o cheie cu care putea să intre pe la terasă în interiorul Élyseului, de-a lungul unui drum subteran, păzit de doi cazaci roșii, muți, nemișcați care, în momentul cînd Împăratul trecu, prezentară armele și priviră fără să-l vadă.

Salonul Murat era pustiu, păzit de alți cazaci roșii, de strajă în anticameră.

Katerina, la brațul Țarului, trecu prin mai multe saloane unde ardeau lumînări de ceară, iar în oglinzile aurite se reflecta strălucirea bogată și potolită a tapițeriilor. O conducea Alexandru. S-ar fi spus că sînt doi somnambuli care umblă printr-un palat pustiu. O scară secretă ducea la buduarul care servea Împăratului drept cameră de toaletă, unde străluceau periile și flacoanele de argint aurit, din „nécessaire“-ul călătoriei imperiale.

Camera Împăratului era alături.

Alexandru deschise ușa în fața Katerinei și o pofti să ia loc pe faimosul „chaise-longue“ pe care se odihnise, după Waterloo, Napoleon.

— Era un dușman al rușilor, spuse Katerina, nu-l iubesc.

Împăratul zîmbi și se așeză la picioarele tinerei răzbunătoare. Alintător, temîndu-se să nu-i displacă, o privi cu adorație și îi spuse :

— Katerina, tăcerea ta m-a îngrozit. De ce n-ai răspuns la scrisoarea mea ?

— Am răspuns venind aici, răspunse ea.

— Ah ! tu nici nu poți să știi, spuse Alexandru, cît de scumpă mi-ai devenit, cît de indispensabilă, cît mă îndoiesc de darul sublim pe care mi l-ai făcut, cît mă tem să nu mi-l iei înapoi !

— Nu poți să dai și să iei înapoi, spuse ea.

— Cel care iubește se teme de orice, spuse Alexandru.

— Dacă vei ști să mă păstrezi, nimeni nu va ști să mă răpească.... Trebuie numai să vrei !...

— Vreau, spuse Alexandru, vreau pînă la nebunie ! Stîngaci, ca un bărbat pierdut de dorință, vru să-i ajute să se dezbrace.

Katerina rîse de stîngăcia lui și-și pierdu răbdarea !

— Ești un mare Împărat, dar o foarte nepricepută cameristă, spuse ea. Și, luîndu-i mîinile, i le legă cu panglica albastră pe care-și-o scosese din păr.

— Lasă-mă pe mine. Stai așa. Ești prizonierul meu pînă te voi elibera.

Și cu un gest fermecător, își dezveli umerii superbi și gîtul ei tînăr. Mlădioasă, ca o dansatoare antică, sări din crinolină ; atunci Alexandru, rupînd legătura ușoară pe care i-o impusese Katerina, o ridică în brațe ca pe o mare floare răsturnată și o așeză încetișor pe patul în care odinioară Josephina îl primise pe învingătorul de la Arcole.

*
* *

Ceasul de la Élysée suna miezul nopții. Katerina se întinse :

— Adio, prințul meu din poveste ! Cenușăreasa ta trebuie să plece. Vizitiul și-o fi pierdut răbdarea... Serbarea noastră s-a sfîrșit !...

— Iubirea mea... demonul meu... e cu putință să rîzi, cînd eu sînt disperat că mă despart de tine ?... Acum știu ceea ce voiam să știu cu tot dinadinsul. Ieri, puteam să mă tem că mi te-ai dat din milă, pentru că mi-am riscat

viața... Astăzi știu că mă iubești și ceva îmi spune că Dumnezeu va îngădui să fii soția mea... Iată inelul făgăduinții noastre... Dă-mi voie să ți-l pun în deget.

Într-o cutie pe care o deschise pentru ea, strălucea cu focurile lui stranii, faimosul diamant albastru al Romanovilor.

Împăratul îl luase cu el, la plecare, cu gîndul la logodna aceasta secretă, pe care o plănuia de cînd Katerina părăsise Rusia.

Dar fata clătină din cap.

— Nu, spuse ea, nu acum. Nu încă ! Păstrează-l pînă în ziua în care mă voi hotărî să-l primesc. Astă-seară, îți cer altceva !

— Vorbește, spune, poruncește ! Tot ce vei voi, Katia, iubita mea.

— Atunci, spuse Katerina arătînd spre cămin, cu degetul la bustul lui Alexandru al II-lea, dă-mi aceasta !

— Dar, Katia, protestă Împăratul, e darul pe care mi l-au făcut Napoleon al III-lea și Împărăteasa. Nu știu dacă pot...

— Dă-mi bustul ăsta, spuse Katerina. Ai jurat. Îl vreau...

— Ce nevoie ai de chipul meu, dacă sînt în inima ta ?...

— Dă-mi-l, spuse Katerina, încăpățînată.

— Ei bine ! Ia-l ! Nu-ți pot refuza nimic... o știi prea bine.

Katerina sări în sus, dînd fuga la cămin ; cu o mișcare de pisică, aruncă la pămînt bustul, care se sparse în mii de bucăți.

— Katia ! Ce-ai făcut ? strigă Alexandru.

— Era urît, spuse Katia, nu-ți semăna ; era dreptul meu să-l distrug, din moment ce mi l-ai dat !

Alexandru o privi o clipă uluit, apoi amîndoi izbucniră în rîs :

— Și dacă Împăratul francezilor te întreabă ce s-a întîmplat, spuse Katerina în brațele lui Alexandru, vei spune că vîntul sau pisica din casă... sau că eu l-am spart, din răzbunare !

— Drăcușorul meu, spuse Alexandru, numai tu ești în stare să mă faci să rîd după asemenea clipe, cele mai grave, cele mai frumoase din viața mea...

Două zile mai gustară ei bucuriile acestor întîlniri secrete în palatul păzit. A treia noapte, Împăratul, îmbrăcîndu-și mantaua uniformei de colonel de gardă, o conduse în zorii zilei pe Katerina pînă la Neuilly.

Numai în urma scrisorii lui Alexandru al II-lea, domnișoara Trépeau se hotărî să o întovărășească pe Katia în călătoria de întoarcere în Rusia. Tînăra principesă Dolgoruki și fosta ei guvernantă urmau să părăsească Parisul a doua zi după plecarea Împăratului. Țarul se gîndi, la început, să oprească trenul la prima stație după cea din Paris, pentru ca iubita sa Katia să se poată urca pe ascuns; renunțase, însă, la acest proiect deoarece se simțea, în continuare, amenințat de atentate. O iubea pe Katerina prea mult pentru a se împăca cu gîndul de a fi despărțit de ea, prin moarte, atît de devreme.

Katia nici nu bănuia care erau adevăratele motive care îl făcuseră pe Țar să plece cu o zi înaintea ei. Credea că existau anumite motive de convenință sau pentru a o convinge pe domnișoara Trépeau s-o însoțească în călătoria ei la Petersburg. În urma rugăminții Împăratului, guvernanta cedase. Faptul că Alexandru al II-lea o ajutase să intre ca profesoară la Smolny și apoi să ajungă pensionară a Statului Rus, o obliga față de Împărat. Dar dacă deschisese ușa casei ei pentru Katerina, dacă o adăpostise la ea chiar din ziua greșelii ei mărturisite, conștiința guvernantei nu era mai puțin neliniștită. Nu-i plăcea să mai continue rolul de confidentă a fostei ei eleve. O dată ajunse în Rusia și Katerina reîntoarsă în casa fratelui ei, domnișoara Trépeau dorea din tot sufletul să se întoarcă la Neuilly. De altfel, această condiție o pusese înainte de a pleca din Paris, spunîndu-i Katerinei :

— După ce vei ajunge la Petersburg, eu nu voi mai putea face nimic pentru tine, copila mea, decît doar să te însoțesc de departe cu toată puterea gîndului meu și a dragostei mele, oricare ar fi împrejurările din noua ta viață.

Prevăd pentru tine, vai ! o existență plină de greutăți și mă tem că și de durere. Dar amintește-ți întotdeauna că în Franța există o femeie bătrînă care te iubește și este gata să te primească în căsuța ei din Neuilly, unde vei veni, poate, într-o zi să-ți găsești liniștea, cînd furtuna patimilor te va părăsi.

Orice s-ar întîmpla, nu uita niciodată că bărbatul pentru care ți-ai jertfit, într-un gest nechizbuit, cinstea, trebuie să răspundă în fața lui Dumnezeu de soarta unui mare popor. Tu trebuie să dai un scop înalt dragostei lui.

Înconjoară-l cu dragostea ta, păzește-l de dușmani și de sfetnici răi. Fii mîntuitoarea lui. Scapă-l de primejdia continuă care-i amenință azi zilele, sfătuindu-l să se arate generos față de acest mare popor a cărui soartă e în mîinile lui. Amintește-ți de ce ar fi vrut strămoșii tăi Dolgoruki să facă pentru Rusia. Au fost uciși pe eșafod pentru libertatea poporului rus. Îmbrățișează și tu aceeași cauză pe care ei au slujit-o pînă la moarte !

Katerina o asculta cu sfințenie pe domnișoara Trépeau. Ochii ei plini de viață și de veselie deveniră gravi. Iată menirea ei hotărîtă. A păcătuit, dar Dumnezeu îi va îngădui să-și răscumpere greșeala, făcînd scumpei saie Rusii binele suprem, pe care poporul îl așteaptă de atîta timp.

În ziua de 11 iunie 1867, un landou tras de doi cai superbi, aparținînd Ambasadei Rusiei, se opri în modestul cartier din Neuilly, în fața casei locuite de domnișoara Trépeau. Un lacheu în livrea transportă prin grădină bagajele sărăcăcioase ale celor două călătoare.

Katerina părăsea Parisul, certată cu cumnata ei ; nu știa ce primire îi pregătea fratele ei ; mergea spre un nou destin, care făcea ca inima ei să bată mai tare. Sufletul domnișoarei Trépeau era plin de teamă.

Trecînd pe sub ramurile de lămîiță al căror parfum îmbătător fermecase prima lor noapte de dragoste, Katia se opri. Recunoscu craca ruptă de Împărat. Ea aplecă ramura și o sărută.

— Îmi place grădina asta, spuse ea oftînd. Tufișurile de lămîiță care ascund pe jumătate căsuța dumitale cu obloane verzi... Cine știe dacă n-ar fi fost mai înțelept și dacă n-am fi fost mai fericiți dacă în seara cînd am venit aici prima oară, Alexandru și cu mine, am fi încuiat poarta în urma noastră, și n-am mai fi plecat niciodată de aici ?

Ai fi rămas cu noi, necunoscuți, uitați de lume. Numai noi doi, cu dumneata ca prietenă. Ar fi abdicat. L-aș fi păstrat aici, pentru totdeauna.

— Katia ! Tu vorbești astfel ? Tu, curajoasa, îndrăzneața ! Nu mă face să cred că te-a părăsit curajul. Dar ține minte asta : dacă vreodată viața va fi prea crudă cu

tine, ferească Dumnezeu ! casa asta săracă, grădina ce pe care o iubești sînt ale tale. Ca dovadă, îți dau cheia iat-o. Păstreaz-o ! Dacă ți se va întîmpla vreo nenorocire care te va sili să părăsești Rusia, patria mea va fi și ta ; cheia căsuței cu obloane verzi este a ta.

Katia apucă mîna domnișoarei Trépeau și o duse la buze.

— Zelle dragă ! Nu voi uita niciodată tot ce ești pentru mine !...

* * *

Împăratul plecase cu o zi înaintea celor două călătoare, dar de cum ajunse în capitala lui se și ocupă să organizeze sosirea iubitei sale.

O telegramă îi adusese lui Mihail Dolgoruki vestea că a fost numit atașat militar onorific la Neapole.

Era un ordin de exil deghizat ; toată lumea ghicea aceasta. Dar împăratul nu voia să despartă ceea ce unise. Luiza se întorsese la familia ei. Soțul ei o va urma. Cînd Katerina va sosi la Bassenaya, va găsi casa goală. Doar cîinii ei o așteptau. Era singură și fără cămin.

Țarul se va strădui ca primul ei contact cu viața cea nouă să nu fie prea penibil.

De dimineață, expedie curieri după curieri la casa Dolgoruki, să ducă flori, dulciuri, blănuri, portretul lui. Dorea ca de la sosire, Katia să se simtă înconjurată de dovezile lui de dragoste. Serele Palatului de Iarnă furnizară orhideele și trandafirii. Dar ar fi trebuit să fie și el acolo, pentru ca iubita lui să nu sufere din pricina singurătății ; or aceasta nu era cu putință. Trebuia să-și primească miniștrii, să stea la palat a doua zi după întoarcere, pentru a liniști bănuielile Împărătesei. Curtea, ostilă și bine informată, șușotea. Era nevoie de toată autoritatea Autocratului pentru a-și apăra dragostea împotriva indiscrețiilor și a răutăților supușilor lui.

Marii duci se amestecară. Împăratul știa că va avea de înfruntat asaltul familiei sale. Dar toate aceste piedici nu făceau decît să-i întărîte patima, s-o ducă la paroxism. Va face în așa fel, ca s-o poată vedea pe Katia chiar în noaptea sosirii ei.

Cele două călătoare sosiră la Bassenaya la orele nouă seara. În anotimpul acesta, la Petersburg, soarele era încă departe de a apune. O scrisoare o aștepta pe Katerina printre flori și daruri. Era o scrisoare scurtă :

„Odihnește-te, dragostea mea, culcă-te îndată ce sosești. Către miezul nopții, așteaptă-mă. Voi veni.

ALEXANDRU".

* * *

Domnișoara Trépeau luase din nou trenul spre Paris. Despărțirea a fost sfîșietoare.

Katerina a condus-o pînă la gară. A copleșit-o cu daruri, dîndu-i pînă și cruciulița pe care o purta la gît de cînd se născuse, ca amintire a vizitei sale la Neuilly.

În clipa în care locomotiva șuieră și trenul era gata de plecare, domnișoara Trépeau, în ușa compartimentului, făcu semne cu batista. Katerina, plîngînd, îi strigă :

— Să dea Dumnezeu ca Alexandru și cu mine să venim într-o zi din nou să te vedem, Zelle, dragă ! Am păstrat cheia ! Mulțumesc ! Mulțumesc !

Rămase mult timp pe peron, nemișcată, așteptînd să vadă plecînd, în uruitul roților, trenul care o ducea departe pe singura ei prietenă.

La nousăprezece ani, Katerina era singură de tot în fața dragostei ei.

Maria, sora ei mai mică, își va prelungi cu un an șederea la Smolny. Kola, Nikita și Alexis, certați cu Katerina, după sfaturile lui Mișa, fratele mai mare, încetaseră să-i mai scrie.

Împăratul își dădea seama de răspunderea sa. Cîndul de a o vedea astfel despărțită de lume și de familie, din vina lui, îi chinuia sufletu-i generos. Se străduia să-i dea tot ce i-ar putea îndulci singurătatea ei forțată. Va avea echipajul ei propriu ; caii ei, loja ei la spectacole. Dar ce însemnau toate acestea pentru o tînără îndrăgostită, ale cărei clipe de intimitate sînt numărate, care trăiește cu gîndul mereu dus la omul supus tuturor obligațiilor impuse de puterea supremă, într-o țară ca Rusia ?

Katia tremura ca nu cumva atentatul eșuat la Paris să fie repetat și să izbutească. Nu credea în fericirea ei de-

cît în puținele clipe cînd Împăratul, scăpînd de obligați... și de plăcerile impuse de curte, o întîlnea în casa ... singuratică, supravegheată zi și noapte de toți copcii ... Șuvalov.

O altă femeie împărtășea spaima Katerinei : aceas... era Împărăteasa. Bolnavă de multă vreme și fără speranț... de vindecare, incapabilă să-și apere fericirea, roasă de fi... zie, Țarina Maria Feodorovna era informată cu cruzime ... pînă în cele mai mici amănunte despre fericirea tinerei sal... rivale. Ea știa că în fiecare zi, oricare ar fi ceasul, oricar... ar fi vremea, Alexandru smulge, fie chiar doar o biat... jumătate de oră, datoriilor sale de suveran, somnului său chiar, pentru a se duce la Bassenaya. Vizitele sale zilnice în afara Palatului, pe străzile populate, constituiau pentru el o primejdie de care partidul terorist va ști grabnic să se folosească.

XII.

Contele Șuvalov își răsuci mustața-i lungă de tă-tar. Îi mușcă vîrful, semn că e gata să izbucnească de furie.

Așkirțef, inferiorul lui, un om palid, fără vîrstă, aproape strîmb, se afla lîngă el, ținînd sub braț un do-sar voluminos. Cei doi funcționari urmau să se ducă cu trăsura la Peterhof, la Împărăteasă.

Toamna a prefăcut în jerbe aurii mestecenii care fos-nesc la începutul pădurilor de brazi. Dar admirabilul spectacol al pădurilor nordice lăsa nepăsător pe șeful poliției imperiale. Se grăbea să ajungă. Nu știa ce-i va spune Împărăteasa, cu toate că ghicise scopul chemării dezolate pe care o primise de la ea. Dar ceea ce știa si-gur, era că își luase sarcina neplăcută de a furniza aces-tei nefericite bolnave noi motive de disperare. Nu avea decît un singur scop : s-o convingă pe Împărăteasă și, prin ea, pe Țarevici și familia imperială, că trebuie pus capăt în mod brutal și grabnic legăturii Împăratului cu tînăra Katerina Mihailovna.

El aducea dovezi că vechiul spirit al Dolgorukilor re-năștea în Katia. Ea împingea pe Împărat la reforme pri-mejdioase pentru viitorul dinastiei. Avea dovezi. Scrisorile

Katerinei către domnișoara Trépeau fuseseră deschise. Prin servitori, aflase că atunci cînd sosea la Bassenaya, Țarul aducea adesea cu el rapoartele miniștrilor. Acolo, lucra sub ochii Katerinei. O punea la curent cu afaceri-le statului.

Șuvalov bănuia că ea influențează pe Împărat în sens liberal ; o constituție, în felul celei engleze sau franceze, era periculoasă. Împăratul ar înceta de a mai fi un autocrat, ceea ce ar însemna sfîrșitul absolutismului, moartea dinastiei !

Continuînd să-și tragă mustața, Șuvalov explică lui Așkirțef ce avea de gînd să facă pentru a o hotărî pe Împă-rătească să intervină. Își pregăti discursul, îngrijindu-se de efectul pe care dorea să-l producă. Așkirțef clatină sceptic din cap .El era însărcinat de Șuvalov să supra-vegheze exclusiv pe principesa Katerina Dolgoruki. Din spusele noilor servitori, toți în slujba poliției, i se părea că știe totul despre Katerina.

Influența pe care această copilă o avea asupra lui Ale-xandru al II-lea ținea de fascinație, de vrajă. Superstițios ca toți rușii din sud, Așkirțef era gata să creadă că Țarul era vrăjit, pradă unor farmece sau unui blestem eredi-tar.

El cunoștea istoria Rusiei și legendele care circulau în popor. Așkirțef era el însuși un om din popor, funcționar ridicat la rang de noblețe ; el nu putea uita povestea fan-tastică pe care o auzea seara, la țăranii din satele Ucrai-nei și în mînăstirile pe unde își petrecuse, ca seminarist, o bună parte a tinereții. Legenda Țarului Petru și a Kate-rinei Dolgoruki mai dăinuia încă. Se povestea că în mo-mentul urcării pe eșafod, fratele nefericitei logodnice a Țarului blestemase pe Romanovi pînă la a zecea spiță.

Poate că această Katerina Dolgoruki, care locuia la Bassenaya nu era decît reîntruparea celeilalte... hotărîtă să-și răzbune neamul.

Șuvalov, mai practic, nu credea în poveștile cu stri-goi. Dar un lucru era limpede : trebuia sfîrșit cu această robie care îl ducea în fiecare zi pe Alexandru al II-lea la picioarele tinerei sale iubite.

Siguranța statului impunea această despărțire.

Șuvalov ceru să fie anunțat la Țarină .Avusese grijă să aleagă pentru această întîlnire, îndelung premeditată,

o zi în care Împăratul era la vînătoare cu Katia. Era s
gur că nu se va întoarce la Peterhof decît pe înser

* * *

— Maiestatea Voastră îmi va permite să-i atrag re
pectuos atenția că a sosit momentul pentru lovitura ce
mare. Nimeni nu va îndrăzni vreodată să prevină pe în
părat de primejdia la care-l împinge această persoană
dacă Maiestatea Voastră, împreună cu Țareviciul, n-o fa
Dacă am avut fericirea de a convinge pe Împărăteasă,
vom triumfa. În sufletul și conștiința mea, Maiestate, sîn
convins că influența subversivă a unei guvernante fran
ceze cu idei revoluționare, adăugată la caracterul impul
siv al Dolgorukilor, au făcut din această principesă în
strumentul ascuns al conjuraților contra autocrației ruse

Știu cu precizie că în fiecare zi e vorba, în convorbi
rile intime dintre Împărat și Katerina Dolgoruki, de ce
mai funestă dintre toate posibilitățile : această fetiță, care
de-abia a ieșit din rochiile ei scurte de copilă, își permite
să vorbească Împăratului Rusiei despre o nouă constitu
ție pentru poporul rus. Or, noi vedem rezultatele odiosu
lui sistem englezesc : o monarhie slabă, miniștri atotpu
ternici, un parlament care-i răstoarnă... într-un cuvînt,
anarhie !

— Dumnezeu să păzească pe Țar și Rusia, spuse Îm
părăteasa, făcîndu-și de trei ori semnul crucii.

Șuvalov știa că ochise bine. Maria Alexandrovna, pro
testantă din Germania, convertită la biserica ortodoxă,
reprezenta la curte speranța supremă a vechilor ruși re
acționari. Fiul ei mai mare, viitorul împărat, avea asupra
ei o influență predominantă, de cînd se văzuse părăsită de
prea tînărul și prea frumosul ei soț.

Amîndoi credeau în absolutism și boala care făcea din
Țarină, prea devreme, o femeie bătrînă și părăsită, nu-i
lăsa altă speranță de a păstra o umbră de putere, decît
căutînd sprijinul fiului ei mai mare.

Dar fi-va oare alianța lor destul de tare pentru a con
trabalansa prestigiul acestei tinere și triumfătoare Dol
goruki ?

— Cu sprijinul Maiestății Voastre și al marelui duce,
moștenitorul tronului, sînt sigur de victorie, spuse Șuva-

lov. Katerina Mihailovna nu va mai primejdui multă
vreme coroana Țărilor.

— Și ce ai de gînd să faci, conte ?

— O voi frînge pe fetișcana asta !

Audiența s-a terminat. Șuvalov strînse dosarele pe
care cu atîta cruzime le arătase Împărătesei ; le dădu înapoi
lui Așkirțef, figură de nepătruns, umil, mut, respectuos,
care asistase în picioare la întreaga scenă. În acest timp,
înregistrase fiecare cuvînt al șefului său ierarhic, fiecare
gest, fiecare intonație, fiecare expresie a feței celor doi
interlocutori, pentru a le consemna cu exactitate în ra
portul secret pe care-l dădea în fiecare seară Împăratului
Alexandru.

Acest om palid, cu nasul ascuțit, era șeful unei poliții
suprapuse poliției oficiale, puterea cea mai de temut a în
tregii Rusii.

* * *

Cînd se întoarse de la vînătoare la Peterhof, în aceeași
seară, Împăratul primi, în momentul cînd se pregătea să
se culce, plicul de fiecare zi, purtînd semnul convenit
dinainte. Îl deschise și ochii lui se opriră pe fraza subli
niată cu cerneală roșie :

„O voi frînge pe fetișcana asta...“

* * *

În sala de marmură a palatului Peterhof, masa de
gală era pe sfîrșite.

Era o seară de mare strălucire. Orice altă masă n-ar
fi rezistat sub povara veselei de aur, atît era de încărcată,
dar masa aceasta, din prudență, era făcută din porfir de
Urali.

Cinci mii de lumînări de ceară își oglindeau flăcările
tremurînde în farfuriile de aur, în vasele de metal pre
țios.

La mijloc, doisprezece păuni de argint cu evantaiele
desfăcute, își înfoiau penele cu ochi de smalț, de smarald
și de safir.

Luxul oriental al curții rusești se încadra o dată mai
mult în ferestrele înalte ce dădeau în grădinile în stil

francez, unde cascadele se pierdeau în cețurile Mării Baltice.

Cinci sute de persoane cinau la masa Țarului.

Toți reprezentanții puterilor străine, de la șefii de misiune și consilierii lor, pînă la ultimii atașați de ambasadă, întruniți la acest banchet diplomatic prezidat de Împărat și de cancelarul său, ofereau, în rezumat, spectacolul Europei.

Uniforme aurite, decorații strălucitoare, ascunzînd reumatismele moșnegilor, stomacurile distruse; mersuri și figuri măsurate, tinerii luînd pildă de la cei bătrîni, toți ascunzînd, sub zîmbete de paradă, ambiții, perfidii, iubiri și planuri vaste, care se contraziceau.

Toată curtea imperială asista la dineu, cu excepția femeilor, Țarina fiind suferindă. Guvernul, înalții funcționari ai împărăției erau de față.

Îi recunoșteai pe ruși după expresia de teamă, de nesiguranță, de groază chiar, care le umbrea ochii, ori de cîte ori întîlneau privirea Țarului.

Muzica gărzii înăbușea sub zgomotul alămurilor ei multe secrete de stat ce găseau calea unei urechi discrete, multe proiecte de căsătorii princiare sau cancanuri europene sau asiatice aveau prilejul să se exprime în cursul acestor mese imperiale.

* * *

Contele Șuvalov era un mare mîncău, mare bețiv și mare amator de anecdote. Nici nu sfîrșea bine de mîncat o aripă de găinușă cu alune și începea o anecdotă.

Ambasadorul Angliei îl asculta, făcînd pe surdul, poate din calcul.

Șeful poliției striga foarte tare, ca să se facă auzit de el.

Antract. „Valsul vienez“, cîntat de muzica gărzii, sfîrșea într-un suspin de trombon.

Vocea răsunătoare a lui Șuvalov se ridica acum deasupra celorlalte convorbiri :

— Milord, trebuie să recunoașteți că atunci cînd un diplomat spune „da“, el vrea să spună „poate“, cînd spune „poate“, vrea să spună „nu“ și cînd spune „nu“,

atunci nu mai e un diplomat ! Excelența Voastră va fi de asemenea de acord cu mine că atunci cînd o englezoaică spune „poate“, aceasta înseamnă „da“ și cînd spune „da“, atunci nu e o englezoaică !“...

Un hohot de rîs, unul singur, acel al lui Șuvalov însuși, făcu să vibreze paharele de aur de pe masă.

Ambasadorul britanic nu rîse și, în fața aerului său grav, zîmbetele celorlalți comeseni se șterseră deodată.

Dar vocea Împăratului răsună brusc, dominînd murmurul confuz al imensei mese, vocea aceea de Romanov, adîncă, cavernoasă, obișnuită să dea porunci :

— Conte Șuvalov, te felicităm...

Șeful poliției, roșu la față din pricina băuturii și mîncării gustoase, aruncă în jurul său o privire speriată ; se bîlbîi, de teamă ca nu cumva Împăratul să se fi supărat, dezaprobînd anecdota obraznică, care nu era destinată urechilor împărătești. Tonul stăpînului său îl făcea să-i fie foarte frică.

— Maiestatea Voastră Imperială... cărui fapt îi datorez cinstea ?

— Conte, ești numit ambasador la Londra, răspunse Alexandru al II-lea cu o voce răsunătoare, în mijlocul unei liniști de mormînt.

Era dizgrațiat... Șuvalov îndepărtat de la curte... Ambasada din Londra, exil aurit, departe de favoarea suveranului a cărui încredere a pierdut-o...

Șuvalov se făcu palid, apoi roșu, tremurînd sub uniforma-i strălucitoare.

Ambasadorul Angliei se aplecă, apucă cupa de șampanie, o duse la frunte cu un gest aproape automat și murmură printre dinți :

— „Your health, Excellency“... (În sănătatea voastră, Excelență !).

Atunci Împăratul, adresîndu-se direct ambasadorului Angliei, spuse :

— Contele Șuvalov va avea prilejul să studieze la Londra mecanismul constituției engleze și să asiste, cu îngăduința Maiestății Sale Regele Angliei, la cîteva ședințe ale Camerei Comunelor, această interesantă adunare numită, mi se pare, în țara dumneavoastră, mama parlamentelor...

XIII.

Urmaşul contelui Şuvalov nu era un mare senior, ceea ce însemna o gravă abatere de la tradiţia stabilită de la începutul domniei. Beckendorfilor, Orlofilor, care precedaseră pe Petru Andreievici Şuvalov, în această invidiată slujbă de prefect al poliţiei, slujbă ce dădea titularului puteri aproape nemărginite şi favoarea de a vedea pe Ţar în fiecare zi, le urma un personaj de mică importanţă, un modest ofiţer, numit Potapov, la fel de gras ca şi Şuvalov, dar mai scurt, mai mult lat decît înalt şi fără a avea aerul impunător al ilustrului său predecesor.

La curte, se bănuia că acest Potapov era destinat să fie un executor orb şi supus al voinţei imperiale.

În cercurile Împărătesei, neliniştea era mare ; toţi se pierdeau în presupuneri. Cum se făcea că o convorbire secretă a Mariei Feodorovna cu şeful poliţiei avusese drept rezultat exilarea contelui ? Nu mai încăpea nici o îndoială că fraza pronunţată de Şuvalov : „O voi frînge pe fetişcana asta !“ hotărîse pe Ţar să ia acea măsură de o excepţională severitate. Fără a se consulta cu marii duci, fără a preveni Consiliul Împărăţiei, el aruncase, dintr-o trăsătură de condei, pe alţi umeri, greaua sarcină a siguranţei sale personale.

Potapov, militar necunoscut, înălţat la gradul de general cu ocazia numirii sale, n-avea nici o legătură cu lumea de la curte. Numele său era cu desăvîrşire necunoscut acolo.

Numirea în fruntea poliţiei a noului titular fu determinată de un incident neplăcut şi care ar fi putut deveni tragic ; o maşină infernală făcuse explozie pe o străduţă ce ducea la Bassenaya, cinci minute după ce trecuse pe acolo trăsura imperială. Ariergarda cazacilor avu doi cai omorîţi. „Răzbunarea lui Şuvalov“ murmurau puţinii liberali care mai trăiau la Petersburg.

*
* *

Excelenţa Sa generalul Potapov, în ţinută de ceremonie, se prezentă la palat, cerînd audienţă Maiestăţii Sale Împărăteasa.

Palatul era încă sub impresia atentatului încercat asupra Ţarului, cu o seară mai înainte. Se vorbea în şoaptă. Marii duci, generalii erau într-un continuu du-te, vino. Vîntul catastrofei din ajun nu încetase încă să bată.

Agravarea bolii sale o constrîngea pe Maria Feodorovna să primească lîngă patul ei pe aceia dintre funcţionari care doreau să-i prezinte respectele lor sau să-i ceară semnătura pentru vreo afacere care privea în mod special casa Ţarinei.

Cînd Potapov pătrunse pentru prima oară în camera supraîncălzită, unde Împărăteasa, palidă, tremura de frig, cu obrazul supt şi părul prea devreme încărunţit, acoperit cu o dantelă, cu mîinile rătăcind pe blănurile albe care ascundeau trupul ei sleit de febră, el avu impresia că vedea o umbră. Umbra patetică a aceleia care fusese o suverană frumoasă, admirată, sărbătorită şi mesajul pe care i-l aducea ar fi putut răpi, unui om mai puţin măsurat decît el, sîngele rece. Dar Potapov era insensibil oricărei influenţe exterioare, oricărui sentiment care nu cadra cu consemnul său. Acest consemn îl primise de la Împărat. L-a înţeles. Îl va executa. Cu vocea limpede, gestul plin, vorba grăbită,el îşi spuse lecţia :

— Timp de două ceasuri, în fiecare zi, Împăratul se expune loviturilor duşmanilor săi, fără ca el, Potapov, care are răspunderea de a veghea asupra persoanei sale sfinte, să-l poată apăra în mod efectiv. Pe toată lungimea parcursului de la Palat şi pînă la această casă particulară unde, după cum prea bine ştie Maiestatea Sa Împărăteasa, Împăratul se duce în fiecare zi, teroriştii pot monta maşini infernle sau arunca bombe. Atentatul de ieri o dovedeşte. Orele la care trece Împăratul sînt mereu aceleaşi, în funcţie de programul afacerilor de stat.

Împrejurările care au adus nenorocirea evitată ieri, se pot repeta într-un viitor mai mult sau mai puţin apropiat. Presupunînd că persoana pe care Împăratul o vizitează şi-ar schimba zilnic domiciliul, şansele de a putea păzi pe Maiestatea Sa Imperială tot nu erau mai mari. Primejdia consta tocmai în aceste plimbări regulate, la ore cunoscute dinainte, în afara Palatului.

Atîta vreme cît Ţarul nu făcuse decît drumuri cerute de îndatoririle lui de suveran, poliţia putea să-i varieze itinerariul. Nimeni nu cunoştea parcursul pe care avea

să-l străbată trăsura imperială. Dar șeful poliției declară în fața Împărătesei că nu-i era cu putință să păzească toate colțurile stăpînului său, dacă bunătatea Maiestății Sale Țarina nu se va milostivi să-l ajute să găsească un mijloc de a-l salva pe Țar.

— Dumnezeu să te lumineze, generale Potapov, spuse Împărăteasa. Ce aștepți de la mine ? Spune...

— Maiestatea Voastră să-și întrebe inima, inima acestei nobile de soție care ieri încă a tremurat pentru o viață atît de prețioasă.

— Ce pot să fac ? Ce-mi propui ?...

Un acces de tuse tăie vorba Mariei Feodorovna. Contesa Bobrinski, mai mult soră de caritate decît doamnă de onoare, care veghea în cabinetul de toaletă al Împărătesei, intră în grabă.

Țarina era cuprinsă de una din acele crize de asfixie care o lăsau uneori aproape fără suflare timp de un ceas.

Dar printr-o sforțare supraomenească, în prezența lui Potapov, păru că-și stăpînește răul. Doamna de onoare îi dădu să bea o băutură calmantă, o așeză pe perne proaspete. Făcu semn șefului poliției să nu părăsească odaia. Omul mărunțel care se depărtase respectuos la cîțiva pași, se apropie din nou de patul unde zăcea această ruină imperială.

— Sfătuiește-mă, generale... propune-mi ceva... Am ajuns la capătul puterilor.

— Maiestatea Voastră să ia pildă de la alte mari regine !... Care e singura grijă a Țarinei ? Aceeași ca și a șefului de poliție : să salveze viața Țarului !

Nu văd decît un singur mijloc : să procedați ca o nare suverană ; cum a făcut Maria-Tereza, soția lui Ludovic al XIV-lea, cu domnișoara de La Vallière, ca Maria eczinska, soția lui Ludovic al XV-lea, cu ducesa de Châauroux. Exemple ilustre... Numiți-o domnișoară de noare...

— Împăratul ți-a cerut aceasta ? Să vină ea aici ?...

— Doamnă, Împăratul nu știe nimic despre demersul eu pe lîngă Maiestatea Voastră.

— Generale, ce ceri de la mine ?... Katerina Mihailovna la curte ? La Palatul de Iarnă... Sub acoperișul u !... În casa mea !... Totul, dar asta nu !...

— Numai asta ar putea micșora primejdia în care se află Maiestatea Voastră în fiecare zi, de a-și pierde sotul !

Mîinile Împărătesei se strînseră pe hermina plăpumii.

— Mai bine să mor !...

— Împăratul va fi cel care va muri, Maiestate ! E de datoria mea s-o spun Maiestății Voastre. Sau îi evitați Țarului motivul pentru care se expune în fiecare zi, prin aceste plimbări zilnice, luînd pe lîngă Maiestatea Voastră pe aceea care provoacă vizitele acestea imprudente sau într-o bună zi veți plînge pe acela pe care n-ați știut să-l apărați, sacrificîndu-vă !

* * *

La Bassenaya, Katerina se afla în micul ei salon, cu cei doi cîini ai săi, Tagar și Mussia. Stătea întinsă pe covorul de blană de urs alb, în fața căminului.

Ochii ei erau roșii de plîns. O scrisoare a Țarului, care o îmbărbăta după atentat se afla pe inima ei. Din cînd în cînd, o atingea ca și cînd ar fi vrut să se asigure de prezența acestui talisman. În singurătatea ei, însuflețită numai de cei doi cîini, trăia ceasuri de jale.

Generalul Potapov ceru să fie anunțat la Katerina. Ea îl aștepta pe Împărat. Această vizită neașteptată a prefectului de poliție o tulbură. După atentatul de ieri, ce va mai afla oare ? Nervii ei erau distruși, dar se stăpînea, în aparență.

— Ce-mi aduci, generale ? Vești bune de la Împărat, sper !

— Vin la principesa Katerina Dolgoruki cu știri din partea Împărătesei.

— Ce vrei să spui ?

Katerina îl privi cu mirare.

— Și ce vești sînt astea ?

— Iată-le, spuse generalul Potapov, scoțînd din mînecă un mic pergament făcut sul. El îl întinse ceremonios Katiei, punîndu-l pe chipiul său ca pe o tavă. Ea îl desfășură și citi :

„Noi, Maria Feodorovna, prin grația lui Dumnezeu, Împărăteasă a tuturor Rusiilor, către iubita noastră Katerina Mihailovna, principesă Dolgoruki, pe care o nu-

mim domnișoară de onoare a Maiestății Noastre Imperiale"...

Cînd primul moment de mirare trecu, Katerina înțelese. Era silită să primească această robie la curte, pe care n-o putea suferi. Dar pentru ce ? Să fie o nouă manevră a dușmanilor înverșunați ca s-o despartă de Împărat ? Firea ei independentă era cunoscută ; se spera poate că mîndria o va face să refuze această numire pentru motive pe care toți le vor ghici. Și atunci, supărarea va fi oficială cu Împărăteasa, cu toată familia imperială.

Katerina îl privi pe Potapov drept în ochi :

— Împăratul cunoaște acest document ?

Sub privirea aceasta curată, Potapov se tulbură. Primul său gînd fu să se prefacă.

— Nu știu dacă Maiestatea Sa a luat cunoștință de el, dar sînt trimis de Împărăteasă.

Cu o mișcare prea iute pentru a putea fi oprită, Katerina rupse sulul în două.

Semnătura Imperială ! Potapov era consternat. Ce va spune Împăratul ? Misiunea lui eșuase în mod rușinos. Se lăudase că o va aduce pe Katerina la Palat. Dacă cel puțin ar fi știut cu ce drac are de-a face ! O fată atît de tînără ! Cine s-ar fi așteptat la atîta rezistență ? Fără voie, generalul Potapov admiră curajul acestei Dolgoruki. Stîngaci, stingherit în uniforma-i nouă, se aplecă, puse un genunchi în pămînt pentru a strînge bucățile de pergament rupte și aruncate cu dispreț. O alta ar fi văzut în el norocul ei. Katerina luase numirea drept o insultă.

„Ce-i de făcut, Dumnezeule !" se gîndea noul prefect de poliție, care avea de la început pe cap atentatul de ieri, refuzul de azi. Deznădejdea bietului funcționar era atît de mare, încît lacrimile îi umplură ochii.

Katerina văzîndu-i disperarea, fu mișcată. Trecerile repezi de la o stare sufletească la alta îi erau firești. Îl pofti să se așeze, îi oferi o ceașcă de ceai.

— Generale, te-am necăjit, liniștește-te și să vorbim de Împărat !

— Principesă, murmură Potapov, cucerit, iertați-mi slăbiciunea. Devotamentul meu față de persoana imperială, ignoranța mea în privința sentimentelor voastre, tulburarea mea că v-am pricinuit neplăceri, mă fac să-mi pierd capul ! Am luat-o pe un drum greșit ! Vă rog supus

să mă iertați. Nu trebuia să vă aduc această numire fără să caut mai întîi să vă conving de interesul major care face să fie de dorit s-o primiți... Am crezut că fac bine ! Iertați-mi lipsa de tact... grosolănia mea !... Eu nu pot înțelege o domnișoară frumoasă ca dumneavoastră. Nu sînt decît un biet soldat.

Și, scoțînd din buzunar o batistă mare de țăran, Potapov își șterse lacrimile care i se prelingeau pe față. Katerinei i se făcu milă de el. Încercă să-l consoleze.

— Spune-mi cu ce te pot ajuta ? Care e interesul major în numele căruia ai venit să-mi vorbești ?

— Katerina Mihailovna, în numele Cerului, asculta-ți-mi rugămintea... Omul care vă vorbește a fost numit prin voința Tătucului nostru Țarul în postul cel mai onorabil și cel mai primejdios din toată Rusia. Eu, o biată făptură, trebuie să veghez zi și noapte asupra vieții Împăratului !

Ați văzut nenorocirea care era să se întîmple ieri !

Judecați starea în care se află un servitor credincios, pe care toată împărăția îl consideră răspunzător și care vrea să merite încrederea pe care stăpînul său a avut-o în el.

Atîta timp cît Maiestatea Sa, în fierberea în care se află capitala, își va expune viața prin aceste vizite regulate la Domnia Voastră, nu pot răspunde de siguranța sa. Sînteți un suflet nobil, Katerina Mihailovna, Împăratul vă iubește...

— Și eu îl iubesc... spuse Katerina, încet, ca un ecou.

— Nu mă îndoiesc, reluă Potapov. Cine nu l-ar iubi ? Dar puteți continua să-l lăsați să-și expună zilnic viața, cînd de persoana Domniei Voastre depinde siguranța lui ? Singurul leac ar fi să primiți numirea aceasta onorabilă, care vă permite să locuiți în palat. E vorba de salvarea Rusiei... Împiedicați, prin hotărîrea dumneavoastră imediată, pe Împărat să iasă azi din casă. Urmați-mă la Împărăteasa care vă așteaptă !

— Cine-mi spune că el dorește acest lucru ?

— Dar gîndiți-vă la pericolul în care îl împingeți !

— Căutați un alt mijloc, răspunse Katerina. Dacă acest cartier nu e destul de sigur, voi găsi un altul unde să locuiesc. Orașul e mare.

— Degeaba v-ați obosi, principesă... oriunde v-ați duce, Împăratul va veni după dumneavoastră și teroriștii care îl pîndesc vor ști să-l găsească !

— Nu vă înțeleg, spuse Katerina, înfuriindu-se din nou, nici pe dumneata nici pe înaintașul dumitale Șuvalov !... Cum puteți să faceți din Împărat un cerb fugărit, amenințat mereu ! S-ar putea spune că poliția imperiului rus nu este altceva decît haita care precedă vînătorii revoluției ! Și cînd mă gîndesc că acest împărat astfel tratat este omul cel mai bun, cel mai drept, mai luminat, mai milos din imperiul lui ! Ce ați făcut din el ? Un Neron care se ascunde într-un palat păzit ca o casă de nebuni ! Prin ce aberație acești miniștri, acești falși consilieri și toată turma funcționarilor s-au ridicat între el și poporul rus, al cărui părinte și prieten este ?

— Domnișoară... Principesă... bîlbîi Potapov înspăimîntat de această izbucnire neașteptată și de faptul de a vedea în fața lui, în locul îndrăgostitei pe care voia s-o convingă, o tînără femeie elocventă, un judecător, un acuzator !

— Ce vreți de la mine ? strigă ea. Să devin prizoniera Împărătesei și a camarilei ei ? Să stau la palat, supravegheată de aceia pe care îi consider drept dușmanii Împăratului și ai Rusiei ? Să vă ușurez lucrul, devenind o servitoare mai mult ? Dar binele pe care-l pot face Împăratului e tocmai faptul că-l ajut să părăsească atmosfera apăsătoare de intrigi a palatului și să-și împrospăteze gîndurile între acești patru pereți unde se simte liber, fericit ! Și vreți să renunț de a face asta pentru el ? Ei bine ! eu nu-mi voi lua cuvîntul înapoi !... Ridică hîrtia asta ruptă... Du-te și dă răspunsul meu aceleia care te trimite : „Katia refuză“ !

— Totul se va face după voia Domniei Voastre, spuse Potapov, înclinîndu-se. Voi duce Maiestății Sale răspunsul, dar să știți că prin aceasta puneți în fiecare zi viața Împăratului în primejdie. Dacă nu consimțiți să veniți la el, dacă doriți să vină el aici să vă întîlnească, îl expuneți unei nenorociri de care cerul v-a ferit ieri, dar de care poate nu vă va feri mîine. Și acest lucru nu-l putem dori noi, cei care îl slujim, îl iubim !

Amenințarea, ascunsă sub o protestare de devotament era limpede.

— Așadar, strigă Katerina, încercînd să-și stăpînească tulburarea, mă puneți în fața acestei grozave alternative : ori să fiu prizonieră, ori să nu-l mai văd ! Trebuie să aleg : să-mi părăsesc libertatea sau să-l lipsesc de singura pe care o mai are încă ? Ah ! Dac-ar fi el aici, dacă cel puțin aș auzi din gura lui această hotărîre !

În clipa aceasta, Katerina ascultă, atentă. Parcă auzea ceva. Să fie zgomotul cailor escortei care se apropie ? Da... el e !

Ea se repezi, alergă, coborî scările sărind mai multe trepte deodată. Se duse singură să-i deschidă ușa.

Împăratul ! El e !

— Alexandru !

— Katia !

Se aruncară unul în brațele celuilalt.

Spectator încremnit, generalul privea scena de sus, de pe scări. Își șterse fruntea. Precauții inutile ! Vorbărie inutilă ! Șiretenie descoperită ! Strategie fără succes !

Împăratul ieșise din palat !

Nefericite Potapov !

Katerina se desfăcu din îmbrățișarea Țarului și îi șopti :

— Tu mi l-ai trimis pe burtosul ăsta de „Patapuf“ care-mi bate capul de un ceas ? Puteai să-l ții pentru tine !

— Unde e ? întrebă Împăratul rîzînd.

Uite-l..., răspunse Katerina, arătînd cu degetul pe prefectul de poliție, încremenit în poziția de drepți... E o statuie pe scara mea !

— Nu v-ați înțeles ? întrebă Împăratul.

— Te cred că nu ! răspunse Katerina.

— Pentru asta am și venit. L-ai dezarmat pe Potapov dintr-o singură lovitură... Ar fi trebuit să-mi închipui eu asta !

— Nu e un om rău, spuse Katerina. Dar nu e prea tare și plînge prea lesne.

— Bietul Potapov, spuse Împăratul.

— Patapuf, corectă Katerina.

— Haide... Am să-l trimit de aici ; aș face mai bine să-mi tratez afacerile singur, după cum văd...

Și urcînd scara cu pași ușori, ținînd de braț pe Katerina, Împăratul salută pe prefectul Poliției și-i spuse scurt :

— Diseară, la palat, la orele 9, la ordine, ca de obicei, generale !

Concediat, prefectul de poliție salută milităreşte, făcu stînga-mprejur și coborî cu zgomot, urmărit de cei doi cîini.

* * *

Împăratul se trînti pe divanul său preferat. Katerina își făcea de lucru în jurul samovarului, preparînd ceașca de ceai.

— Te-am așteptat la palat, spuse țarul. Speram că ai să te lași convinsă... Ce zici de stratagema cu numirea ta ?

— Am rupt-o, răspunse Katerina. Nu știam că era ideea ta.

— Un milion de fete ar fi fericite să fie numite domnișoare de onoare la curtea Rusiei... Dar Katia mea nu vrea să-mi facă această plăcere !

— Să-ți fac plăcere ? întrebă Katerina, aducîndu-i ceașca de ceai. E cu putință să te gîndești măcar să mă închizi în colivia aia aurită în care tu ești atît de nefericit, ca să iau și eu culoarea tristeții tale ?

— Katia ! dragostea mea ! Tu nu-ți vei pierde niciodată culoarea ta ! E doar albastrul cerului ! Nu vrei ca și prizonierul să se bucure puțin de seninul albastru în fundul temniței lui ? N-ai înțeles că după cele întîmplate ieri, sînt la bunul lor plac ? L-am concediat pe Șuvalov pentru că ți-era dușman, eram sigur de asta. Acum că Potapov ăsta i-a luat locul — Patapuf, cum îi spui tu — un băiat de treabă, te asigur, jocul dușmanilor mei constă în a inventa atentate. De o parte sînt teroriștii adevărați și, de cealaltă parte, sînt aceia pe care poliția îi ține în rezervă pentru ca autocratul să-și cunoască îndatoririle autocrației ! Da, mica mea Katia, viața nu-i totdeauna veselă ! Ei cred că sînt orb și surd... Că nu știu cît sînt de criminali. Dar se înșeală amarnic !

Nu mă pot bizui pe nimeni în afară de tine, confidenta gîndurilor mele cele mai ascunse, cele mai bune. Ce m-aș face fără tine ? Și tocmai la despărțirea noastră se gîndesc ei, ca să mă lipsească de sprijinul tău, de care nu pot dispune pentru scopurile lor rele.

Și atunci, sub masca acestei numiri, a cărei țintă Potapov n-a știut să ți-o explice, îți cer concursul tău, ajutorul tău de fiece clipă. Ei vor să ne despartă, Katia, înțelegi ? Și eu vreau să fim din ce în ce mai uniți. Pricepe să faci ce-ți cer, și-ți jur că nu vei avea niciodată de ce să te căiești ! Dacă refuzi, e inutil să-ți spun că voi continua să vin la tine în fiecare zi, ca și pînă acum, dar prin ușa asta unde vii să mă aștepți, teme-te că vei vedea într-o zi trecînd cadavrul meu !

Katia plîngea, cu capul culcat pe umărul amantului ei. Într-un tîrziu, șopti !

— Va trebui deci să primesc această rușine !...

— Rușine ? Katia mea ! Ce vrei să spui ? Dar tu vei fi prima în casa mea, după cum ești singura în gîndurile mele ! Totul e gata la palat ca să fii primită și am venit să ți-o spun. Apartamentul tău te așteaptă. E la același etaj cu al meu, acel apartament pe care-l locuiesc singur de ani de zile, de cînd boala Împărătesei a făcut din mine aproape un văduv.

Nici tu, nici eu nu acceptăm această soluție decît pentru că ne-o impun împrejurările, dar dragostea noastră și curajul tău vor face restul. Ești a mea, Katia, de ce te-ai teme ? Ți-am înlocuit familia pe care n-o mai ai. Vei duce lîngă mine viața cea mai liberă, cea mai demnă, Ți-o jur ! Gîndește-te la fericirea pe care mi-o vei da cînd mă voi putea gîndi în orice clipă că, trecînd doar printr-un salon, aș putea respira același aer ca și tine.

Pe măsură ce Țarul vorbea, imagini duioase treceau prin fața ochilor Katiei. Colivia aurită de care se temea pînă adineaori, deveni un cuib plin de bucurii tainice. Da, va trăi în umbra măreței închisori, dar și în umbra celui pe care-l iubea. Se vor vedea în fiecare zi ; ea i-ar fi liniștea și odihna. Frunțile lor, aplecate sub lampă, vor fi înconjurate de același cerc de lumină ; ei vor privi împreună samovarul fumegînd, buturugile de lemn roșindu-se și vor fi înconjurați de tăceri mari și pline de dragoste.

Katia simțea că o înecă plînsul.
— Katia să plîngă ? Nu se poate !
— Ei bine, da, primesc, spuse ea, dar cu o condiție.
— Tot ce vei cere, Katia, tot ce vei voi.
— Bine. Atunci îmi voi lua și cîinii cu mine !

XIV.

Marii duci țineau sfat între ei, pe ascuns, la Țarevici. Se împlineau doi ani de cînd Katerina era instalată la curte și nimeni n-o vedea și aceasta nu pentru că principalii membri ai familiei imperiale n-ar fi căutat s-o cunoască, ca de altfel majoritatea curtenilor, ci pentru că alesese de bună voie să trăiască la palat sau la Peterhof ca o pustnică, ducînd aceeași viață simplă și independentă pe care o ducea la Bassenaya. Nu se supunea nici uneia dintre corvezile curții. Boala Împărătesei, care o obliga să renunțe la orice petrecere, oferea doamnei sale de onoare un bun pretext ca să nu apară niciodată în public.

Împăratul își schimbase cu totul felul de viață, conformîndu-se în totul gusturilor noii sale iubite : plimbări călare, în doi, urmați de un singur ofițer de gardă, și atît de matinale încît nici unul dintre marii duci, noctambuli incorigibili, nu putea pretinde să ia și el parte. Excursii la țară la vreunul din castelele imperiale, fără ca cineva să știe dinainte care va fi cel ales. Patinaj iarna, în acordurile unei caterinci, pe lacul din grădinile interioare. Plăceri simple, plimbări cu sania sau pe jos, cu cîinii. Mîncau devreme, numai ei doi, în apartamentul Katerinei.

Dar ceea ce părea mai neliniștitor, în primul rînd acestei întruniri de prinți de sînge afiliați partidului reacționar, era acel zvon surd, venit din raporturile poliției și provenind de la agenți clandestini, ascunși în personalul cel mai de jos, dar și cel mai de sus al palatului : Katerina Mihailovna a devenit Egeria politică a Împăratului, inspiratoarea lui ; și seara îl ținea pe Țar prizonier în intimitatea caldă și plăcută a buduarului ei, lucrau împreună în cel mai mare secret la un plan fatal, destinat să grăbească prăbușirea autocrației Rusiei și a Țarilor.

Katerina Dolgoruki se gîndea să dea o constituție țării. Ca dovadă a acestei reforme care, în mintea lor, trebuia să răstoarne ordinea de care depindea mărirea lor, unul din marii duci aduse această veste înspăimîntătoare : Țarul a promulgat un ukaz [1] prin care introducea, pentru prima dată în tribunalele rusești, jurații : măsură revoluționară, prima piatră a puhoiului menit să grăbească dezastrul. Era adevărat că se spunea că acești jurați urmau să fie aleși numai dintre nobili, dar era destul să se înceapă. Se vor vedea în curînd burghezi, negustori sau cine știe, poate chiar poporul de rînd, cerîndu-și locul pe banca juraților. Trebuia să se ia măsuri. Dar cum ?

Așkirțef, prin care marii duci au aflat noutatea surprinzătoare despre măsura luată de Țar cu privire la noua alcătuire a tribunalelor, va fi adus în fața Altețelor Lor Imperiale. Poate va avea el o idee, marii duci nu aveau nici una.

Îl vor aduce pe omul acela ciudat. Vor obține de la el vreun plan, vreun proiect de campanie menit să țină în șah pe această mică Dolgoruki, s-o despartă definitiv de Țar, înainte de a fi prea tîrziu, atîta vreme cît Împărăteasa mai trăia încă.

Nici marele duce moștenitor, nici frații săi, nici unchii săi nu bănuiau că Așkirțef juca un dublu rol și că șiretenia lui consta tocmai în a le cîștiga încrederea pentru a putea comunica Împăratului intențiile familiei lui și amenințările îndreptate împotriva dragostei sale. Vicleanul divulgase marilor duci noutatea acestei reforme judiciare tocmai cînd promulgarea ei nu mai era decît o chestiune de ore. Din pricina asta, iată-i convinși că au un agent acolo unde este nevoie și că se pot încrede în el.

Așkirțef, pe care marele duce moștenitor îl numea „Maimuțoiul galben“ apăru în fața Altețelor Lor Imperiale. Îmbrăcat sărăcăcios, ca de obicei, cu un umăr mai sus decît celălalt, stăpînindu-și cu greu ticul nervos care-i strîmba din cînd în cînd buza de jos, omul acesta de temut nu părea să fie decît un biet neputincios în fața acestei adunări măreț de mari duci în uniformă, strălucind de bogăție, de tinerețe și de sănătate.

[1] *Decret, act normativ.*

Marele duce Sergiu, cel mai în vîrstă dintre verii Împăratului, fu cel care luă cuvîntul, la un semn al Țareviciului.

— Te-am chemat, Aşkirţef, ca să-ţi spunem că, în interesul Împăratului nostru, găsim că legătura cu această mică Dolgoruki a durat destul. Cred că eşti de părerea noastră ?

Pleoapele „Maimuţei galbene“ clipiră nervos.

— Desigur, monseniore, dacă e vorba de interesul Maiestăţii Sale.

— Atunci, ce propui ?

— Am venit să ascult şi, dacă e cu putinţă, să execut ordinele Alteţelor Voastre Imperiale, spuse Aşkirţef, ridicînd şi mai sus umărul care-l domina pe celălalt.

Marii duci tăcură şi se priviră miraţi.

— Tu trebuie să vorbeşti, reluă marele duce Sergiu. Dacă te-am chemat, e pentru ca să ne spui cum crezi că am putea despărţi pe Împărat de mititica asta de care ar trebui, cred, să se fi plictisit de doi ani de cînd a instalat-o în palat şi de cînd îl ţine închis în buduarul ei, unde nici unul dintre noi n-avem dreptul să intrăm. Ar fi mai mult decît destul... Nu e şi părerea ta, Aşkirţef ?

— Desigur, monseniore, dar cum credeţi că aţi putea face pe Maiestatea Sa Ţarul să împărtăşească această părere ?

— Tu trebuie să găseşti mijlocul, strigă marele duce, care simţea că începe să se înfurie. Am avut doar cu toţii femei... Poate şi tu... Este oare cu putinţă să mai ţii la o femeie după doi ani ?

— Monseniore, răspunse Aşkirţef, plecînd ochii, sînt căsătorit cu Sofia Andreievna Aşkirţef de paisprezece ani şi îi sînt credincios.

— Drace ! Nu te invidiez, spuse marele duce. În sfîrşit, toţi aici sîntem Romanovi şi ştim că Împăratul de şase ani de cînd ţine boala Împărătesei, n-a păstrat niciodată o femeie mai mult de două luni... Vrem să cunoaştem părerea ta asupra motivelor care îl leagă de această fetişcană.

— Copilăriile ei, poate, răspunse printre dinţi palidul Aşkirţef.

— Vreun drog ? Vreun afrodisiac ?

Aşkirţef îşi muşcă puternic buza. Se făcu şi mai palid.

— De unde să ştiu eu, monseniore ? Se spun atîtea...

— Ce se spune ? întrebă brusc marele duce Sergiu.

El aruncă o privire verilor şi nepotului său. Ce vor afla oare despre această misterioasă Katerina ? Vor cunoaşte în sfîrşit prin ce vrajă, prin ce farmece ţine ea la picioarele ei pe Ţarul tuturor Rusiilor.

— Oh, monseniore ! protestă Aşkirţef, care le pătrunsese gîndul, nu cred să fie vorba de farmece şi vrăjitorii, afară doar dacă o dragoste puternică nu e ea însăşi o vrajă.

— Destul cu filozofia ! bombăni marele duce Sergiu. Ce ai aflat ?

— Mi-e ruşine, continuă Aşkirţef, să raportez Altoţelor Voastre Imperiale asemenea fleacuri... O cameristă a principesei Dolgoruki îmi spunea de curînd...

Se opri, în timp ce marii duci îşi încordau auzul...

— Principesa Dolgoruki purta într-o zi o rochie albastră pe care Împăratul o găsea delicioasă. El îi spuse că ar vrea s-o vadă mereu astfel îmbrăcată, cu această culoare cerească care-l fermeca... A doua zi, la ora supeului, o găsi pe principesă îmbrăcată în verde. Mirat, o mustră drăgăstos şi adăugă că verdele o făcea mai palidă şi că el prefera albastrul. Ea îi răspunse alintîndu-se că el se pricepea la orice în afară de rochii şi, timp de şase zile, dete ordin cameristei să-i pregătească rochia verde.

— Şi apoi ? întrebă marele duce Sergiu.

— Atît, răspunse simplu Aşkirţef.

— Îţi baţi joc de noi, strigă marele duce. Ce are a face asta cu ce ne interesează pe noi ? Nu cumva vrei să spui că verdele îl vrăjeşte pe Împărat ?

Aşkirţef zîmbi, un zîmbet care semăna a strîmbătură.

— Nu, monseniore, nici verdele, nici albastrul, ci capriciul unei fetiţe. Gîndiţi-vă, vă rog, la atotputernicia Maiestăţii Sale Împăratul, la voinţa aceea care nu cunoaşte niciodată piedeci, în faţa căreia totul se apleacă. Şi o femeie tînără, aproape o copilă, îndrăzneşte să se opună dorinţelor sale, să joace rolul aceleia care porunceşte. Pentru Maiestatea Sa Împăratul este tot un joc : joacă rolul celui care ascultă. Un părinte se amuză prefăcîndu-se că se teme de copilul său care vorbeşte gros şi rîde cînd îl vede pe el rîzînd. Maiestatea Sa găseşte în ascultarea pe care o dă principesei, un izvor de bucurie.

— Dacă acesta e adevărul, apoi nu va mai ține mult, strigă ridicînd din umeri unul dintre marii duci. După ce te-ai jucat cu copiii, îi trimiți îndărăt la dădacă.

— Da, numai că dacă principesa Dolgoruki are toată graţia copilului, are pe deasupra şi dreapta judecată a maturităţii. Ea îşi dă seama de puterea ei şi o conduce după plac. În ziua în care va înţelege că aceste copilării plictisesc pe Împărat, va deveni o alta. De asta să nu vă înduioiţi. Numai că ziua aceea n-a sosit încă. Şi apoi, nu uitaţi un lucru, un lucru mic de tot...

— Ce mai e încă ?

— Ei simt unul pentru altul o dragoste adevărată, o dragoste imensă...

XV.

În luna august 1872, ţăranii din Tieplovka văzură sosind în galop, înconjuraţi de nori de praf, cazacii roşii ai escortei imperiale.

Bătrînii satului îşi aminteau să-l fi văzut, cu cincisprezece ani în urmă, pe Ţar care venise să locuiască la castel, cîteva luni înainte de incendiu, pe vremea cînd pămîntul mai era al prinţului Dolgoruki. Micii mujici de altădată, azi oameni în toată firea, îşi aminteau ca prin vis de o fetiţă în rochie albastră care alerga călare pe un căluţ alb, prin pădurile moşiei princiare.

Dar nici unul dintre ei nu o recunoscu pe Katerina, în femeia tînără cu pălăria acoperită cu un văl, din caleaşca imperială, lîngă „Tătucul“ lor, Ţarul.

Vechea poartă a castelului, de pe care emblema Dolgorukilor fusese scoasă, se închise în urma strălucitorului cortegiu. Necunoscuta, căreia Împăratul îi dădu mîna ca să coboare din trăsură, aruncă o privire fugară spre dărîmăturile înnegrite ale vechiului castel. Cei doi musafiri făcură semn pazniculuí, uimit de această vizită neaşteptată, să plece.

Era o zi frumoasă de sfîrşit de august. Pe aleile pe care de multă vreme nu mai călcase picior de om, tînăra femeie alerga, trăgînd după ea pe tovarăşul ei.

— Priveşte, spuse ea, la capătul livezii, tufişul de lămîiţă înflorit. Vino să culegem un buchet. Parfumul lui

îmi aminteşte de ziua în care te-am văzut prima oară... Erai în balcon, eu călăream prin livadă. Am trecut pe lîngă tufişul acesta. Împrăştia un parfum ameţitor, îmi amintesc. Am ridicat ochii... te-am văzut...

— Şi mie, spuse Alexandru, aceste flori îmi amintesc de sosirea noastră la Neuilly, în grădăina aceea cufundată în întuneric, în seara binecuvîntată în care mi te-ai dat !

— Uite şi banca de piatră, spuse Katia. Aici m-a întins odată Zelle, leşinată, după ce mă trîntise Golo...

— Buna domnişoară Trépeau, spuse Alexandru. Mai ai veşti de la ea ?

— N-a mai plecat din Neuilly, spuse Katerina. Închipuieşte-ţi că, în timpul asediului Parisului, prusacii au năvălit în grădină şi au făcut din tufişul de lămîiţă lemne de foc ! Din fericire, a crescut din nou, de la rădăcină... într-un an, spunea ea, s-a făcut înalt cît ea...

Uite şi fagul purpuriu pe care mă căţăram mai sus decît fraţii mei... Şi uite şi rîul în care l-am băgat pe Golo în ziua în care m-ai chemat pentru a mă numi comandant al cavaleriei tale !

Şi cînd mă gîndesc că înainte de a te vedea, nu puteam să te sufăr... că nu voiam să-ţi spun urarea de bun venit la Tieplovka. Cum am stricat răzoarele pe care bieţii ţărani scriseseră „Trăiască Ţarul !“ cu garoafe de India şi cu begonii ! Ce nebună eram !

Katia se opri şi, cu vîrful umbrelei, scrise ceva pe nisip. Ţarul se plecă şi citi : „Trăiască Ţarul !“

— Mai bine mai tîrziu decît niciodată, Katia, spuse el, strîngînd-o în braţe. Simt că trăiesc cu adevărat de cînd eşti a mea !

— Şi eu, spuse Katerina, am impresia că mi-am regăsit copilăria.

Se strînse la pieptul lui, drăgăstoasă.

Alexandru îi arătă cu mîna spre orizont.

— Tot ce vezi, Katia, e iarăşi al tău. Îţi aparţine doar ţie şi vom reclădi castelul, cum era odinioară.

Katia bătu din palme.

— Castelul ? Pentru mine ? Numai pentru mine ?

— Nu, Katia, spuse încet Împăratul, şi pentru „*el*“, pentru copilul pe care mi-l vei dărui.

— Pentru fiul nostru, şopti Katerina.

— Pentru fiica noastră, spuse drăgăstos Ţarul.

— Va fi un băiat, ca tine. Vreau să fie un băiat.
— Va fi o fată, ca tine. Poruncesc să fie o fată !
— Să facem prinsoare, spuse Katia.

Rupse o ramură de lămîiță și desprinse o floare albă.

— Dacă floarea cade pe iarbă, ai cîștigat, dacă atinge pietrișul, ai pierdut.

Suflă într-o petală, care-și luă zborul. Vîntul o purtă ușor. Se învîrti de cîteva ori, coborî pe un ochi de apă și rămase acolo.

Katia izbucni într-un hohot de rîs.

— Nu face nimic ! spuse Împăratul. Acest copil va fi și tu și eu, într-o singură inimă...

Se așezară pe o bancă. Nu mai spuneau nimic. Lămîița le trimitea, ca fumul de tămîie, mireasma ei de miere. Ei simțeau o prezență nevăzută, care făcea ca inimile să le bată.

* * *

Palidă, Katia părea că doarme întinsă pe perne.

Cozile ei negre îi ajungeau pînă aproape de călcîie.

În genunchi, lîngă pat, Împăratul plîngea ; fusese cît pe-aci s-o piardă.

Nașterea aceasta clandestină în palat a fost groaznică. Împăratul, silit s-o părăsească pe Katerina pentru a prezida un consiliu, camerista înnebunită, alergînd să caute un doctor, negăsind birja adusă de Așkirțef...

Durerile începuseră pe la șapte seara. Katerina era singură : nici o față miloasă care să se aplece deasupra ei, nici un cuvînt de încurajare. În durerile ei, își mușca mîinile spre a înăbuși țipetele pe care ofițerul cazac ce veghea la ușă nu trebuia să le audă.

Împăratul, intrînd în cameră, o găsise culcată pe divan, cu ochii dați peste cap, pradă unei sincope, amenințată de eclampsie.

Cu ajutorul medicului, o așezase în pat. Pulsul aproape că nu-i mai bătea.

— Salveaz-o !... se ruga Alexandru. Sacrifică copilul, dacă e nevoie. Fă totul pentru ea, nu vreau să mă părăsească !...

Îngenunchiase în fața icoanei. Prosternat, aștepta să se sfîrșească chinul.

Acesta dură cîteva ceasuri. Moașa nu mai venea. Oprită la porțile palatului — unde nu se afla nimeni spre a-i da drumul — se fîstîcise și fugise.

Împăratul trebui să-l ajute el singur pe medic.

În sfîrșit, pe la ceasurile patru dimineața, Katerina își reveni și, mușcînd perna pentru a-și înăbuși țipetele, născu un băiat.

Nebun de fericire că ea era salvată, Alexandru, fără să se mai ocupe de copil, se aplecă deasupra ei și-i acoperi cu sărutări mîinile de gheață.

La țipetele primului ei născut, Katerina deschise ochii mari. Zîmbi duios Împăratului și-l întrebă cu vocea stinsă :

— Cine a cîștigat prinsoarea ?...

— Gheorghe, spuse Împăratul... Îl vom boteza Gheorghe !

* * *

Era hotărîrea pe care o luaseră împreună : Sfîntul Gheorghe, patronul Rusiei... Sfîntul Gheorghe, al cărui nume îl purta marea galerie aurită unde Împăratul, într-o seară, o luase de mînă pe Katerina și dansase cu ea în fața întregii curți !

* * *

Ce stare civilă să-i dea acestui copil, fiul unui Romanov și al unei Dolgoruki ? Nu i se putea da nici numele tatălui, nici al mamei, și totuși era moștenitorul sîngelui rusesc cel mai curat, cel mai nimerit pentru a face să bată inimile mujicilor, ale burghezilor, ale întregului popor care aștepta să fie liber.

„Gheorghe - cel - fără - nume, Gheorghe-cel-fără-țară", gîndea Împăratul cu amărăciune. Potapov aștepta să primească ordine.

După noaptea de nesomn și de neliniște, Împăratul, care se întorsese la opt dimineața în apartamentele sale, n-a mai putut adormi. Problema aceasta îl frămînta : să dea un nume copilului pe care-l are de la Katia. L-ar putea face senior de Tieplovka, dar aceasta ar însemna s-o lase pe Katia pradă bîrfei publice.

Un cuvînt pe care-l auzise de pe buzele palide ale iubitei sale, diminutivul popular al lui Gheorghe : „Yuri“, intonația drăgăstoasă cu care tînăra femeie pronunțase aceste două silabe, îi dădură Împăratului ideea unui ukaz. Fiul său va fi prințul Yurievsky. Cu mîna sa, Alexandru redactă grabnic ordinul ce trebuia să rămînă secret pînă la noi dispoziții. Iată ce scrise :

„Ukaz către Senat,

Minorului Gheorghe Alexandrovici Yurievsky, îi acordăm drepturile care aparțin nobililor și îl ridicăm la rangul de principe cu titlul de Alteță.

ALEXANDRU“

Împăratul bătu din palme. Era semn că trebuia să intre ofițerul de serviciu.

— Să vină generalul Potapov !

Prefectul de poliție arăta tot așa de rău ca și stăpînul său. Noaptea de nesomn, toate ghinioanele, birja pe care n-a fost chip s-o găsească, moașa sosită prea tîrziu... Îi era frică de mustrări. Dar fu primit cu un zîmbet.

— Generale, iată starea civilă a fiului meu, născut astă-noapte la palat. O vei avea în păstrare pînă la noi ordine.

Potapov salută și luă din mîinile Împăratului ukazul secret, a cărei posesiune îi confirma încrederea stăpînului său. Răsuflă ușurat.

Împăratul îl întrebă :

— Împărăteasa a aflat de acest eveniment ?

— Împărăteasa doarme, Maiestate. Perdelele apartamentului mare sînt încă lăsate.

— Bine, spuse Împăratul. Mobilizează brigada mondenă. Vreau să aflu ce crede fiecare membru al familiei imperiale, cînd noutatea va fi aflată la palat, în oraș și la curte.

* * *

Un raport secret dădu Țarului următoarele informații : Contesa Bobrinsky a fost însărcinată să pună la curent pe Maiestatea Sa Împărăteasa cu tot ceea ce auzea de la

personalul de serviciu. Apartamentul lui Nicolae I, rezervat principesei Dolgoruki, a fost accesibil numai moașe și doicii.

„Împărăteasa întrebase :

— Băiat sau fată ?

Apoi,Maiestatea Sa își făcuse cruce și începuse să plîngă. Contesa Bobrinsky afirmase că auzise pe Țarină șoptind :

— E răzbunarea primei Katerine, logodnica lui Petru, care apare în apartamentul împărăteselor din Kremlin, în noaptea încoronării, purtînd în mîini capul tăiat al fratelui ei“.

„*Țareviciul* : Nu se auzise din partea Alteței Sale Imperiale decît o singură reflecție :

— Asta ne mai lipsea !...“

„*Marele duce Nicolae,* generalisim, răspunsese marei ducese care-i aducea noutatea :

— Vezi-ți de treabă !“

„*Marele duce Sergiu* se exprimase în felul următor :

— M-am opus întotdeauna instalării fetișcanei acesteia la palat. Maria Feodorovna a greșit cînd a numit-o domnișoara ei de onoare !“

„*Și marea ducesă* adăugase : Am spus-o întotdeauna...“

Știrea a fost telegrafiată *ducesei de Edimburg,* fiica Maiestății Sale, de către Țarevici, întrebuințînd un alfabet convențional a cărei cheie o avem :

„Iapa alezană avut mînz grajdurile Palatului Iarnă“...

„Cercurile reacționare fierb. Se comentează cu prudență, dar și cu furie, noutatea. Există convingerea că nașterea acestui copil va lega și mai mult pe Împărat de principesa Katerina Dolgoruki.“

„Clanul opoziției, care s-a format în jurul fraților Katerinei Mihailovna, stăruie ca aceștia să dea o declarație publică prin care să interzică surorii lor să folosească numele și titlul de principesă Dolgoruki. Dar această acțiune n-are nici o șansă de reușită, Împăratul fiind, după cum fiecare știe, marele maestru al nobilimii.“

„Se pot prevedea alte atentate : acestea din partea „rușilor bătrîni“, care se tem de introducerea unei constituții și de influența pe care o exercită în acest sens principesa Dolgoruki asupra Maiestății Sale și care n-ar fi deloc su-

părați dacă Țareviciul ar ocupa tronul înainte de a fi prea tîrziu..."

* * *

Împăratul citi raportul pînă la sfîrșit. Încruntă sprîncenele, ridică din umeri, apoi zîmbi, clătinînd din cap și din nou se întunecă la față. Dădu la o parte hîrtia, o făcu ghem și o aruncă în foc. Se rezemă de speteaza scaunului, își întinse picioarele, închise o clipă ochii.

Bătu ora nouă. La ora aceasta, putea să se ducă să-și regăsească Raiul, afară din infernul acesta al curții.

Călcînd cu băgare de seamă, pentru a nu zornăi prea tare din pintenii lui de argint, Alexandru al II-lea pătrunse în camera unde Katerina se odihnea lîngă leagănul copilului ei.

În prag se opri. Ce imagine de pace, de duioșie, de dragoste !...

Camera imensă, cu tavanul aurit, luxul ei greoi se pierdeau în umbră. În cercul de lumină ce-l arunca lampa de lîngă pat, Împăratul văzu ceea ce orice mujic dintre cei care populau imensa sa împărăție putea vedea în coliba lui : o femeie tînără, adormită lîngă leagănul unde se odihnea un copil nou-născut.

Împăratul îngenunche lîngă pat. Apropie buzele de mica mînă albă cu vine albastre, își opri răsuflarea, de teamă să n-o trezească pe Katia. Dar cînd simți suflarea caldă, mîna se mișcă, se însufleți puțin ; Katia întredeschise ochii. Văzu pe Țarul tuturor Rusiilor în genunchi, ca în fața unei icoane ; o bucurie imensă creștea în trupul ei îndurerat. Nu voia ca această bucurie să se risipească prea repede. Închise din nou pleoapele. Împăratul se ridică în tăcere ; apoi încetișor, ca în fața unui suveran mai mare decît el, părăsi camera.

XVI.

De opt ani Katerina Dolgoruki era amanta Țarului Alexandru al II-lea și, în ciuda prevederilor, a intrigilor, ei rămăseseră nedespărțiți. Din interese de stat, Alexandru se căsătorise prea de timpuriu ; el fusese la început credincios străinei instalate alături de el pe tronul Rusiei,

apoi îi devenise necredincios. Prea frumosul Împărat fu văzut împărțindu-și capriciile între doamnele de la curte și dansatoarele de la teatrele imperiale, pepiniere de favorite, și unele și altele neașteptînd decît o privire, un semn care să le invite la scurta aventură a unei nopți de dragoste.

Acum, totul se schimbase.

În palatul unde boala Împărătesei țesea zile posomorîte, Împăratul își crease o viață aparte, în intimitatea unei singure femei, care se păstrase toată pentru el, după cum și el era numai al ei.

În apartamentul lui Nicolae I, stat în stat, cămin cald în contrast cu apartamentul oficial, rece și trist, viața apărea în culori dintre cele mai frumoase. O altă naștere, aceea a unei fiice, Olga, veni să întregească familia clandestină a Împăratului. Cei care sperau că Țarul o va părăsi pe Katerina, își pierdură speranța. Fiecare an care trecea părea că adîncește, înfrumusețează, întregește unirea lor.

Niciodată un menaj burghez nu fusese mai simplu, mai legat, mai fericit. Katerina își supraveghea și îngrijea ea însăși copiii.

Toată ziua îl aștepta pe Împărat, ca o soție al cărei soț lucra în oraș. Seara, tatăl se întorcea acasă. Bucuria izbucnea. Se îmbrățișau, cîinii se gudurau. Alexandru umbla în patru labe, se rostogolea pe jos cu copiii și cu cîinii. Erau jocuri fără sfîrșit, rîsete zgomotoase ce nu mai conteneau.

Din cauza unui raport, ultimul raport al zilei, Alexandru lipsea cîte un ceas ; cînd se întorcea, copiii dormeau. Pe o măsuță, lîngă foc, era pusă masa. O cameristă servea perechea de îndrăgostiți.

Katia povestea întîmplările zilei : „Olgăi îi iese primul dinte". Gheorghe e rău... nu-l mai poți stăpîni... Parc-aș fi eu la vîrsta lui... Va trebui să aducem din Franța o altă domnișoară Trépeau pentru a-l îmblînzi"...

Alexandru asculta, aproba, zîmbea. Era fericit.

Camerista se retrase. Rămaseră singuri. Împăratul își adusese dosarele, „hîrțoagele", cum spunea el. „Să lucrăm !"

Alexandru citea, recitea, strecura o hîrtie sub ochii Katiei, semna sau făcea un semn cu creionul roșu : „Nu, nu va semna !"

Ceasurile treceau. Bătea miezul nopții. O sărutare drăgăstoasă. Împăratul pleca. Ziua de mîine urma să-i aducă iar orele binecuvîntate.

O singură grijă : atentatele. De fiecare dată cînd Împăratul părăsea palatul, de fiecare dată cînd pleca în inspecție, Katia tremura. Teroriștii și bombele lor ? Dacă n-ar fi decît acestea ! Dar cine știe dacă cei care se tem de constituția pe care o pregătește Împăratul, nu complotau și ei ?

Katerina avea motive să se teamă. În ultimii doi ani, se încercaseră nu mai puțin de cinci atentate și, printr-o minune, parcă mulțumită ei, nu l-au nimerit gloanțele și pumnalele dușmanilor săi.

Devenind superstițios ca acei care iubesc și se tem neîncetat de soarta amenințată a dragostei lor, Împăratul sfîrși prin a fi convins că-și datora viața Katiei și influenței ei binefăcătoare.

Capriciile ei, fanteziile ei neprevăzute, cărora Țarul li se supunea, îl salvaseră de multe ori de cursa pe care i-o întindeau inamicii.

Printr-un ciudat concurs de împrejurări, Katerina preferase, în ultimul moment, o plimbare la Țarskoie-Selo, în locul plimbării proiectate de Împărat la Peterhof. O mașină infernală ucise, în parcul unde trebuia să sosească Țarul, Katia și copiii lor, niște biete căprioare.

Altă dată, în timpul unei călătorii în care Katerina îl însoțea pe ascuns pe Împărat, ea voi să schimbe vagonul, să se urce în trenul în care se găseau bagajele. Împăratul o urmă. O jumătate de ceas mai tîrziu o bombă așezată pe șine făcu explozie la trecerea trenului gol, în care trebuia să se afle Împăratul.

*
* *

În ziua de 21 ianuarie 1874, pentru sărbătorirea Sfîntului Ioan Botezătorul, Țarul trebuia, ca în fiecare an, să se ducă cu mare pompă pe malurile Nevei, unde soldații făcuseră din vreme o spărtură în gheață.

Țarul, înconjurat de familia imperială, de cler, de nobili și de marii demnitari ai Imperiului, trebuia să arunce în fluviu crucea de aur bătută cu pietre [illegible], simbolizînd botezul lui Isus în apa Iordanului.

Această ceremonie era una dintre cele mai solemne și mai importante ale anului. Împăratul dorea, deși știa bine că ei nu-i plac aparițiile în public, să asiste și Katerina. În ultimul timp, starea Împărătesei se înrăutățise și Alexandru al II-lea (fără a îndrăzni să-și dea pe față gîndul), urmărea s-o ia în căsătorie pe Katerina de îndată ce va fi liber și dorea să obișnuiască curtea, și mai ales clerul, s-o vadă la ceremoniile imperiale pe mama prințului Yurievsky.

Seara, în ajun, Katerina discutase mult timp cu Țarul despre rostul pe care l-ar fi avut prezența ei pe malurile Nevei, în cortegiul suveranului, unde toate doamnele palatului își aveau locurile fixate de mai înainte.

Katerina stătea la îndoială, cu toate rugămințile Țarului. Pe de o parte se bucura la gîndul că va asista la acest fel de „gymkana" sfîntă care întrunea pe malul fluviului întreg acel impozant aparat al puterii imperiale și care se reducea, în fond, la un amuzant concurs nautic între cîțiva voinici recrutați din popor, care, în clipa în care Împăratul arunca crucea în apă, se repezeau după ea și se băteau între ei spre a o prinde.

Învingătorul primea o pungă cu aur și o sărutare din partea Țarului. El și concurenții lui erau sărbătoriți de garnizoana din Petersburg, li se dădea de băut votcă și erau purtați în triumf.

Pentru această sărbătoare solemnă, o mulțime imensă popula cheiurile și podurile de peste Neva. Împăratul sosea în mare ținută, urmat de marii duci.

Sania sa luneca pe suprafața înghețată a fluviului, pînă în dreptul pătratului plin de apă negricioasă, tăiat de tîrnăcopul soldaților. Garda cazacilor desfăcea un covor de purpură pe care Împăratul înainta, aclamat de întreaga garnizoană sub arme și de mulțimea atrasă pe malul fluviului de ceremonia tradițională.

Mitropolitul bisericii orientale în odăjdii de aur, cu toiagul în mînă, mergea în frunte, urmat de cler, cîntînd imnul ce începea cu cuvintele : „În Iordan botezîndu-Te, Doamne..." la care răspundeau clopotele tuturor bisericilor și tunurile fortăreței Petru și Pavel.

Cu un gest larg, Alexandru, șeful suprem al bisericii ortodoxe, luă crucea din mîinile primului prelat al imperiului.

O ridică de trei ori deasupra capului, îi sărută cele trei capete, apoi o aruncă în Neva.

Un imens strigăt izbucni din miile de piepturi : „Trăiască Țarul !“ În zgomot de apă, cei doisprezece înotători se înghesuiau, se zbăteau, se dădeau la fund, pînă în clipa în care unul dintre ei ieși la suprafață, ducînd trofeul.

Apoi, agățîndu-se de marginea spărturii, cîștigătorul și concurenții mai puțin norocoși decît el, fură scoși din apă, unul cîte unul, de către soldați, în mijlocul strigătelor și rîsetelor poporului. Era un spectacol deopotrivă măreț și crud.

Se întîmpla, uneori, ca unul dintre înotători să dispară sub gheață pentru totdeauna.

La această sărbătoare solemnă, la care Țarii își invitau poporul, celebrată pentru a nouăsprezecea oară de Alexandru de la începutul domniei sale, Țarul dorise să fie de față și Katia.

Dar, împinsă parcă de un fel de presimțire, Katia se împotrivi dorinței Țarului. În cele din urmă, el obținu de la ea făgăduiala că va fi acolo la ora anunțată în programul oficial.

Cînd, dis-de-dimineață, el intră în apartamentul ei, în mare ținută, spre a o îmbrățișa înainte de plecare, găsi camera goală. Crezînd că era în camera de toaletă, o strigă. În zadar : nici un răspuns.

— Katia ! Unde ești ?

O voce înăbușită, venind de undeva, de departe, răspunse :

— Cu-cu...

— Ce copil, spuse Țarul. La vîrsta ta, să te ascunzi ca o fetiță... Așteaptă tu numai să te găsesc !

Și, întărîtat, o căută... Ridică perdelele, se uită pe sub mobile, deschise dulapurile, răsturnă pernele, ridică draperiile... dar, în zadar. I-a trebuit un sfert de oră pînă cînd a găsit-o. Era ascunsă în spatele statuii de bronz a lui Nicolae I, deasupra căminului monumental. Alte zece minute i-au trebuit pînă cînd a reușit s-o coboare de-acolo. Apoi, a certat-o, a sărutat-o și... a iertat-o. A mai trecut un sfert de oră pînă ce și-a pus pălăria — mai întîi pe dos, pentru a-l face să rîdă, apoi drept —, după aceea șoșonii îmblăniți și haina de zibelină. Împăratul îi spuse, prefăcîndu-se supărat :

— Am întîrziat, Katia ! Toată garnizoana din Petersburg așteaptă. Toți marii duci, tot clerul și nenorociții aceia care vor să se arunce în apă ! Nu-i auzi cum clănțăne din dinți ?

— Aud clănțănind dantura falsă a marei maestre a curții și aceea a cancelarului tău, răspunse Katerina. Acum, hai, sînt gata !

Împăratul era așteptat la ora prînzului. Cînd ceasul bătea orele douăsprezece, sania imperială nu se vedea încă. La douăsprezece și cinci minute o formidabilă explozie făcu o spărtură în podul de peste Neva, pe unde trebuia să treacă cortegiul imperial. Explozia omorî șapte soldați din garnizoană și răni alți douăzeci.

* * *

— Bunul meu Patapuf, spuse Katerina, care se obișnuise să-l numească astfel, în chip familiar, pe prefectul de poliție, îți încredințez copiii mei, deoarece spui că este mai bine să-l însoțesc pe Împărat în călătoria sa la Berlin.

— Prea devotatul servitor al Alteței Voastre va fi el însuși guvernanta copiilor...

— Atunci, plec liniștită, spuse Katerina, căci Împăratul părea trist ieri, cînd a văzut că ezitam să fac acest voiaj.

— Maiestatea Sa nu trebuie să se mai despartă de mascota lui, spuse generalul Potapov cu o voce gravă. Țarul crede că sînteți steaua lui cea bună ; are mai multă încredere în persoana voastră decît în toate măsurile pe care le poate lua șeful poliției... și are dreptate ! Fiți alături de el, nu-l părăsiți și totul va fi bine. De altfel, călătoria aceasta nu va dura mult. Vă promit să veghez ca o doică asupra prințului Gheorghe și a principesei Olga.

Și-apoi, aveți datoria de a-l însoți pe Țar. Nu e Alteța Voastră aceea care l-a hotărît să apere cauza Franței ? Dacă-i vom lăsa pe diplomați să lucreze, vom avea război, cu siguranță...

* * *

La 10 mai 1875, Împăratul Rusiei sosea la Berlin, primit pe peronul gării de unchiul său, Wilhelm I.

După îmbrățișarea protocolară, cei doi suverani se îndreptară spre caleașca „à la daumont", care avea să-i conducă pînă la Ambasada Rusiei, unde Împăratul își manifestase dorința expresă de a locui în timpul ședерii sale la Berlin.

Refuzase propunerea făcută de Împăratul Germaniei de a locui în palatul lui Frederic cel Mare, pe apa Spreei. Poliția berlineză află îndată motivele care-l făceau să prefere Ambasada Rusiei drept reședință.

Condusă în mod discret de un înalt funcționar rus, principesa Katerina Dolgoruki fusese instalată într-un hotel de pe calea Unter den Linden, lîngă Ambasada Rusiei.

De aici, principesa Dolgoruki trimise o scrisoare către domnișoara Trépeau :

Berlin, 12 mai 1875

„Draga mea Zelle,

Am însoțit pe Țar la Berlin, după cum i-am promis. A venit aici ca să salveze Franța, și vreau s-o știi și dumneata.

Ieri l-a văzut pe prințul Bismarck, fără a fi de față cancelarul nostru Gorciakov.

Împăratul Wilhelm bătuse în retragere pe toată linia și Bismarck știa acest lucru. Țarul i-a spus :

— Cunosc intențiile pe care le aveți de a declara război Franței și am venit să vă spun că mă opun cu toată puterea. Nu contați pe neutralitatea mea.

Bismarck i-a răspuns :

— Franța se ridică prea repede, e pe cale să-și refacă armata și n-o vom mai putea împiedica de a-și lua revanșa, dacă nu intrăm chiar acum în Paris.

Țarul i-a răspuns simplu, dar cu tonul cel mai hotărît, că nu va lăsa niciodată ca Franța să fie atacată.

Dumneata și toți francezii vă puteți bizui pe cuvîntul lui Alexandru.

Sînt fericită de a-ți putea spune astăzi că nu ai de ce să te temi, că nu-i vei vedea pe prusaci la Neuilly, că nu vor mai tăia tufișul de lămîiță pentru a-l arunca în foc... Te sărut. Adio,

Katia."

* * *

La 13 mai, contele de Gontaut-Biron, ambasadorul Franței, cerea să-și prezinte omagiile principesei Katerina Dolgoruki.

O cunoscuse odinioară în timpul unei călătorii la Neapole și profită de o scrisoare de recomandație trimisă de vechea sa prietenă, principesa Leonilla de Sayn-Wittgenstein, o rusoaică născută pricipesă Bariatinsky, vară cu tatăl Katiei.

Contele de Gontaut-Biron era un bun cunoscător al sufletului feminin. În lupta sa constantă împotriva lui Bismarck, avea ca aliată, pe ascuns, chiar pe Împărăteasa Augusta. Prin ea aflase ce datora Franța Katerinei Dolgoruki. Avu bunul simț să nu pomenească nimic de cele petrecute cu o seară înainte între Țar și cancelarul Bismarck. Vorbiră despre fleacuri, despre moda la Paris, despre reluarea „Marei ducese de Gerolstein" la „Variétés", unde Hortense Schneider triumfa, despre căsătoria fiicei principesei Leonilla cu prințul Chigi, mareșalul Conclavului.

În momentul plecării, ambasadorul sărută mîna Katerinei și murmură doar aceste cuvinte :

— Vă mulțumesc pentru Franța, doamnă...

XVIII.

Partidul marilor duci, dușmanii Katerinei, se bucură la vestea că, în sfîrșit, războiul din Balcani îl va sili pe Împărat să renunțe la proiectele sale de reformă, pentru a lupta împotriva turcilor.

Asediul Plevnei, cucerirea Constantinopolului, visul lui Petru cel Mare pe cale să se împlinească, acestea erau, în gîndul rușilor credincioși autocrației, derivatele necesare pentru a-l despărți pe Împărat de principesa Katerina.

Dar cînd Țarul se duse să viziteze cartierul general al marelui duce Nicolae, instalat la Ploiești, pe cîmpiile Țării Românești, Katerina veni să locuiască în acest oraș de provincie.

Sub numele de „Doamna Katia" vizită ambulanțele. trecu Dunărea cînd Împăratul se duse să inspecteze trupele după cucerirea Plevnei și nu se întoarse la Petersburg

decît în clipa în care pacea de la San-Ştefano, dictată de englezi, îl readuse pe Împărat în Rusia.

Opoziţia la curte crescu. Reacţionarii nu erau mulţumiţi de întorsătura pe care o luaseră lucrurile la Congresul de la Paris.

Se şoptea la curte că dacă Împăratul consimţise la această pace, fără să profite de victoria sa asupra turcilor, motivul era că-l interesau mai mult reformele pe care voia să le introducă în Rusia, decît mărirea teritoriului.

Acest gînd făcea să turbeze de mînie camarila, care o considera pe Katerina vinovată de această supărătoare intenţie pe care o avea Autocratul de a distruge autocraţia cu propriile lui mîini.

*
* *

De multă vreme, starea sănătăţii Împărătesei, mereu pe moarte şi rezistînd mereu, încetase să mai îngrijoreze pe cei din jurul ei, cînd o criză de o violenţă extraordinară decise pe doctori să transporte bolnava într-o ţară cu o climă mai blîndă. Împăratul alese Cannes drept reşedinţă pentru Împărătească, şi cei ce se temeau de influenţa Katerinei fură mai speriaţi decît oricînd de locul pe care-l ocupa ea acum la Palat, unde Împăratul nu-i mai părăsea apartamentele.

Prezenţa celor doi copii nelegitimi îi supăra îndeosebi pe moraliştii curţii, compuşi, în cea mai mare parte, din ceea ce Katerina numea „vechea gardă", adică fostele amante ale Ţarului.

— Împăratul, spunea baroana Gavrilovna, nu va îndrăzni niciodată să dea Rusiei drept Împărătească o femeie de la care se ştie că a avut doi copii !...

— Împăratul, răspundea generalul Potapov, a luat în căsătorie pe fiica marei ducese de Hessa, despre care toată lumea ştie că nu era cinstită !

Gavrilovna îşi muşcă buzele şi se stăpîni. Nu era ea aceea care, pe timpul cînd Ţarul îi făcea curte, răspîndise prin saloanele din Petersburg poveştile culese în marele ducat de Hessa, de către tatăl ei, care fusese consulul Rusiei la Darmstadt ? Nu era ea aceea care dezgropase acele vechi scandaluri pentru a micşora prestigiul Împărătesei, flecărind asupra originii ei, puţin cunoscute în Rusia, dar

care riscase, altă dată, să împiedice căsătoria aceasta, considerată ca o mezalianţă pentru Ţar ?

În momentul de faţă, asemenea şobolanului care părăseşte corabia ce se scufundă, ura ei o părăsea pe Împărăteasă, pentru a se răsfrînge întreagă asupra Katerinei.

*
* *

Împărăteasa se înapoie de la Cannes o dată cu venirea timpului frumos. Nu părea nici mai bolnavă, nici mai sănătoasă decît la plecare şi întoarcerea ei îmbărbătă pe reacţionarii care vedeau în prezenţa ei singura piedică în calea triumfului definitiv al Katerinei.

Zvonul că o constituţie va fi promulgată de Împărat circula cu mai multă furie.

La 17 februarie 1880, la ora şase şi jumătate seara, o explozie năpraznică cutremură palatul din temelii.

În subsolul sufrageriei în care Împăratul trebuia să ia masa în seara aceea, o bombă, făcînd explozie, aruncă în aer toată partea aceea a clădirii, îngropînd sub ruine şaptesprezece soldaţi din regimentul din Finlanda, care erau de gardă.

Prin ce minune scăpase Ţarul, încă o dată, de teroriştii care-i puneau viaţa în pericol, fără a se putea şti dacă aceştia erau revoluţionari sau partizani ai absolutismului ?

Prinţul Battenberg, invitatul Ţarului, de curînd numit pe tronul Bulgariei, ceruse favoarea de a fi prezentat Katerinei şi ea fu aceea care, prin conversaţia ei veselă şi sclipitoare, reţinu pe Împărat zece minute mai mult, cele zece minute necesare pentru a-i salva viaţa.

Explozia surprinse pe Împărat în timp ce cobora scara, urmat de principele Battenberg.

Primul său gînd fu acela de a alerga prin fum spre apartamentul Katerinei, de unde plecase cu cîteva minute mai înainte.

O găsi strîngîndu-şi în braţe copiii, îngroziţi de ce se întîmplase.

Îi sărută pe toţi pe rînd şi spuse Katerinei :

— Încă o dată mi-ai salvat viaţa...

În apartamentele sale, Împărăteasa, pradă unei sincope provocate de asfixie, nu auzise nimic.

Ea nu află decît a doua zi despre acest atentat care era cît pe-aci s-o arunce din inconștiență în somnul cel veșnic.

XIX.

La 3 iunie 1880, Împăratul aflîndu-se la Țarskoie-Selo, se plimba călare cu Katerina. Primăvara tîrzie a Nordului înmiresma aerul cu primele flori de liliac. Bucuria de viață strălucea pe chipul și în cuvintele Katerinei.

Ea îl înveselea pe Împărat, fluierînd un cîntec țigănesc pe care-l auziseră amîndoi în timpul ultimei lor plimbări la Insule.

Ajutînd-o să coboare de pe cal, Țarul îi zise :

— Ești și acum ușoară ca o fetiță !

În clipa aceea, Katerina își înălță capul :

— Uită-te, spuse ea... Drapelul e coborît în semn de doliu.

Și arătă Împăratului, pe acoperișul castelului, flamura imperială lăsată la jumătate.

— Doamne !... Ce s-o fi întîmplat ?

Servitorii soseau în fugă. În fruntea lor, generalul Potapov.

Venise de la Petersburg în goana mare, purtător al sinistrei știri : Majestatea Sa Împărăteasa tocmai își dăduse sufletul.

* * *

Moartea Țarinei, acest eveniment care, după toate prevederile omenești, ar fi trebuit să se întîmple cu cincisprezece ani mai devreme, găsi pe Împărat și pe Katerina nepregătiți.

„În ziua în care voi fi liber, te voi lua de soție, Katia !"

Era fraza pe care ea îi interzisese s-o repete, la care nici ea nu voia să se gîndească, din ziua cînd amîndoi cedaseră pasiunii și care acum revenea pe buzele lor, fără ca ei să îndrăznească s-o pronunțe.

Trei zile mai tîrziu, ascunsă în spatele perdelelor unei ferestre a apartamentului ei din Palat, Katerina privea trecînd rămășițele pămîntești ale Împărătesei, purtate,

după eticheta casei imperiale, pe umerii Împăratului și ai marilor duci.

Privind cum se depărta coșciugul, Katerina vedea pentru ultima oară acea păpușă de ceară a cărei apariție o înfricoșase atît, atunci cînd fusese prezentată la curte, la vîrsta de șaptesprezece ani.

Sub flori, printre dantele, obrazul acela care de cincisprezece ani era mereu ca al unei moarte, stătea în sfîrșit gata să dispară.

Katerina nu voise să urmeze la biserică, după cum îi poruncea datoria, coșciugul aceleia a cărei domnișoară de onoare mai era încă...

Se gîndea că, în toți anii aceștia, se silise cinstit să nu dorească moartea acesteia. Și Împărăteasa trăise !

Cînd cortegiul funebru era gata să ocolească colțul palatului, Katerina își făcu cu evlavie semnul crucii.

* * *

După înmormîntarea Împărătesei, viața își reluă cursul la Țarskoie-Selo.

Intimitatea dintre Țar și Katia era aceeași, mai strînsă încă, poate, prin suprimarea ceremoniilor din pricina doliului curții.

Lungile plimbări călare reîncepură. Convorbirile, lectura seara, la lumina lămpii, reîncepură și ele.

Împăratul scria. Katerina copia, neobosită. Un paragraf după altul, un articol după altul, numerotate, zece, douăzeci, treizeci, cincizeci, o sută... articolele constituției rusești !

În ziua de 7 iulie 1880, o lună și trei zile după moartea Împărătesei, Alexandru al II-lea, intrînd dis-de-dimineață în camera Katiei, o luă în brațe, făcu semnul crucii pe fruntea ei și îi spuse cu vocea lui drăgăstoasă și gravă :

— Am vorbit cu părintele Nikolsky.

Era preotul curții.

— Și ce i-ai spus bunului părinte ? întrebă Katia.

— Intenția mea de a te lua de soție în fața lui Dumnezeu, săptămîna viitoare, Duminică 18 iulie, la sfîrșitul postului Sfîntului Petru.

* * *

— Maiestatea Sa Împăratul roagă pe Alteța Voastră să îmbrace rochia albastră azi după-amiază.

— Bine ! Pregătește-mi rochia cafenie... spuse Katia, rîzînd, cameristei.

Tocmai își dezbrăcase costumul de călărie și se odihnea cîteva clipe pe canapea, înainte de masă.

În această duminică de 18 iulie, parcă nimic nu se schimbase în programul zilei și, totuși, azi era ziua cînd Katia se mărita ! De dimineață își făcuse plimbarea zilnică cu Împăratul, apoi au ascultat împreună slujba, în costume de călărie, în capela particulară a Țarului.

Masa era comandată pentru ora 1, ca de obicei.

Luau parte numai părintele Nikolsky și generalul Rebhinder, comandantul reședinței Imperiale.

După masă, Împăratul se duse să fumeze o țigară pe terasă, plimbîndu-se la soare cu Katerina, pe urmă se duse să arunce firimituri de pîine lebedelor.

Nimic nu se schimbase în ocupațiile lor de toate zilele.

Katia era veselă și fără griji, ca de obicei, și cînd Împăratul îi atrăgea atenția că el îmbrăcase pentru ea frumoasa lui uniformă de husar albastră, pe cînd ea nu-și pusese decît vechea ei rochie cafenie, ea se alinta copilărește. Ca fetița de altădată, își înnodă brațele în jurul gîtului lui și-i spuse :

— Se cuvine ca tu să porți azi culorile mele ! Cît despre mine, ce sînt eu pe lîngă tine ? Un lucrușor neînsemnat, care nu trebuie să atragă atenția.

Cînd sună orele trei, de-a lungul coridoarelor cu lespezi, Împăratul o conduse pe Katia spre un buduar izolat, cu ferestrele înspre curtea de onoare. Preotul era acolo, însoțit de un singur diacon și de un dascăl.

În mijlocul camerei, un altar improvizat fusese ridicat, ca pentru o slujbă în timp de campanie.

Pe cînd demnitarii și numeroșii servitori ai palatului erau într-o totală necunoștință a actului care urma să se săvîrșească, cei doi martori, aghiotantul general Balanow și generalul Ryleiew așezau pe capetele noilor căsătoriți cununiile.

După porunca anume a Țarului, preotul înșiră toate titlurile celor doi soți.

Prin aceasta Țarul voia să arate că nu numai Alexandru Nicolaievici se căsătorea cu Katerina Mihailovna, dar că Împăratul tuturor Rusiilor lua de soție o principesă Dolgoruki.

Preotul pronunță de trei ori formula rituală :

„Robul lui Dumnezeu, Majestatea Sa Împăratul Alexandru, ia de soție pe roaba lui Dumnezeu, Alteța Sa principesa Katerina Mihailovna".

La sfîrșitul slujbei, după un vechi obicei al bisericii, arhiereul porunci noilor soți să se sărute ; ceea ce și făcură, în timp ce diaconul îi învăluia în nori de tămîie.

— Și acum, spuse Katia, pe un ton glumeț care nu izbutea să-i ascundă emoția, hai să dăm o raită prin grădină ; mirosul de tămîie îmi dă dureri de cap.

* * *

Lucrul de care se temea atît familia imperială cît și partidul absolutist avusese loc, fără ca, în aparență, să fi intervenit cea mai mică schimbare în viața obișnuită de la curtea Rusiei. În seara nunții, Țarul primise pe generalul Potapov în cabinetul lui, ca de obicei.

Katerina era de față.

Nevrînd să întîrzie nici măcar cu o zi unirea lui cu aceea pe care o iubea, Împăratul se văzuse silit să-i dea o altă formă decît aceea pe care ar fi dorit-o. Neputînd face din ea o nouă împărătească înainte ca doliul pentru Țarina defunctă, care ținea un an, să fi expirat, el se resemnase la această căsătorie morganatică ; dar voia, cel puțin, să însemne printr-un act legal ziua care-i adusese împlinirea dorințelor.

El însuși dictă lui Potapov un act de căsătorie în toată regula, și ukazul prin care decerna Katerinei titlul de Alteță Serenisimă și de principesă Yurievsky, primă etapă către un viitor în care ea urma să împartă tronul cu el.

Bucuria lui Potapov era mare. El se atașase de Katerina din prima zi cînd o văzuse.

Îndrăzni s-o felicite.

— Felicită mai curînd Rusia, îi spuse Alexandru. Îi voi da în curînd o Împărătească demnă de ea.

* * *

În buduarul Katerinei, de curînd amenajat în Palatul de Iarnă, ușă-n ușă cu cabinetul de lucru al Împăratului, ora supeului în doi întrunea înc-o dată pe cei doi soți. În această zi de martie 1881, Împăratul aducea Katiei o veste. Tocmai terminase de revăzut ukazul prin care promulga constituția rusă, al cărei manuscris redactat de Împărat și copiat în întregime de mîna Katiei, era încuiat într-un cufăr de fier al cărui secret numai ei doi îl cunoșteau.

— Ei bine ! Katiuşka, află că am vorbit astă seară cu cancelarul meu, că l-am chemat pe Potapov ; totul este gata : doliul de curte va fi scurtat, va înceta la 3 martie și, cîteva zile după aceea, te iau la Moscova și te sfințesc Împărătească la Kremlin ! Vei apărea în fața poporului pe Scara Roșie și în aceeași zi, în același ceas, în același loc anunț poporului rus că-i dau libertatea !

Katia se aruncă în brațele lui Alexandru cu acel avînt copilăresc care o făcea atît de încîntătoare.

— La 12 martie vei fi Împărăteasa Rusiei.

Dar Katerina căzu pe gînduri. Nu mai răspunse. Se gîndea. O cuprinsese un fel de presimțire. Ca de atîtea alte ori, se temea pentru viața lui Alexandru. De atîtea ori capriciile ei au păcălit moartea ! De atîtea ori, spunînd „nu", și-a salvat iubitul ! Încoronarea nu trebuia să aibă loc la 12 martie. Mai tîrziu... Ea căută un pretext ca să evite data de care se temea. Se uită în calendarul ei, și spuse rîzînd :

— La 12 martie ? Nu se poate... Am oră la dentist !

Alexandru rîse și el. Motivul ales era atît de caraghios ! De o parte toată curtea, tot clerul, toată Moscova pregătindu-se pentru ceremonia încoronării și, de cealaltă parte, Katia și dentistul ei !

— Haide, Katia, spuse el, glumești ?

— Niciodată n-am vorbit așa de serios, spuse Katia, al cărui chip deveni deodată foarte grav. *Nu trebuie* să fie în 12 martie.

Împăratul ghicea ce se petrecea în mintea Katiei. El se încredea cu totul în intuiția aceleia pe care o iubea.

— Atunci, în 13 ?

— Mai ales nu 13 !

— Ei bine ! spuse el, să fie atunci 20 martie. N-ai cumva și în ziua aceea vreo întîlnire mai importantă ?

— Nu, răspunse ea, am întîlnire cu Maiestatea Sa Țarul, la Kremlin.

* * *

În dimineața de 13 martie, stînd cu Katia în fața cestilor de ciocolată fierbinte, Împăratul îi expuse planul zilei. Era ceea ce numea el „raportul de dimineață".

— După ce vom fi ascultat împreună slujba, voi lucra cu ministrul meu de Interne. Pe urmă, vom lua un dejun englezesc : ouă și o mîncare rece. Te voi părăsi pentru a asista la parada gărzii, care are loc azi la două, la manejul de la Palatul Mihail. În trecere, voi intra la marea ducesă Nicolae, pentru a lua cafeaua și a sta puțin de vorbă cu ea. Știi tu despre ce... Pe urmă, ne vom duce la plimbare, tu și cu mine.

Katia bătea cu degetele în masă :

— Faci rău, spuse ea, că te oprești la verișoara ta. O să întîrzii la plimbare. E atît de vorbăreață !

— De data asta eu voi vorbi, spuse Împăratul, și n-am decît o vorbă să-i spun. Știi că este mai binevoitoare față de noi decît restul familiei și că e mai puțin proastă. Îi voi cere ei să-i informeze pe marii duci. Pe ea am ales-o ca să anunțe căsătoria noastră și încoronarea ta la Kremlin. După cum vezi, trebuie să mă opresc la ea.

— Așa ! spuse Katerina, n-ai putea să-i scrii ? Dacă te oprești la Palatul Nicolae, eu voi fi silită să te aștept, stînd cu pălăria pe cap, pînă cînd te vei întoarce. Și sigur mă va durea capul !

— Nu, Katia, îți promit că mă voi întoarce la trei fără un sfert. Voi termina repede de vorbit cu ea, crede-mă. Fii gata și coboară pe scara cea mică care dă în curtea de gardă. Voi veni să te iau la ora hotărîtă. Pe urmă, dacă vrei, vom merge la Grădina de vară, să revedem banca noastră și să ne plimbăm puțin, la braț, prin soarele acesta de martie, ca doi îndrăgostiți !

— Rupeți rîndurile ! spuse Katerina, imitînd vocea colonelului de gardă.

Împăratul o salută cum salută un ofițer după ce și-a dat raportul. Se îmbrățișară rîzînd și apoi Țarul plecă...

* * *

Parada gărzii se sfîrșise cu cele trei „Smirno !“ regle-mentare, urmate de strigăte de : „Trăiască Tătucul nostru Țarul !“

Alexandru al II-lea strigă la rîndul său :

— Sănătate, băieți !

Și salută vesel cu mîna pe tinerii recruți, înainte de a se urca în trăsură.

Niciodată nu păruse atît de tînăr, de mulțumit, de calm ! Toți cei care îl văzură la această trecere în revistă, observară lucrul acesta.

— Cum se vede, Împăratul nostru își atinge în sfîrșit scopul, spuse Potapov generalului de Chanzy, atașatul militar francez. În cîteva zile va îndeplini cele două acte mari din domnia sa : își va încununa fericirea și își va împlini visul politic.

Trăsura imperială, un cupeu, încadrată numai de șase călăreți, cazaci din Terek, și urmată de două sănii în care se aflau polițiștii, dispăru în direcția palatului marei ducese.

* * *

— Scumpa mea verișoară, spuse Împăratul, acum că ne-am înțeles în toate privințele, trebuie să plec ! Sînt grăbit !... Katia mă așteaptă... Anunță noutatea, cu toate menajamentele posibile, rudelor noastre apropiate și îndepărtate ; nu mă îndoiesc că va fi oarecare supărare, ceva țipete și scrîșnete de dinți. Dar va trece și asta, cum trece totul ! Îți cer ție să-i faci să înțeleagă că aceasta este voința mea și că nu vor cîștiga nimic opunîndu-se. Să înceapă prin a respecta acest absolutism pe care vor să-l salveze cu orice preț ! Doresc ca toată familia imperială, fără nici o excepție, să asiste la încoronarea noii Împărătese, la Moscova, în ziua de 20 martie.

— Voi face tot ce-mi va sta în putință, spuse marea ducesă, dar nu cred că vor voi să înțeleagă. Mi-e teamă că va da o epidemie de gripă peste curte...

— Cu atît mai rău pentru ei, draga mea verișoară ! Voi trimite medicul meu să-i vadă pe bolnavi, ca să le administreze leacul lui Molière !

Și, rîzînd cu hohote, Împăratul coborî scara sărind cîte patru trepte deodată, urmărit cu ochii de marea ducesă, care surîse și șopti :

— În sfîrșit, e fericit !

* * *

Prin strada Inginerilor, trăsura imperială ajunse la canalul Katerina... Pe drumul acesta care-l ducea către iubita sa, Împăratul retrăia în gînd zilele de altădată : goana aceea în sanie cu o fetiță de treisprezece ani, care-și pierduse căciulița, ghemuită lîngă umărul lui, frumosul ei păr biciuindu-i fața, și care striga mereu : „Mai repede ! Și mai repede !“

Era Katia pe timpul cînd era la Smolny... Atunci, ca și acum, zăpada acoperea pămîntul... Treceau de-a lungul grădinilor palatului Mihail... El o strîngea la pieptul lui... Nici nu-și dăduse seama cînd îi tăiase o bucățică din blana lui cu foarfeca ei mică... Ce copil nebunatic !

„Mai repede, mereu mai repede !“ Caii trăpași își lungeau pasul ; calea era pustie. Ca să poată urma echipajul imperial, cazacii au pornit-o în galop pe căluții lor. Împăratul, pentru a se bucura de aerul proaspăt, de strălucirea soarelui pe zăpadă, pentru a simți, acum ca și altădată, biciuirea aerului rece pe obraji, coborî geamul de la trăsură. „Mai repede ! Și mai repede !“ Într-o clipă, Katia va fi lîngă el.

Cîțiva agenți izolați supravegheau drumul. Trecători puțini. Un copil de țăran alerga, tîrînd după el pe zăpadă un coș ; un student cu șapcă, cu părul lipit pe obraz, ținea în mînă un pachet cu cărți.

În momentul cînd Împăratul era gata să treacă prin fața studentului acesta făcu o mișcare ciudată : își aruncă pachetul sub picioarele cailor. O explozie înfricoșătoare, un nor alb de zăpadă, un nor negru de fum ! Scena fu îngrozitoare : culcați pe o parte, caii căzuți, în agonie, mai aruncară de cîteva ori din copite, stropind zăpada cu sîngele lor. Cazacii, cîți mai rămăseseră se repeziră ; din șase, căzuseră doi ; copilul cu coșul, culcat la pămînt, horcăi, cu fața întoarsă spre cer. Împăratul, neatins, negîndindu-se decît la răniții întinși în jurul lui, se îndreptă în grabă către

copilul rănit. Îl ridică. Din toate părțile lumea alerga. Polițiștii îl luară cu ei pe asasin.

Văzîndu-l pe Împărat în picioare, ținînd în brațe trupul neînsuflețit al bietului băiat, șeful escortei strigă :

— Domnul fie lăudat ! Majestatea Voastră nu e rănită.

Împăratul răspunse :

— Nu, n-am nimic, slavă Domnului !

În clipa aceea, studentul criminal, pe care soldații îl legaseră, întoarse capul și răcni :

— Bagă de seamă, Alexandre ! E încă prea devreme pentru a mulțumi lui Dumnezeu !

Atunci, un trecător care venea alergînd, ca și cum ar fi vrut și el să aducă ajutor răniților, aruncă ceva în aer : o a doua explozie, mai îngrozitoare decît cealaltă, cutremură cerul și pămîntul. De data aceasta, statura uriașă a Împăratului s-a prăbușit. El zăcea în zăpadă, sprijinit în coate, cu fața însîngerată, încercînd în zadar să-și tîrască după el picioarele-i zdrobite. Ochii lui mari deschiși nu mai vedeau, buzele nu mai puteau scoate nici un cuvînt de înțeles. Cei cîțiva supraviețuitori, ofițeri de poliție și soldați, instalară cu greu, într-o sanie, trupul acesta care sîngera ca un Christ.

*
* *

— Ajutor ! Alteță, Împăratul e rănit !

Katia, care pîndea întoarcerea lui Alexandru după ușa cu geam a anticamerei, gata pentru plimbare, cu pălăria pe cap, mănușile în mîini, se repezi. Își vedea iubitul purtat de oamenii aceștia străini.

Îl întinseră pe un pat adus în grabă în mijlocul unui salon. Sîngele, curgînd șiroaie pe frunte, părea o coroană de purpură ; mîinile-i erau zdrobite, picioarele sfărîmate. Împăratul mai respira încă, dar atît de slab încît buzele nici nu mai mișcau.

Katia era în genunchi lîngă el ; îi uda tîmplele muribundului, dar chipul lui frumos rămînea nemișcat ; nările i se subțiau și o paloare îngrozitoare i se întindea pe obraji.

Katia era ca nebună. Își făcea singură reproșuri dureroase : De ce a întîrziat ziua încoronării ? Ce ciudat ocol a făcut moartea !

Ea gemea. Se apleca peste pieptul muribundului, încerca să-i aducă bătăile inimii. Îi vorbea ca unui copil bolnav :

— Alexandre, dragul meu, sînt eu, Katia. Mă auzi, iubitul meu ? Sînt aici, lîngă tine, nu mă părăsi. Eu sînt, Katia ta, fetița ta, demonul tău albastru...

Flacăra tremurătoare a unei lumînări, pe care preotul o aprinsese, își arunca lumina pe fața Împăratului. Parcă i se luminează ochii ; e oare un surîs care se ivea ?

Cineva atinse umărul Katiei. De un ceas, îngenuncheată, cu privirea fixă, ea aștepta ca buzele lui să se miște ; aștepta să-i audă vocea.

Grav, preotul rosti :

— Principesă, ridicați-vă. Trebuie să-i închideți ochii...

*
* *

Cîteva luni după înmormîntarea Împărătesei, un alt sicriu trecea pe sub poarta Palatului de Iarnă, purtat pe umeri de marii duci și de noul Împărat, Alexandru al III-lea.

Sicriul era deschis și mulțimea putea să vadă acest spectacol ciudat ; un Împărat al Rusiei care mergea către lăcașul de veci într-o uniformă simplă, albastră, de campanie, fără galoane, fără decorații, fără nici unul din semnele exterioare ale acestei măreții care a fost a sa.

În coșciugul unde nu se depusese nici sceptrul, nici coroana, nici globul, nici chiar spada, mîinile Împăratului se încrucișau pe singura comoară ce-i mai rămăsese : bogatul păr castaniu al Katerinei Dolgoruki, acel păr minunat pe care și-l tăiase pentru ca el să-l poată lua în țara umbrelor.

Trei zile a trebuit să se lupte pentru ca gîndul din urmă al soțului ei să fie respectat. El îi încredințase ultimele lui dorințe, privitoare la funeraliile sale, în scrisoarea în care se găsea, scris cu mîna lui, cum dorea să apară, pentru ultima oară, în ochii poporului rus.

Această scrisoare supremă descria, pînă în cele mai mici amănunte, ordinele de executat pentru această ultimă paradă. El cerea să fie îmbrăcat cu o uniformă simplă de soldat. Scria acestei femei iubite, în felul glumeț în care-și vorbeau : „Cînd mă voi arăta în fața lui Dumne-

zeu, nu vreau să arăt ca o maimuță de circ... Și apoi nu va fi momentul să fac pe maiestuosul...“

În clipa în care liturghia se sfîrși și familia imperială era gata să părăsească biserica, rîndurile se despărțiră. Un diacon apăru, precedînd o femeie înfășurată în văluri de văduvie : era Katerina.

Toți se dădură la o parte, toți înțeleseră că trebuie să plece — chiar și noul Împărat — să se retragă, să-l lase singur, pentru ultima oară, cu aceea pe care a iubit-o atît.

...Lumînările erau gata să se stingă. Ultima slujbă se terminase. Katerina era îngenuncheată, alături de sicriu.

Ea ținea în mînă o foarfecă. Din stofa simplă a dolmanului soldățesc, fără galoane, fără insigne, ea tăie o bucățică de postav...

Acum, totul se sfîrșise. Ea atingea pentru ultima oară cu buzele ei vii buzele acestea moarte, această frunte moartă, aceste mîini rănite, ascunse în părul pe care i-l lăsase.

Ea nu luă de la el decît pătratul acesta de stofă, pe care-l va păstra pe inimă, ca și cealaltă bucată, pe care a furat-o altădată.

* * *

Se lăsa noaptea peste Palatul de Iarnă. O noapte imensă și rece. De cînd se terminaseră funerariile, Katerina, închisă în apartamentele ei, veghea în fața icoanelor. Gheorghe și Olga, orfanii, dormeau, într-o cameră alăturată. Departe de ea, într-o sală a Palatului, Consiliul de Coroană ținea ședință.

Împăratul Alexandru al III-lea știa că edictul tatălui său acordînd o constituție poporului rus, trebuia să apară în „Jurnalul Oficial“ de a doua zi, 18 martie, cu două zile înainte de data la care trebuia să aibă loc încoronarea Katerinei Dolgoruki la Moscova.

Împăratul viu va fi oare credincios voinței Împăratului mort ?

Katerina primise o promisiune formală.

Dar, către șase ceasuri dimineața, cînd se crăpa de ziuă, cineva ceru să fie primit în apartamentele secrete. Era generalul Potapov :

— Alteță, spuse el, totul e pierdut ! Noul Împărat și-a luat înapoi cuvîntul dat, astă-noapte, în urma Consiliului de Coroană. N-a vrut să recunoască semnătura tatălui său, a rupt ukazul care anunța poporului căsătoria voastră și care dădea Rusiei o constituție ! Mai curînd sau mai tîrziu, va fi revoluție... Romanovii sînt pierduți...

— Nu-mi rămîne decît să plec, răspunse Katerina.

* * *

La 25 martie 1881, o trăsură se oprea în rue Saint-James, la Neuilly, în fața căsuței cu obloane verzi care adăpostea o domnișoară foarte bătrînă, ce fusese pe vremuri profesoară de franceză la Institutul Smolny.

O doamnă, în mare doliu, încă tînără, elegant îmbrăcată, întovărășită de doi copii, un băiat și o fată, în doliu și ei, împinse portița grădinii și intră.

Ea parcurse poteca, ocoli boschetul de lămîiță care începea să înmugurească și urcă treptele peronului. Se apropie de ușa de intrare, scoase din geantă o cheie și o potrivi în broască.

Călătoarea se întorcea acasă.

În momentul acela, o doamnă bătrînă cu părul alb și cu o bonetă neagră se repezi în întîmpinarea ei.

— Katia !

Și domnișoara Trépeau, tremurînd de emoție, îmbrățișă îndelung pe străina care plîngea. Copiii, tăcuți, se strîngeau lîngă mama lor.

Bătrîna guvernantă îi luă unul după altul în brațe, apoi îi depărtă de ea spre a putea privi fețele lor frumoase.

— Iată-l pe Gheorghe ! Și iat-o pe Olga ! Cum îi seamănă...

* * *

Principesa Yurievsky se instală la Neuilly la domnișoara Trépeau, unde locui în primele luni ale văduvei ei, într-o singurătate absolută.

La oarecare distanță de căsuța cu obloane verzi, un teren fusese cumpărat pe numele lui Gheorghe și al Olgăi Yurievsky.

Numeroși lucrători începeau o nouă clădire. Acolo trebuia să se înalțe, în mijlocul unei grădini mari, casa unde văduva lui Alexandru al II-lea voia să-și isprăvească zilele.

— Copiii pe care mi i-a dat, libertatea pentru care a murit, iată singurele motive pe care le am de a mai trăi, înainte de a mă duce după el, spunea Katia, sprijinindu-se de brațul bătrînei sale guvernante, pe cînd se plimbau amîndouă pe unica alee a micii grădini.

Katia alesese Franța, pentru a-și aminti de dragostea ei.

Sfîrșit

Format 16/54×84. Coli de tipar 8,25
Comanda nr. 357. Apărut în 1990
Tiparul executat la I. P. „13 Decembrie 1918"
București — România